

Contra antitrinitarios negantes, Patrem, Filium, & Spiritu[m] S. Vnum numero & essentia esse Deum libri duo

<https://hdl.handle.net/1874/427034>

169

8

CONTRA
 ANTITRINI-
 tarios negantes, Pa-
 trem, Filium, & Spiritū S. Vnum
 numero & essentia esse Deum,
 Libri duo.

A V T O R E

Jacobo Schegkio Schorndorffense.

ESAIÆ. VI.

Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sa-
 baoth, plena est omnis terra gloria eius.

T V B I N G Æ,

Apud Viduam Vlrici Morhardi, Anno

M. D. LXVI.

ILLVSTRISSI-
MO PRINCIPI, AC
Domino, D. Christophoro Duci VVirtem-
bergensi, & Teccensi, Comiti Montis
Pelegardi, etc. D. suo clementissimo, pacem
& gratiam a Deo per Christum pre-
catur Jacobus Schegkius D.
Medicus, & Phi-
losophus.

NON INIVRIA DICAR

ego audax & impudens à quouis, Illu-
stris. Princeps, si mihi vlerò partes il-
las defendendi receptam cõprobatamq̃
fide Catholica sententiam de Sacrosan-
cta Diuinitatis Triade, & refellendi
eos etiam, qui non idipsum nobiscum
piè sentire, & cõfiteri viderentur, qua-
si prouinciam quandam vlerò suscepisse, aut poposcisse arrogan-
ter, à quoquam coarguerer. Et profectò adduci vt hæc scriberem
nullo modo potuissem, nisi duæ non contemnendæ causæ essent,
quæ me vindicarent ab hac suspitione audaciæ & temeritatis,
à qua cupio me esse & videri etiam alienissimum. Quarum vna
est, quod videlicet altissimum illud mysterium propositum &
reuelatum sacris vtriusq̃ testamenti voluminibus, quamuis sim-
plici fide appræhendendum, & adorandum esset potius, quàm cu-
riosus

Epistola

riosius inquirendum aut scrutandum (cū qui Maieſtatem Dei
 ſcrutetur, opprimatur à gloria) nihilominus tanta eſt petulan-
 tia tamen, & vanitas humani ingenij, vt intra imbecillitatem
 ſuam ſe continere nequeat, ſed quaſi oblitum ſuæ cæcitat̄, &
 tenuitatis, obtuſam aciem ſuam intendens, in clariffimum illud
 Diuinitatis lumen, idem patiat̄ quod illi, qui infirmis oculis
 præditi dum Solem intuentur non conuenientes, & non cautè, cu-
 ius conſpectus ipsis non modo non præbeat lumen, & ſplendorem,
 ſed tenebras & cæcitatem offundat etiam tantam miſeris, vt pe-
 nitus omnem facultatem videndi ipsis eripiat. Vult autem ſe
 Deus cognosci Verbi ſui præſcripto, & ita cognosci, tanquàm per
 ſpeculum in ænigmate, pro noſtro ſcilicet captu, & pro noſtra te-
 nuitate, cognituri illum ſcilicet in vita æterna aliquando de
 facie ad faciem. Tum enim videbimus eum ſicuti eſt. (vt ſcri-
 ptura loquitur) in hac vita autem homo videre hoc modo De-
 um non poteſt, & viuere. Sed qui non ſunt qui finibus & termi-
 nis Verbi Dei non circumſcribunt ſcientiam diuinorum? Omnes
 ſcilicet qui relicto Verbo Dei, tenebris & anguſtijs mentis ſuæ
 immenſitatem hanc metiuntur, quod Iudæi, quod Mahometani,
 quod impij Hæretici, cū priore ſeculo, tum hac quoq; noſtra
 ætate faciunt, & fecerunt ſemper. Sunt qui inſiſtentes Scripturæ
 verbis, eius teſtimonia & interpretatione falſa quadam ſuum
 defendant errorem. Quibus obſiſtendum eſt ſic, vt illorum ar-
 gumentorum ſcilicet quibus nituntur, leuitatem & ruditatem
 demonſtremus: quod fieri certè commode non niſi à peritis metho-
 di & eruditis in exquisitiore Philoſophia poteſt, & qui iam an-
 tè etiam, quid de his rebus ſentiendum ſit, ex Scripturis ſacris,
 & Orthodoxis Patribus didicerunt. Mediocris igitur harum di-
 ſputationum cognitio me impulit ſanè ad ſcribendum ea que no-
 ſtri temporis Antitrinitariorum errorem reſellerent, & ſucum
 veriſimilium argumentorum falſitatemq; confutarent. Nec du-
bito

Dedicatoria.

bito tamen, quin propugnaturi sint veritatem alij multò neruo-
 sius: siquidem ingenij sui aciem intendere aliquando voluerint.
 Mihi autem, & meo conatui, si nihil aliud, cerè illud patrocina-
 batur, quod quidam prudenter dixit: **ET IN MA-
 GNIS VOLVISSE SAT EST.** Nec dis-
 fido, quin inter mediocres mihi futurus etiam sit locus Philoso-
 phanti scilicet, qui hoc in genere scriptis quidpiam mandarint:
 quod hoc tempore licet insolitum sit & insuetum, nihilominus ta-
 men maxime vrile & necessarium (vt postea docebimus) esse vi-
 deatur, ad refellendos eos præsertim, qui nulla eruditione Philo-
 sophica præditi, sese nihilominus digitis cælû (vt vulgò dicitur)
 attingere arbitrantur, quum de rebus, quarum veritatem igno-
 rant, disputare instituunt arrogantius. Deinde altera fuit causa
 vt scriberem, quod T. C. cum arbitraretur à me etiam, tanquam
 Philosopho sed tamen Christiano pietatis hanc causam contra ad-
 uersarios posse disputando defendi, (vt qui parum consentaneis
 argumentis suos errores astruerent, nostram autem doctrinam &
 orthodoxam, tanquam falsam, non veris tamen argumentis sed
 verisimilibus duntaxat & Sophisticis refellerent) me hac in par-
 te defensionis Orthodoxæ sententiæ tanquam disputatorem deesse
 noluit, præsertim cum aduersarijs non tantum falsa, sed impossi-
 bilis etiam descriptio hæc nostra Catholica Fidei vera, & asser-
 tio Dei essentia vnius, & Hypostasibus trini esse videatur. Quod
 ipsum sanè verisimilibus quibusdã, & plausibilibus argumentis
 probare imperitijs quibusdam illi conantur, quum tamen reue-
 ra illorû absurda & impossibilis sit opinio, nostræ autem fidei de-
 monstraciones, & rationes, nõ tantum probabiles, sed etiam ex ne-
 cessitate veræ existant, & Orthodoxæ. Cum autem Digniss. D.
 Cancellarius noster D. Iacobus Andreae mihi quid C. T. vel-
 let, exposuisset, ratus sum me rectè facturû & officiosè, si volûtati
 C. T. paruisssem, quamuis iusta quadã recusatione vri potuisssem

Epistola

praesertim cum non dubitem, quin aliqui odiose sint reprehensu-
 ri, quod non Theologus professione quasi in alienam messem (ut
 proverbio dicitur) falcem meam immittam, & tanquam Saul
 inter Prophetas esse velim, extra ordinem scilicet Theologus,
 non mea, sed aliena curans, quanquam aliena haec non sunt, aut
 à quoquam defugienda, quae ad salutem cuiusq̄ pertinent. Qui-
 bus ego paulò aequioribus & doctioribus facile credo me persus-
 surum, cognatissima scilicet inter se studia esse Theologia, &
 Philosophia vera, cum Philosophia etiam finis sit cum pietate
 vera iuncta, non tantum contemplari, sed etiam in spiritu, &
 veritate colere Deum. Et D. Paulus ipse quosdam Philoso-
 phos, Deum verum, ut Deum verum, ex visibilibus huius mun-
 di cognovisse testetur, non tamen eos Deum ita cognitum ritè co-
 luisse, quod ipsum, dum vituperat Apostolus, cognitioni Philoso-
 phica tamen diuinorum non derogat aliquid. Quam Philosophia
 scientiam inimicius quam verius damnant quidam ineruditi,
 cuius studium inane, & inutile esse dicunt Theologiam sacram
 illam & religiosam discantibus. Multum certè haec opinio re-
 ligioni verae & nocet hodie, & semper nocuit, quum tamen sine
 Philosophia cognitione exquisita & accurata, vera certè à ve-
 rissimilibus falsis internosci facile nequeant. Illi interim rudes
 & ineruditi, qui se & alios erroribus decipiunt, contemptu Phi-
 losophiae odioso id assequuntur apud vulgus, ut plurimum sapere
 imperitoribus videantur, quantumvis sint indocti, quibus fa-
 ciunt fucum sanè, dum pro veris falsa quaedam, verisimilibus ta-
 men rationibus & argumentis subdolè & argutè defendunt. Om-
 nes eos qui contra sentiunt (nolunt enim solidis, & firmis argu-
 mentis à doctis convinci) Sophistas aut Philosophos contem-
 ptim appellant: & hac ratione etiam sibi mununt viam, ut soli
 sapere, alij verò omnes errare, & hallucinari videantur, qui-
 cunq; ipsis non assentiuntur, & ex fontibus Methodi & Philoso-
 phiae

Ioan. 4.

Rom. 1.

Dedicatoria.

phia ipsos hallucinari demonstrant. Tantum popularis consensus, & indocta multitudinis, vulgiq; persuasio in veritate opprimenda tanquam conspiratio pestifera quaedam potest. Itaq; tum inveniendi, tum iudicandi Veri praecepta Philosophica haec & regula alienissimo crimine Sophistica à plerisq; damnantur, quae ipsa tamen reprehendere, & pro nihilo ducere, imprimis Sophisticum est, quemadmodum etiam Sophisticum est, varijs, & fallacibus sectis veritatem Orthodoxam labefactare, ignorantia vulgi aburi ad decipiendum, pertinacia, non veritate tueri quod semel defendendum susceperis. Nulla ferè unquam fuit tam absurda opinio, quae non habuerit defensores, & sectatores suos. Difficile enim est verum intelligere, facillimum falsa defendere, praesertim apud rudes & imperitos, cum sit veritas una, multiplex falsitas, & ubiq; obuius etiam non quærentibus error incautos irretiat. Verè autem hoc mihi dicturus videor, nisi accuratius incipiant homines Philosophari, (quod hactenus nõ sit) futurum, ut nullus sectarum, nullus errorum futurus sit finis, quandoquidem hac ignoracione accidat, ut neq; accipere legitime, neq; reddere rationes disputatores imperiti valeant. Sed haec hactenus. Est porro, Princeps Illustriss. disputatio haec de Sancta Trinitate difficillima omnium ferè inter Theologicas, & propter cognitionis difficultatem multis haereson diuortijs diffracta: aliud defendente nimirum Ario, aliud Sabellio, aliud Eunomio, aliud Serueto, aliud alijs, quos longum esset recensere, & à Patribus quidem Orthodoxis iam olim magno studio & accuracione disputationum confutata haec omnia sunt, quae nomine erroris damnata antiquitas, in publicis Ecclesiae concilijs atq; conuentibus, subinde, quasi ex orco, ab hominibus impijs denuo videntur reuocari in lucem. Non ita pridem cepit noua, quaedam (ut dicitur) in Ecclesijs Septentrionis praecipuè grassari Haeresis, quae & Vnum per Essentiam Deum, & personis, sen

Quid sit Sophisticum etc.

Veritas difficilis ad intelligendum

Epistola

*hypostasibus trinum negat esse, quum (ut isti perperam opinantur) pater scilicet, quoad essentia, non quatenus Hypostasis, generet filium, & Filius, essentiae causa sit genitus à Patre, non autem duntaxat sit genitus respectu, ut ipsi impie loquuntur, inanis, & imaginaria cuiusdam Relationis. A vocabulis Patrum & Scolaſticorum penitus abhorrent, existimantes his vocibus alienas res à scriptura significari, quum à primordio Ecclesia his formulis scilicet loquendi non sit usa. Non autem discedendum censent à modis loquendi scripturae sacrae consuetis & usitatis. In quo sanè muniunt sibi eandem viam, quam olim Arius, ad errorem, qui negabat Filium Patri esse *δουλον*, id est, coessentialem, & consubstantialem, quia non reperiretur scriptū scilicet vocabulum illud in sacris. Quasi verò interpretibus Sacrorum scriptorum in rebus obscuris non alijs liceat uti verbis, quibus obscura res fiat manifestior, & dilucidior, non equidem veritate, sed oratione, & phrasi mutata rei explicandae. Nam quod non praescriptis illis obscuris, certè alijs verbis, nobis autem planioribus, quod non paucioribus, & implicitis, pluribus certè, & aper-
 tet, pateſcit. Nisi forsàn sit, qui quamq̃ rem difficilem & obscuram per se, nulla adhibita interpretatione posse intelligi opinetur. Prudenter enim nos monet Aristoteles, ut nomina etiam nova faciamus, quo magis perspicuus sit sensus veritatis, & facilius interpretando assequamur quod dicitur alioqui obscurius & brevius. Itaq̃ non si quid scriptura non dicit, ob id ipsum contradicit etiam, ut D. Augustinus inquit, & interpretes certè quosdam non ineruditos & Methodi ignaros desiderare obscuritatem scripturarum, seruator Christus ipse monet, cum hortatur ut scrutemur scripturas, nempe ut interpretemur eas verbis & sententijs, quibus obscuritas earum possit intelligi, congruentibus uniuersae veritati scripturarum tamen, non alienis & ab analogia
Fidei*

Aristot. libro 2. Ethicorum ad Nicom.

Πραγματον δυνατων ποιειν ουφθασι ενεκα, καὶ τὸ ὑπεραναλυσθην.

Dedicatoria.

Fidei detortis, quæ nimirum Analogia fidei, debet esse regula, & norma interpretationis scripturarum, non hominum, & hypocritarum indoctorum autoritas, deprauans scripturæ sacræ veritatem & consensum. Quod si tam faciles essent scripturæ ad intelligendum, quid opus fuit tot earum interpretibus? & à dissensionibus, & sectis profectò non tantum periculi fuisset omnibus seculis, si absq̃ errore quiuus eas intelligere, & interpretari posset, & non eruditione etiam quadam opus esset, qua omnium scripturarum consentiens veritas demonstraretur. Optimi autem Qui sint optimi Scripturæ interpretes. sunt interpretes, qui non ad alienum & non abhorrentem à vero sensum scripturas detorquent, sed omnia sic explicant, ut nulla instantia scripturarum (non opinionum certè humanarum quæ ipsis interdum affinguntur) possit veritas interpretationis coargui. Verum enim ipsum sibi per omnia quasi cõsonat, quam apud Platonem Socrates, pulcherrimam quidem, & iucundissimam Pulcherrima est Veritatis Harmonia. dicit esse uox uoxarũ harmoniam. Nos itaq; scripto illo dabitur operam huic harmoniæ, ut videlicet intelligatur, nihil contra Catholicum sensum seu potius consensum de sancta Trinitate posse dici: contra hanc autem Antitrinitariorum opinionem (ex dissonantibus scilicet & absurdis compositam) multa posse dici, quibus tanquam falsa & impia deprehendatur. Methodicè autem, & Philosophicè, & non, ut ipsi solent, crassa (ut dicitur) Minerva quadam & pingui, ac simul etiam secundum analogiam fidei Theologicè contrà agemus, simul veritatem Catholicam explicantes, & aduersariorum non tantum errorem, sed erroris causam, tum consutantes, tum declarantes etiam, & breuitatis causa, testimonijs plerisq̃, tam sacræ scripturæ quàm Patrum omisiss, ut quorũ copia sit in aliorũ scriptis, & à me hoc loco non debeant anxie exigi, quandoquidem nulla autoritate hominum, sed sola veritate demonstrationes illæ nitantur, quas in hoc opere Aduersarijs opponemus, ut qui suam ipsorum autorita-

Epistola

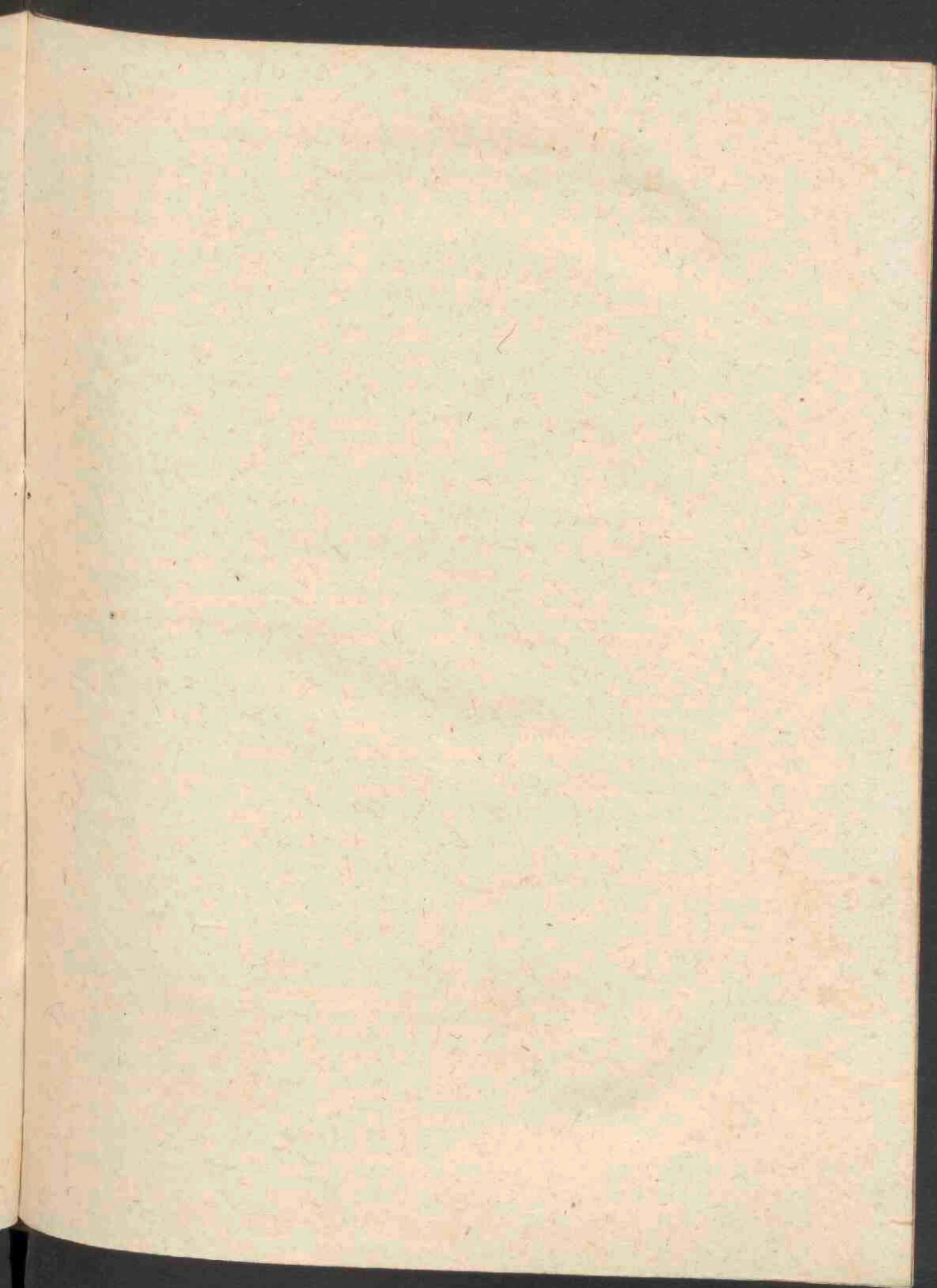
rem non solum opposuerint, sed etiam praposuerint Ecclesiasticis scriptoribus omnibus. Veruntamen sic ego statuo, Princeps optime, & Illustriss, nisi ad fontes rationum & ad principia prima veritatis accedatur, semper habituros receptum aduersarios quò confugiant, quo suum errorem veri similitudine quadam occultent. Patefactis autem omnibus quasi fundamentis causa, omnes scilicet illis latebra errorù eripientur, & in manifestam lucem veritatis nõ inuiti deducuntur, vt spero: quam ipsi non minus atq; nos, si boni sunt, & rationem habent salutis suae, aspicere desiderant. Quaeso autem C. T. aequi & boni vt faciat meam hanc operam, quam magis voluntate mea prompta & obsequente commendare C. T. possum, quam spe perfectionis aut laudis cuiusdam, praesertim in tanta breuitate temporis, vt interim de difficultate tractationis nihil dicam. Debemus autem nos omnes quisq; pro virili sua gloriae nominis Dei, modis, & studiis quibuscunq; possumus, propugnare & defendere. Nec nostrum illud minutum aes repositum in gazophylacio Dei displiciturum Deo & creatori spero nostro, & praeterea hanc operam nostram non displicituram C. T. existimo, cui me humiliter, vt par est, commendo.

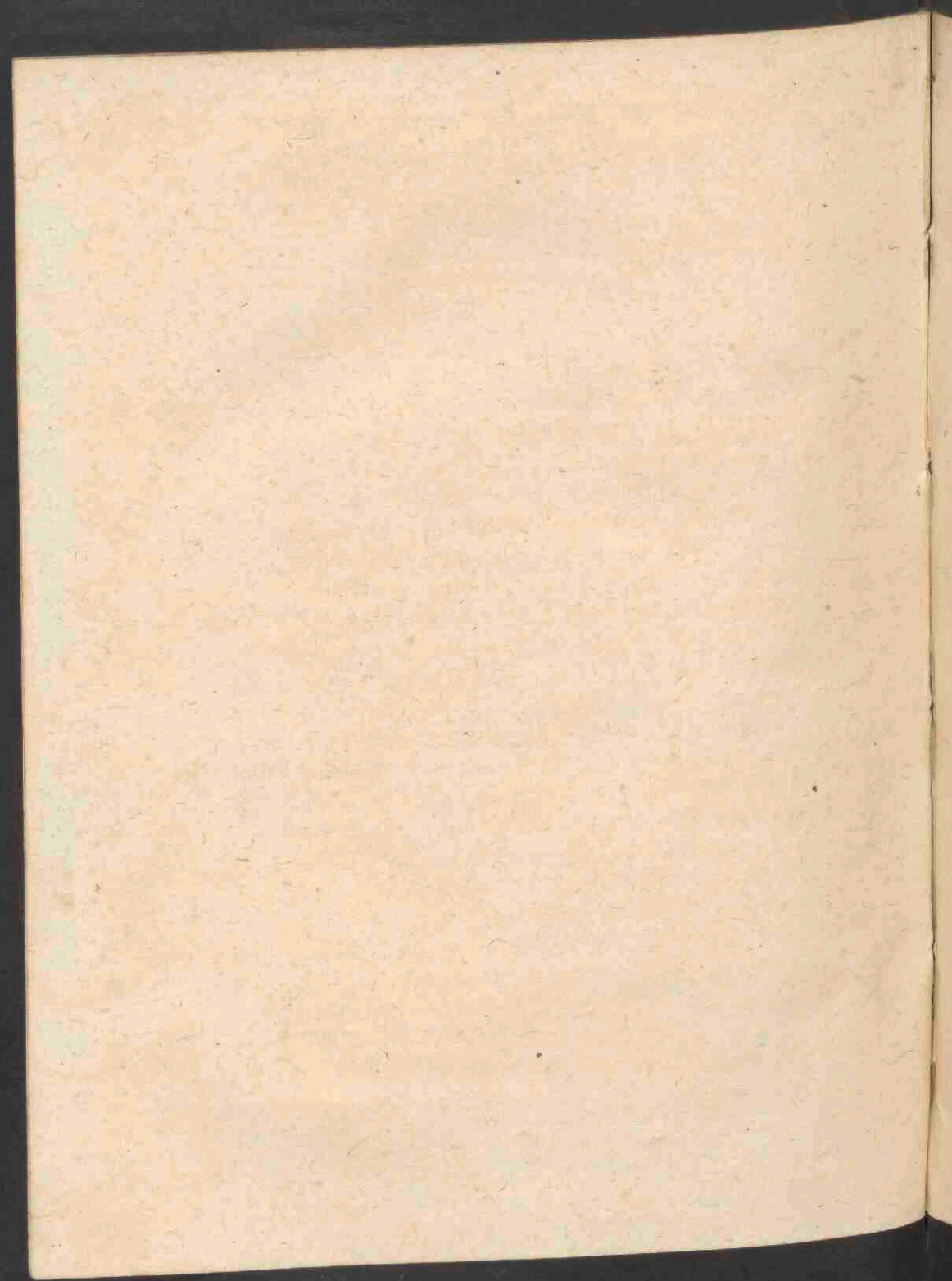
Mar. 12.
Luc. 21.

C. T.

Subditus

Iacobus Schegkius D.
Medicus & Philosophus.

IACOBI SCHEG
KII SCHORN DORF

*fensis Liber primus contra
Antitrinitarios.*

DE SACROSANCTA TRINITATE Dei omnipotentis semper tot sectarum litigatū discordijs, deq; vnitate Dei vera & Christiana ita est dimicatū & in contrarias partes opinionibus discessum, vt inter eos, qui Christiani nominis fuerunt, de nulla

re magis variē & impie, quā de hac omnibus seculis sit ab Hereticis disputatum, & nihil etiam ineruditissimorum hominibus facilius ad decipiendum compositis argumentis quibusdam persuasum, quā vt non recte de Deo sentirent. In primis autem pertinet hoc ad pietatem & veritatē cultus diuini, vt rite & ex præscripto verbo Dei à nobis cognoscatur Deus. Ioan. 17. Nemo enim Rom. 10. confitebitur illum, nemo venerabitur, aut colet verē, quem ignorat Deum verum esse. Nec ex parte tamen cognosci etiam secundū Scripturas, in hac vita & ex parte ignorari poterit Deus, quandoquidem sit vniuersi quicquid ex præscripto Verbi sui, & non quibusdam opinionibus nostris cognoscendus, aut potius fingendus, & adumbrandus vtcunq; Deus. Loquor autem de perfectione hac, non qua cognoscetur à nobis in vita æterna, sicuti est sed qua perfecte cognoscitur secundum Verbum suum, quo nobis verus describitur

A Deus

Deus Essentia vnus quidem, sed tribus hypostases
differentijs nihilominus discrepans, Patris scilicet,
Filij, & Spiritus sancti. Que ipsius est perfecta, secundum
scripturas, cognitio, imperfecta autem nihilominus
quatenus nunc quasi per speculum in ænigmatibus
te, in vita autem æterna à facie ad faciem perfecte Deum,
sicuti est, cognoscemus. Perfectus enim & vnus,
perfecte, & vnice cognito verbo Dei cognoscitur, aut
ignoratur: & non sine Trinitate tamen vnus, nec sine
vinitate, Trinus, vt qui Filium non cognoscit, etiam
patrem nescit, & qui Filium non recte cognoscit, id
est, ignorat quomodo generetur à patre, & patrem esse
se Patrem nesciet, quia ignorabit veritatem paternæ
hypostaseos, idem sentiendum de processu Spiritus
sancti ab utroque. Catholica autem Ecclesia, quæ est
fundata super scripturis Prophetarum & Apostolorum,
docuit nos, quisnam, & qualis Deus sit noster,
Vnus scilicet essentia, & Trinus hypostasibus, non
trinus, aut triplex tribus essentijs, neque sic Vnus, vt
differentia in eo nulla sit hypostatica, Patris scilicet,
Filij, & Spiritus sancti. Vnitatem quidem Essentiæ
multifariam disceperunt quidam Hæretici. Multi-
tudinem autem hypostaticam contra in vnitatem esse
sententiæ impiè quidam contraxerunt. In primis autem
deletis differentijs personarum Trinitatis, Iudæi, &
Turcæ omnem trinitatem penitus sustulerunt. Nec
desuerunt illis verisimiles quædam & speciosa ratio-
nes, quibus suum errorem astruerent, veritatem au-
tem fidei Catholicæ impudenter oppugnarent & ar-
gumentis falsis refellerent, quorum omnium impie-
tas & væcordia nota est ex historijs Ecclesiasticis, vt
hoc

Joan. 14.

Eph. 2.
Deut. 6.

Matth. 28.

Hoc loco prolixius non commemoranda videantur esse.
 Omnes autem qui recte sentiunt de Deo, confitentur
 Deum Verū, Omnipotentem, Essentia, seu Substan-
 tia, seu *divis* esse vnum, & trinum eundem, nō substan-
 tia, (nequit enim fieri, vt vnū & idem, simul sit Vnum
 & Multa, ratione Substantiæ) sed Subsistentia, quam
 Græci vocant Hypostasim, quæ quomodo differat à
 Substantia, suo loco dicemus. Inter Turcas, & Ortho-
 doxos medijs sunt inter Christianos hi, quos appellant
 Hæreticos, seu Sectarios, qui vnum quidem Deum
 trinum esse dicunt, sed nec de vnitatem, nec de Trini-
 tate recte & Catholicè sentiunt. Nihil certè tam in-
 eptè & inconsentaneè de Deo potest aut potuit dici,
 quod non studio quodam peruersè sentientium sit de-
 fensum. Sed in omnibus causa fuit erroris, vel igno-
 rantia rationum methodi certarum, quibus perueni-
 tur ad veritatem, vel ambitio & pertinacia vincendi
 in mala etiam & impia, victoribusq; inprimis perni-
 ciosa causa; quum male sentientem melius sit vinci
 certè quàm vincere, tanquam *res ducta* (vt dici solet) *vbiq;*
 (qua nihil calamitosius) triumphat. Nostro seculo
 exortus est Seruetus, qui neq; Verbum, neq; Spiritum
 sanctum in Deo agnoscit subsistentes *in se*, seu
 substantialiter, sed Deum vnum, tanquam Vertum
 num, aut Protea quendam fingit personas has repræ-
 sentantem pro tempore, & pro ratione dispensationis
 cuiusdam, quas Vnus ille Essentia Deus respectu crea-
 turarum exerceat aut potius adumbret extrinsecus.
 Sed vanissimus istius hominis error & vācors deli-
 rium facilimè disputando confutatur, cum in plerisq;
 tam monstrosa scribat, vt ipse sese suo (vt dicitur) gla-

De Trinitate, Secta-
 rij medijs sunt inter
 catholicos, & Tur-
 cas.

Errorum cause
 duæ.

Serueti error.

Opinio negat
TRINITATEM
essentia vnam esse.

Aduersarij Logicam
Vnitatem tribus hy-
postasibus, seu perso-
nis attingunt.

Opinio Antitrinita-
riorum.

Alia est ratio Es-
sentiae, quae est
reque vna, &
& aliud ipsa Essen-
tia, quae est singu-
laris, & vna Nu-
mero.

Argumentum erro-
ris, quo se ipsos & al-
ios decipiunt aduer-
sarij.

dio iugulet, & non longè petitis argumentis sit opus ad refellendâ ipsius temeritatem & vâcordiam, qua sese opponit catholicae fidei impudentissimè. Recenti-
or autem hic est error quorundam, qui tria hæc, non vmbra-
tiles quasdam, & per accidens differentias, sed substantiales & essentielles esse opinantur, vt numero
essentialium scilicet differât personæ, quemadmodum essentialis & numero differunt, gignens, & genitus ho-
mo, qui non tria, seu substantia vna numero sunt, sed quia ratio duntaxat logica quædam substantialis sit
his communis, vt Speciei ratio communis est duobus aut pluribus hominibus, & eò Vnum hominem, plures dici: nō tamen vnum numero & essentia hominem
vnum dici putantur. Quia verò Deus sit Substantia, & nō dicitur, i. vnum numero, seu aliquid seipso subsi-
stens, numero aliquid vnum esse, & quia non tantum Pater sit Deus, sed etiam Filius, & Spiritus S. idcirco
quemlibet horum, essentia sua propria (quia Deus sit) subsistere censent, quandoquidem Deum esse, sit
Substantiam quandam, nō dicitur, & Essentiam esse. Ex quo putant sequi, vt tria hæc, vna ad numerum non
possint esse Essentia, seu Substantia, sed numero plures. Attamen nihilominus quadam Essentia ratione
eadem diuinitatis eosdem participare, cum sit omnium vna omnipotentia, eadem bonitas, eadem sapientia
trium, scilicet secundum Rationem vnam quandam, & non singulari essentia vnam. Alioqui censent non
posse defendi Trinitatem cum Vnitate Dei, aut Vnitatem cum Trinitate esse coniunctam. Nam si Essentia sit vnus, & non Trinus essentia, futurum censent, vt nec Pater per se, nec Filius, nec Spiritus sanctus sit
per

per se Deus (quum tres tamen sint , & non Vnum)
 quandoquidem Vnum illud commune , quædam nu-
 mero essentia sit vna , & dicatur à nobis per se & sim-
 pliciter etiam esse Deus . Aut si tria hæc simul etiam
 sint vnus quidam per se Deus , tum non trinitatem,
 sed quaternitatem fore Deorum, si de singulis etiam
 prædicetur Deus . Aut si vnus ille Deus Essentia, sit
 quasi concretus ex tribus hypostasibus , futurum, vt
 Deus Pater, sit Deus ille Trinus , & Filius etiam , sit
 etiam Deus ille Trinus : idem dicendum de Spiritu
 sancto , quæ omnia sint absurdissima & impossibilia
 dictu, quare hypothesin quoque fore falsam & impossi-
 bilem, qua posita, ista sequantur falsa & impossibilia.
 Hæc sunt ferè quibus dogma suum illi Antitrinitarij
 tuentur. Et præterea hoc addunt , his verbis & phra-
 sibus, quibus scriptura vtatur, nobis loquendum , &
 non verbis quibusdã ex Philosophia petitis de his re-
 bus differendũ, quemadmodũ de his disputarint olim
 Patres & Scolastici Theologi , explicantes Mysteriũ
 Trinitatis cõmentitijs quibusdã rationibus & voca-
 bulis. Neque enim scripturam alicubi mentionem face-
 re, vel vnus Essentiæ, vel Trinitatis, aut Trini, vel
 personarum, aut Hypostaseos, quæ sanè omnia voca-
 bula posteriores confinxerint Theologi, & ex Philo-
 sophia in Theologiam perperam traduxerint, quo-
 dammodo adulterantes sensum huius mysterij alienis
 & abhorrentibus à veritate rei vsi descriptionibus.
 Primum ego miror, quod isti tantopere abhorrent à
 Philosophia , quæ aliud reuera nihil est quàm singu-
 laris quædam eruditio exquisitè & accuratè dispu-
 tandi & differendi de qualibet re (cuiusque tamen dis-
 A 3 2 1
 scipiinæ

Responsio.

Quid sit Philoso-
phice disputare.

sciplinæ, & Professionis principijs, & fundamentis
 insistent) quæ controuersiam habere possit, quemad-
 modum autor est Aristoteles in Politicis. Deinde,
 cum videamus homines ignaros veræ Philosophiæ
 non modo à veritate aberrare in multis, sed etiam
 ipsos inter se dissidere, quæ sit vt errorum culpam om-
 nem reijciant in Philosophiam, quæ tamen causa non
 sit errandi ipsis (quum de ignorantia eius merito pos-
 sint gloriari tales disputatores) quippe profitens me-
 thodum inuestigandæ veritatis à vero aberrare ne-
 quit, & eius ignari ferè semper non rectè sentientes
 hallucinentur, nō recta via incedentes. Deinde etiam
 tam varijs tamen vt ipsi solent, opinionibus discor-
 dent nequaquam veri Philosophi inter se, imò tota in
 id incumbat & vnicè in eo elaboret Philosophia ve-
 ra, vt caligine multicipitum errorum discussa, & pro-
 fligata ignorantia, ex omni parte veram, synceram,
 consentientem rationem, & intelligentiam rerum
 conficiat, nullum fallitati aut errori dans locum. So-
 phistæ enim sunt, non autem Philosophi, qui specie
 & similitudine veri alios decipiunt, qui tenebras opi-
 nionum incautis, & errorum præstigijs ineruditè
 offundunt, qui malunt videri, quàm esse intelligentes
 rerū. Et vt contemptores tandem Philosophiæ intel-
 ligant, sine exquisitiore illa & Philosophia vera, &
 præterea Dialectica arte, ad veritatem & concordiam
 non posse perueniri, præsentis disputatione hac (Deo
 volente) efficiam sedulo, & præterea quando à vero
 aberratur, non philosophiam, sed ignorantiam Philo-
 sophiæ esse causam erroris ostendam verè & planè.
 Cuius hoc loco profectò mihi non minus est necessa-
 ria

Adhuc est Sophistica.
 & cultus Philosophia
 vera.

ria atq; ipsius orthodoxi dogmatis defensio, quum verum dogma genuinis scripturæ argumentis non possit satis pro dignitate defendi sine exquisitiore Philosophia, quæ si magistra sit errorum (vt putant aduersarij) & ad fallendum tota sit composita, ab hac nobis certè nullum præsidium erit contra errores disputandi: scilicet hoc præiudicio iniquo ab aduersarijs damnata & exclusa pro nihilo scilicet omnem eruditionem habentibus. Nam vbicunq; peti acrius aut vincisse senserint, statim Philosophiam seductricem & fraudulentam disputatricem sibi opponi testabuntur. Nos contra, veritatis methodicæ magistræ Philosophiam veram esse dicimus, & vt sine Grammatica nemo recte, sine Rhetorica nemo eleganter, ita sine Philosophia, nemo verè, & consentaneè de rebus difficilibus & perplexis loqui ac iudicare potest. Verum hac querela omiſſa, ad rem ipsam nos conferamus. Propter opinionum dissidia, & propter interpretationem variã scripturarũ, coacti sunt Patres, & Scolastici Doctores vt i vocabulis his Philosophicis, & in scriptura non vsurpatis, vt sensum scripturæ scilicet ipsum sibi per omnia conspirantẽ & cõcordem esse ostenderent. Philosophi enim est videre, qua via & ratione quæq; res sit tractanda, ne quid discrepãs, aut dissonũ sit, sed omnia sint omnibus consona, & cõsentanea, quod veritatis præcipuũ est signũ, quũ non tantum à veris, sed ipsa quoq; inter se discrepēt ac dissentiant falsa. Enimvero confitemur omnes, Vnũ esse Deum, nec nõ patrẽ esse Deum, & Filium esse Deum, & Spiritum sanctũ, sed non est modus vnus, non idem sensus, non eadem interpretatio. Nos in præsentia sacrarum scriptura-

Philosophia, est magistra veritatis Methodicæ.

Que ratio sit quod Patres & Scolastici alijs Phrasibus sint vsi, seu alijs formis loquendi, quum scripturæ veritas

rum autoritate imprimis, ceu firmissimo veritatis fundamento posito, nec relictis omnino Patrum testimonijs, methodicè ac Philosophicè demonstrabimus, veram & Orthodoxam esse Patrum sententiam de Sacrosancta Trinitate. Si quæ sunt alia, ijs abundè satis à doctis & veteribus Theologis est factum, vt non sit opus talia hoc loco repetere aut commemorare prolixius. Disputabimus autem contra eos, qui vnitatem Essentiæ, cum triplici personarum subsistentia negant rectè & cōuenienter declarare Deī substantiā, seu Diuinitatem, qua scilicet ratione, ipsa Vna simul & Trina non possit dici Dei Essentiā. Ergò primum constet nobis oportet: Quomodo Deus sit Vnus, & quo pacto Trinus, Nam de modo controuersia est. Si vna eademq; significatio esset Vnius, & Trini, tum nullus controuersię & dubitationi locus, nulla certè inter partes dissensio aut certamen esset. At non esse vnum modum, dissensiones & opinionum diuortia declarant. Itaq; si falsum est dicere Deū ratione ESSENTIÆ, seu substantiæ, esse vnum, pro eo vt videtur Aduersarijs his orthodoxæ sententiæ, haud dubiè verum erit, quod negatur, nempe, Deum, vt ESSENTIAM numero vnā non esse vnum aliquid. Certamen est de modo. Nam quidam negantes Deum Essentiā vnum, nihilominus alio quodam modo, Vnum esse dicunt essentiā, sed quo tamen non explicant. Nolunt enim videri, quòd numero plurium Deorum sint assertores. Attamen ad explicationem satis non est, si dicant, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum esse vnum Deum, quia sint eiusdem sapientiæ, virtutis, potentię, Iustitiæ, Immensitatis, Bonitatis. Nam & de his

Cardo Disputationis.

Queritur, quomodo sit Vna omnium diuinitas.

his quæritur modus, Vtrum scilicet sint eiusdem virtutis, & bonitatis, quemadmodum duos aut tres homines dicimus esse eiusdem bonitatis, aut virtutis, quia videlicet ijs vna specie virtus, & bonitas accidat: an verò sint eiusdem virtutis, & bonitatis, non quæ specie logica, vel accidente vna sit, sed Numero, & Essentia sit vna. Non igitur quiescimus, donec ratio perueniat ad portum certitudinis, & præternavigarit omnes fluctus ambiguitatis, quibus solet vacillare dum nihil certi dicitur aut significatur; quò tamen peruenire nequit ratio sine remigio partitionum, quibus partitionibus D. Paulus etiam præcipit, vt decenter scripturas & articulatè diuidamus, quod ipsum vocabulo *ἑξομοιωσῆς*. i. articulatè diuidere, alicubi expressit Apostolus ad Timotheum scribens. Quæramus ergo rursus: Quomodo Deus est Vnus: quoniam aliter tu atq; ego, vnum ipsum esse dicis. Omnes modos Vnitatis tibi proponam ex Philosophia, postea optio tibi erit, vt quoniam velis Vnum dici, ostendas. Aliud ergo est, quod GENERE, aut SPECIE vnum dicitur, aliud, quod SVBIECTO, seu *ὑποκείμενον*, i. affectione vnum, aliud, quod DEFINITIONE, aliud, quod ratione, qua CONTINVVVM aliquid est, aliud, quod NVMERO, & vt *ἑξομοιωσῆς*, i. res vna singularis, seu ESSENTIA vnum solet appellari. Orthodoxi Deum dicunt esse Vnum simplicissimum, nempe ad Numerum vnam essentiam. Quippe nullum est magis, & simplicius Vnum, quàm Deus, qui est principium omnis multitudinis, quæ conspicitur esse in rebus creatis. Aduersarius noster I. dicit, non esse Deum vnum Essentia, id est, numero

2. Tim.

VNUM. quomodo
modis vsurpari solet.

Simplicissima Vnitatis est, quæ Essentia Vna ad numerum dicitur.

I. Tres errores de Vnitate & Trinitate recensentur.

B

vnum,

I. vnum, sed specie vnum, Numero autem, & Essentia triplicem. Seruetus, Deum vnum, vt Sabellius, esse docet, sed interim vnitatem hanc, *ἓν πᾶσι*, i. affectione seu varijs dispensationibus vnum esse interpretatur.

III. Iudæi, & Turcæ, simpliciter vnum, nec aliquo modo trinum opinantur. Non sunt plures modi, aut si sint, commonefaciat nos de his aduersarius, discere enim, & docere sumus parati. Deus, cum significat *ἓν*, vnū quiddā Numero, & Essentia, ex necessitate erit. Simpliciter enim Vnus esse dicitur, nō apponendo determinationem quandā, vt cū Genere, vel Specie vel Definitione, vel cōtinuitate, vel *ἓν πᾶσι*, i. affectione vnū esse quippiam pronunciamus.

Conuenit Deo, vt sit simpliciter vnus.

Deut. 6.

Audi Israēl (inquit Scriptura) Deus tuus Dominus vnus est. Non aliquo modo, sed simpliciter vnus est, nempe Essentia, & Numero, seu, vt *ἓν πᾶσι*, i. singulariter vnus. Hæc prima est, & principalis vnitas, quare principio etiam conuenit. Ex quo sequitur, vt Deus non sit aliquid vnum per Accidens, seu *ἓν πᾶσι*, i. affectione, nam mutabilis esset. Neq; Genere etiam aut Specie Deitatis aliquid est vnum, nam quæ sunt hoc modo Vnum, Numero vnum esse non possunt. Etenim Multa sunt numero, quæ Specie vnū dicuntur, cuius Multitudinis causam esse Materiam, Philosophi dicunt. Quare si non sint vnum Essentia, seu Numero, Pater, Filius, & Spiritus sanctus, sed specie quadam logica sint vnum, propter concretionem scilicet materiæ cuiusdam, numero tres Dij erunt, quod est absurdissimum dictū, cum omne materiatum sit mutabile, & finitum. Atqui nec specie Vnum esse possunt, quum alia sit definitio Dei Patris, & alia Filij, & alia Spiritus sancti, Quorum

Patrem, Filium, Spiritum sanctum non posse vnum esse Specie.

Quorum autem Species, eorundem Definitio quoque Vna est. Genere igitur Deitatis aliquid vnum erunt. At quæ Genere sunt vnum, propter contrarias differentias, specie, & definitione non erunt vnum. Ex quo concludendum, alia Specie & Essentia diuinitatis Patrem esse Deum, & alia, Filium, & alia, Spiritum sanctum. Nam aduersarius dicit, Patrem, quia pater sit, esse Deum, & Filium, quia sit filius, & Spiritum sanctum, quia sit Spiritus sanctus, esse Deum: & interim rationem vnã esse dicit omniũ Diuinitatis, Bonitatis, Omnipotentia, & aliorum, quibus diuinitas significatur. Quod si specie discrepant, quomodo quæso pater omnipotens erit, cum extra ipsius definitionem, & essentiam sit filius: quare deerit ei Filij omnipotentia, & Filio, Patris deerit. Nec simul tres aliquid omnipotens erunt, cum ex finitam habentibus potentiam nullum constituatur infinitam habens potentiam: nam quod ex finitis est constitutum, ipsum quoque finitum esse oportet. Vt interim non dicam, ea quæ Genere sint vnum, non posse habere eandem perfectionis differentiam, vt λογικόν, differentia, character est hominis, sed ἄλογον, est equi differentia. Quod si perfectio Deum declarat, & perfectio hæc diuinitatis sit patris differentia Essentia, hac nimirum carens Filius & Spiritus sanctus, specie diuinitatis scilicet ambo carebunt, qua Pater etiam (secundum Aduersarios) vnus & solus dicitur esse Deus. Ex quo sequitur, vt nec Specie, nec Genere Diuinitatis, Pater, Filius, & Spiritus sanctus Vnus verus Deus possint dici. Eodem accedit, quod Vnitates hæc, quibus significatur *ἡμία θεολογία*, i. species Vniuersalis nequaquam sint

Non posse Trinitatem esse vnã Genere.

Si Specie discrepant, Pater, Filius, & Spiritus sanctus, infinitum nullum fore Deum.

substantia, aut pars substantiæ rerum, sed duntaxat
 Rationes sint quædam substantiales, quæ mentis no-
 stræ sint quædam logica Accidentia, & non res quæ-
 dam seipsis subsistētes, (vt visum Platoni fuit,) vt ta-
 li formula Vnitatis scilicet suam tueri opinionem
 haud possit Aduersarius. Ex his quæ diximus liquet,
 Deum, si ad numerum non sit Vna essentia, futurum,
 vt trium diuinitas, aut specie sit vna, aut Genere, quo-
 rum neutrum esse verum, supra commemoratis per-
 spicitur argumentis. Et præterea hac ratione ac mo-
 do Diuinitatem communem non fore *ἰδίαν*, i. Essen-
 tiam, sed Accidens & *ἰόντα*, i. intelligibile quoddam,
 quod differentibus numero rebus propter intelligen-
 tiam mentis nostræ accidat, qua non seipsis, & simpli-
 citer aliquid sint Vnum, sed intelligantur tantum esse,
 constat inter omnes eruditos. Quicquid enim ve-
 re & simpliciter EST, id vnum numero, seu Essen-
 tia, & singulare est. Quare si DEITAS vere est,
 imò si ante omnia est, quæ dicuntur Esse, ex necessita-
 te aliquid vnum Essentia, & numero erit, quemad-
 modum sentit Orthodoxa Ecclesia, & non erit multi-
 ta numero, vt sentiunt qui vnitatem Essentiæ in Deo
 negant. Præterea, si, quemadmodum illi dicunt (nempe
 Aduersarij) Pater solus est simpliciter Deus, &
 Pater essentia discrepat ab Essentia Filij: Si ergo Pa-
 ter solus, & vnus ille Deus est, quem scriptura subin-
 de dicit vnum (propter principatum scilicet origi-
 nis,) sequitur, vt extra ipsius essentiam non sit Deus.
 Sed Filius, & Spiritus sanctus sunt extra illius essen-
 tiam (vt illi dicunt,) quare Deus non erunt, sed crea-
 tura Dei, quia discrepant Essentia à Patre. Quod ip-
 sum

Generis, & Speciei
 Vnitatis, sunt Acciden-
 tia, & *ἰόντα* quæ-
 dam.

Vere Vnum, est Es-
 sentia, & numero
 Vnum.

(Aduersarij dicunt)
 Deum Vnum, in scri-
 ptura, non nisi Pa-
 trem appellari.

sum quàm consentaneum sit scripturis, ipsi viderint. Præterea: si Essentia patris est, τὸ ἀγέννητον, i. ingeneratum & Nasci, est Essentia Filij, & Processio, est essentia Spiritus sancti, tres nimirum Dij essentia, & nō vnus essentia seu numero, neq; καθόλου quodam ratione Vnus Deus esset. Sed his tribus differentijs aduersarij describunt nō personam duntaxat quamlibet, sed essentiam quoq; simplicissimam cuiuscq; personæ, numero tres scilicet singentes essentias, id est, tres Deos, nec profectò quomodo Deus vnus sint, possunt dicere. Nam si Pater nihil aliud sit quàm Paternitas ipsa, & ἀγέννησία, nihil cōmune scilicet habebit cum Filio: aut si diuinitatem communem habet, aliud igitur Diuinitas, & aliud Paternitas erit. Igitur qua diuinitate Pater Deus est, eadem Filius quoq; erit, vel eadem ad numerum, vel eadem τὸ εἶδος. Si eadem sit τὸ εἶδος diuinitas, differentiæ Multitudinis causa erit in Diuinitate quiddam ὑλικόν. At simplicissimo vt nihil inesse poterit. At multitudo essentiarū, πάθος est ὑλικόν, quod Philosophi intelligunt, rudes verò in Philosophia & indocti non animaduertunt. Sed nos Vnum essentia, id est, numero dicimus Deum vnum esse. Restat, vt quomodo differentijs hypostaticis sit trinus, planum faciamus. Aduersarij quidem, vt Vnitatem non intelligunt, ita nec verum modum Trinitatis explicare possunt, sed tantum nobiscum rixantur de vsu vocabulorum, & quia vocabula non sint vsurpata in scripturis, ideo Deum quoq; Essentia vnum, & hypostasis trinum, in scriptura esse propositum nobis negant. Quærendus itaq; modus, quo vnum Essentia,

Aduersarij differentias hypostaticas Essentia, pro Essentia numerant, qua ratione tres numero Deos esse dicunt.

seu Numero nihilominus multa esse possit, & nō quī-
 dem Essentia multa, (nam pugnaret hoc cum hypo-
 thesi) sed multa alio quodam modo, quos modos iam
 obiter etiam cōmemorabo, ne ambiguitati sit locus.
 Difficilius est multo de Trinitate quam vnitae Di-
 uinitatis loqui, quōd videlicet numerus & multitudo
 Diuinitati repugnare videatur. Proinde non quem-
 admodum tria hęc sunt vnum consubstantiale, seu
 εὐνοϊον, id est, eiusdem substantię, eodem modo possunt
 etiam esse quiddam compersonale, aut συνοριστικόν, id
 est, eiusdem personę. Vocabula hęc quamuis in
 scriptura non reperiantur, tamen necesse est nobis, vt
 ijs interpretando hoc mysterium vtamur. Describen-
 dus enim est modus Trinitatis, cum alius alio mo-
 do trinum esse fingat Deum, vt limetur veritas, &
 ab erroribus Ecclesia vindicetur, dum legitimis qui-
 busdam rationibus & verbis exprimuntur, quę per
 omnia sint consentanea scripturis, Quōd eodem mo-
 do Trinus, quo Vnus, non possit dici, paulo antē mo-
 nuimus. Quot igitur modis, Vnum Essentia, parti-
 ceps sit multitudinis, porrō considerandum. Non op-
 positos recensebo prius commemoratis VNIVS,
 modis, sed alios quosdam ad præsens institutum ne-
 cessarios, adscribam. Nemo enim erit opinor, qui ge-
 nere, aut specie, aut diuisione in partes, diuiduum
 Deum dicat. Accidentibus diuinitatem diuidit Ser-
 uetus, dum illum personari inquit modo hac, modo
 alia forma dispensationis, qua ratione multiplicem
 τὸ ἐκείνου Deum facit. Quia vero Deus simplicissimum
 est vnum, nihil scilicet in ipso erit mutabile & quod
 non sit Deus, Ipseque adeo, & Esse ipsius, idem omnino
 erunt,

Quā ratione Deus
 Essentia vnus nihilominus
 dicatur Tri-
 nus.

Quomodo Seruetus
 Trinum dicat esse
 Deum.

Quo pacto res in-
 corporeę, sint

erunt, quo sanè modo duntaxat res incorporeæ dicuntur esse Vnū, naturales autē & corporeæ, hac sinceritate & simplicitate essentiæ nō sunt præditæ, quoniā Ipsæ, & Esse earū (propter concretionē materiæ) non sunt vnum. Quæ quomodo intelligi debeant, non est presentis loci explanare, sed in Philosophia docentur hæc: quorum cognitio tam est necessaria, vt sine his, quæ de hoc mysterio dicuntur, nullo modo queant perfectè intelligi. Deus igitur, atq; esse Dei, nihil aliud est q̄ optimum & maximū esse, à quo, per quem, & in quo sint omnia. In definitione nullus locus est accidenti, eaq; comprehenduntur etiam Essentiæ definiti partes omnes, quarum partium causa, Definitio quodammodo multa esse dicitur, sed istiusmodi multa, non quæ Essentia, sed quæ ratione quadam, seu duntaxat inter se discrepent. Vnum enim quoduis, eo modo quo est Vnum, nequit esse Multa, vt vnum essentia, seu *ἡ ἐστία*, i. specie non potest esse Multa *ἡ ἐστία*, i. specie, sed Multa tñ nihilominus est causarum partium, vt, idem non sunt, quo significatur species, & quo significatur genus speciei, differunt enim partes hæ definitionis *ἡ λόγος*, i. ratione. Talia Scholastici suo more, dicunt differre formaliter, quæ Aristoteles *ἡ λόγος*, i. ratione inquit differre. Vt Animal, quamuis sit in definitione & Essentia Hominis, differt tamen ab Hominis specie, *ἡ λόγος*, i. ratione, quum Animalis proprium sit, dormire, aut vigilare (quia Animal) at Hominis, quia Homo, proprium illud nō sit. Alioqui enim si *ἡ λόγος*, i. ratione essentiæ idem & vnū esset Animal, atq; Homo, Definitionem quoq; haberent eandem, & proprium per se idem vt

Vna Essentia.

Quid sit DEVM

esse.

QVID sit, simplr.

eius Deus.

Rom. II.

Definitionis partes

differunt non quæ-

dem Essentia, sed

ἡ λόγος.

Quid sit differre

ἡ λόγος,

seu formaliter.

Vnus modus, quo

Vnum Essentia dicit

potest, Multa esse.

triusq;

triusq; esset, nec contradicentia de ipsis enunciarentur, quum $\omega\delta\lambda\acute{o}\gamma\omicron\varsigma$, i. ratione eadem penitus & Numerus sint vnum atq; idem, vt Aristoteles docet libro septimo Topicorum. De quocunq; igitur possunt contradicentia verè enunciari, licet sint $\epsilon\acute{\iota}\sigma\iota\varsigma$, i. Essentia vnum, nihilominus ratione, seu vt scolasticè loquar, formaliter, $\kappa\alpha\iota\ \omega\delta\lambda\acute{o}\gamma\omicron\varsigma$, i. ratione, Multa, & non Idem, seu non Vnum dicentur esse. Enimuero his cognitum est opus, alioqui nesciatur quod discrimen sit inter Essentiam diuinam, & ipsius hypostaticas differentias, quæ qui videt & contemnit, & pro Sophisticis habet argutijs, is nunquam ea quæ ad Mysterij huius explicationem pertinent, assequetur. Quam ineptus quæso & ridiculus ille erit, qui cum velit & cupiat scire, quomodo & qua ratione Linea attingat Circulum in puncto, & interim demonstrationem huius propositi, quæ est apud Euclidem, audire recuset. Obscura certè hæc, & difficilia ad intelligendum, hanc Analysin requirunt, quam sine Philosophiæ exquisitioris notitia haud facillè quis, imò omnino non assequetur. Deinde alius est modus, quo Vnum essentia, dicimus esse Multa, vt si partes sint (partes appello, vnius Substantiæ $\delta\omega\mu\acute{\alpha}\tau\omicron\varsigma$, i. facultates) quarum vna non possit prædicari de alia, quas non tam $\omega\delta\lambda\acute{o}\gamma\omicron\varsigma$, i. ratione, quam $\omega\delta\epsilon\acute{\iota}\nu\omicron\varsigma$, i. definitionis ratione differre solemus dicere: realem, hanc differentiam appellant Scolastici. Quo sanè modo & Accidentia etiam à Subiecto, & ipsa etiam Accidentia inter se discrepant. In Essentia, & Substantia quoq;, realiter, seu $\omega\delta\epsilon\acute{\iota}\nu\omicron\varsigma$, i. definitionis ratione differunt partes: de quibus partibus Totius appellatio & nomen secundum prius,

Secundus modus,
quo vnum Essentia
dicatur esse multa.

Quid sit,
 $\omega\delta\epsilon\acute{\iota}\nu\omicron\varsigma$
seu Realiter
differret

prius, & posterius, prædicatur. Vt verbi gratia, Vna
 est Animæ hominis essentia, adeoq; vox Animæ non
 tam de tota, quàm de partibus prædicatur, sed quo-
 dam ordine, vt primum de logica, deinde de sentiens
 te, postremo de vegetatrice. De sentiente autem, Lo-
 gica seu Ratiocinatrix non prædicatur, nec de Ve-
 getatrice prædicatur aut de Logica sentiens. Dif-
 ferunt itaq; inter se $\delta\omega\delta\mu\alpha\varsigma$, id est, facultates, & par-
 tes illæ Animæ, $\omega\delta\ \epsilon\iota\sigma\tau\iota$, id est definitionis ratione. Sua
 enim cuiq; est definitio, quæ $\omega\delta\ \epsilon\iota\sigma\tau\iota$, i. definitionis ra-
 tione, vocabulo significatur, vt ea tamen non sit pars
 alterius definitionis, quemadmodum in his vsu venit,
 quæ duntaxat $\omega\delta\ \lambda\omicron\gamma\theta$, i. ratione discrepant, vt paulo
 ante est dictum. Hanc igitur (vt dixi) realem appel-
 lant differentiam, quæ diuersa est ab hac, qua secun-
 dum Essentiam, seu qua Numero differunt essentiali-
 ter inter se tres. In Essentia enim ad Numerum vna,
 multa inesse possunt, quæ $\omega\delta\ \epsilon\iota\sigma\tau\iota$, i. ratione definitionis
 seu realiter differunt, vt Accidentia in Subiecto v-
 no, aut $\delta\omega\delta\mu\alpha\varsigma$, i. facultates complures in Anima vna,
 quas non $\theta\epsilon\sigma\iota\varsigma$, i. Essentia discretas, sed $\omega\delta\ \epsilon\iota\sigma\tau\iota$, i. ratione
 definitionis, $\omega\delta\ \omega\delta\ \lambda\omicron\gamma\theta$, i. ratione differentes esse quis
 vis etiam mediocriter eruditus intelligit. Itaq; $\delta\omega\delta\mu\alpha\varsigma$,
 i. facultates Animæ, ab Animæ totius essentia, duntaxat
 $\omega\delta\ \lambda\omicron\gamma\theta$, i. ratione, ipsæ verò inter se $\delta\omega\delta\mu\alpha\varsigma$, i. fa-
 cultates, non solum $\omega\delta\ \lambda\omicron\gamma\theta$, i. ratione, sed etiam $\omega\delta\ \epsilon\iota\sigma\tau\iota$, i.
 formaliter, & realiter differunt. Cognoscendi igitur
 ante omnia modi, quibus nimirum dicitur, vnum ab
 alio differre. Sed aduersarij nulla horum modorum
 ratione habita, omnia, ab omnibus, non putant nisi
 essentialiter (vt sic loquar) differre. Nec posse vnam
 esse

Quodnā sit discrimen
 inter differre Forma-
 liter, & Realiter.
 $\omega\delta\ \lambda\omicron\gamma\theta$, $\omega\delta\ \epsilon\iota\sigma\tau\iota$

esse censent essentiam partiū, partim formaliter, partim realiter discrepantium, qua in re exquirenda, certe aduersarij multo sunt inferiores Patrib⁹, & Doctoribus scolasticis, de quibus admodum, pro suo stomacho, loquuntur contemptim, de semetipsis magnifice & arroganter, vt Sophistę solent, sentiunt tamen. Nec ista finguntur a nobis inaniter, & sophisticę, quę manifesta sint in ipsa rerum natura quę dicimus, &

Rom. 7. D. Paulus ipse testetur, a visibilibus huius mundi Philosophos peruenisse ad cognitionem veri, & inuisibilis Dei, minimè reprehendens ipsorū studium. Quod si hæc aliena sunt, & re ipsa, non verbis, & oratione a sensu sacrarum literarum discrepant, prius refellant falsitatem hanc verioribus rationibus, quam tanquã Sophistica & futilia damnent & irrideāt propter ruditatem non intellecta. Atqui omnes hi, qui has res conantur inerudite explicare, nulla distinctione adhibita, nullisq; rationibus (vt ipsi vocant odiose) Scolasticis vsi, quid aliud faciunt quæso, quam vt nihil dicant, vt dent sine mente sonum, vt Poëta alicubi dicit: nullisq; argumentis quod volunt probent, aut aduersarios refellant, quos ipsi erroris coarguunt. Et profecto nihil aliud sunt illi disputatores, quam es quasi tinniens, quorum disputationis evanescente sono, nulla rei notitia animis impressa relinquitur, aut certe falsa, siquidem falsum aliquid Esse potest dici. Sed denuo ad nostrum propositum redeamus. Quia vero huiusmodi omnes commemoratarum partitionum, seu distinctionū (quibus Vnum Essentia, potest dici esse modo quodam alio Multa) conspicui sunt in Anima humana, eiusdem exemplo adumbrabimus etiã Vnitatem.

Non satis est ridere argumenta, alioqui quis aggressissimus ruficus, & scurra, optimus eilet disputator.

Animę similitudine declaratur, quo pacto Vnum essentia, potest esse Multa. T. A.

Vnitatem essentia, & multitudinem hypostaseon, seu personarum in diuinis, qua similitudine melius informabitur Orthodoxa fides, vt opinor, & minus etiam capietur erroribus (quæ nihil intelligit sine similibus) mens nostra. Animam igitur nostram, id est, cuiusq; hominis Animam, vnam essentia esse ostendit Aristoteles in 1. libro de Anima, circa finem. Eadem, quamuis vna sit numero, & essentia, multanihilominus est, $\omega\delta\ \alpha\gamma\ \delta\ \alpha\gamma$, i. ratione definitionis, & realiter, id est, tres eius sunt res, seu tres $\delta\ \alpha\gamma\ \mu\ \alpha\gamma$, i. facultates, quarum vna (tanquam Genus, de specie) non possit prædicari de alia. Nam vegetatrix à sentiente, & ambæ, ab intelligente, quantum & quemadmodum discrepent, nemo non videt. Animæ istius $\delta\ \alpha\gamma\ \omega\delta$, i. Essentiã definiendo sic licet exprimere, vt sit actus, seu Entelechia, seu Essentia vna ad numerum, qua homo viuít, qua sentit, qua intelligit. Prædicatur aut nihilominus totius essentia vocabulum, id est, Anima de partibus, sed non eodem modo quo de tota, nempe simpliciter de tota, sed de partibus seu facultatibus, secundum prius, & posterius. Singulæ autem partes differunt inter se $\omega\delta\ \alpha\gamma\ \delta\ \alpha\gamma$, i. ratione definitionis, seu realiter, vt dictum est, sed differunt partes à tota, duntaxat $\omega\delta\ \lambda\ \delta\ \gamma\ \alpha\gamma$, i. ratione, & non $\omega\delta\ \alpha\gamma\ \delta\ \alpha\gamma$, i. ratione definitionis, id est, formaliter tantum, & non etiam realiter. Libet enim mihi eruditibus quibusdam & à scola petitis vti vocabulis, tamen si parum Latine dici videantur, & vsitate, quoniam in scolis hæc discuntur, & docentur, non in foro, agro, aut in militia & castris. Itaque vocabulum Animæ de partibus seu facultatibus ipsius non prædicabitur, neque vt Genus, neque vt Species, id est, vniuoce non prædicabitur.

Plato. $\text{Εξ ἑπτά ἀπὸ πέντε ἰμὲρ ἔστι τὸ δὲ λόγος ἄρα}$
quasi rationum propositarum vides.

Duobus modis vsurpatur vocabulum Animæ.

Quid sit prædicari
secundum prius, &
posterius.

Probatur quod Ani-
ma respectu partium
suarum non possit
prædicari vt Genus.

Quamobrem ea que
prædicantur secun-
dum prius, & poste-
rius non possint ha-
bere rationem Ge-
neris.

Anima est Vna per
essentiam, & tamen
est ^{est} ^{est}, seu rebus
constituentibus vnã
essentiam, est multa.

dicabitur, sed secundū prius, & posterius, quod genus
vocalorū Græci Philosophi appellant κατὰ τὸ πρότερον,
ἢ ὑστερον, i secundū prius et posterius significātia aliquid.
Etenim si Anima diuidatur tanq̃ Genus hoc modo in
species, vt nimirū quædā sit λογική, i. rationalis, seu ra-
tiocinatrix, & quædā ἄλογος, i. irrationalis, seu intelli-
gentia carens. Deinde ἄλογος, i. irrationalis iterū diuis-
datur, in sentientē, & vegetantem. Hac diuisione per-
fecta, subsequenter numero differentes complures
Animæ. Prædicantur enim Genera, & Species de
multis numero, & essentia differentibus, qua ratione
vna numero & essentia Anima, esse nequaquam pos-
terit particeps omnium, si quatenus Genus, Anima de
partibus his, & facultatibus prædicaretur. Ex quo
perspicitur, Animam hominis, quoad non tantum
vna sit, Essentia, sed etiam Multa quædam, ὡς ἂν, i.
ratione definitionis, & realiter, non esse, aut posse di-
ci vnã Genere, aut specie, sed eo modo, quo dictum
est, Vnã, vt nimirum prædicetur de multis realiter
differentibus facultatibus secundum prius, & poste-
rius. Princeps enim est ratiocinatrix vis continens
in se sentientem, & vegetatricem, postea sentiens, pos-
tremò vegetatrix. Vna igitur ad numerum Anima,
& essentia vna, partes habet vt Totum quoddam in-
corporeum, nempe δυνάμεις, i. facultates realiter inter
se discrepantes, & easdem à Totius essentia formalis-
ter, seu ὡς λόγος, i. ratione duntaxat differentes, quarū om-
nium ratione, vt maximè sit vna essentia, partibus his
tamen seu δυνάμεις, i. facultatibus multa dicitur esse, nō
tamen multa per essentiam, sed his modis iam sæpe à
me cōmemoratis, multitudinis est particeps. Interim
tamen.

tamen Anima nō est quicquā aliud, quā suæ partes, & *partes* omnes, quā vna quædam & simplex essentia, vt in ipsa Essentia tanquā subiecto, & materia quadam nequaquā insint *partes* illæ, propterea quod Anima, & ESSE Animæ, omnino, propter simplicitatem, sunt idem. Proinde perfectionis est, sic vnam esse Animæ essentiam. Perfectissima etenim est Anima, quæ vna existens essentia, potest omnes vitas complecti & prestare. Pertinet etiam ad perfectionem partium, seu facultatum, vt participant multis perfectionibus, vt ratiocinatrix participans sentiente, & vegetatrice, nec non sentiens participans ratiocinatrice, & vegetatrice, idem sentiendum de vegetatrice, coniuncta cum sentiente, & intelligente. Nihil ergo quoad solitarium, sed quoad totum, est perfectissimum, & partes etiam quia toto participāt, perfectionem suam habent summam. Nec aliud in corporeum Totum est, quā ipsæ simul omnes partes, nec aliud sunt partes, quā vnum aliquid Totius essentia, inter se, & à toto, ijs quibus dictum est modis, discrepantes. Nec ratio tamen vna est perfectionis Totius, & partium, cum Totum vnitatem essentia sit simpliciter perfectum, Partes autem, quadam Relatione, & quia huius totius sunt partes, & quia ipsæ inter se suas quasdam perfectiones comunicāt. Quo loco considerandum discrimen inter partes corporeas, & incorporeas. Siquidem Totum corporeum Essentiale, seu *essentia*, i. Essentiale respectu suarum partium sic est comparatū, vt Totius essentia sit quidam aliud quā partes ipsæ. Præterea corporeum Totum, & esse Totius, non omnino sunt idem. At

Quare partes Animæ non sint in Anima tanquā subiecto quodam,

Perfectionis est. Vnā essentia, esse nihilominus multar.

Quid sit TOTUM incorporeum,

Non est vna ratio perfectionis, TOTIVS, & PARTIVM.

Discrimen inter Totum Incorporeum, & Corporeum,

Quomodo TOTUM corporeum differat a suis partibus.

paulo antè diximus in rebus incorporeis, quoad Vnũ
 & Totum dicatur, Ipsum, & ipsius Esse, penitus idem
 esse. Homo, totum quid est per essentiam, concreta
 substantia ex materia, & forma, quæ forma, est Ani-
 ma hominis, corpus autem, materia est. Manifestum
 est ex Philosophia, Esse hominis, differre ab ipso ho-
 mine. Nam idem non sunt Anima, quæ est, Esse ho-
 minis, & homo, qui in se, vt *σύνολον*, seu totum integra-
 le, continet etiam aliquid (nempe materiam) qua possit
 sit non esse. Sed Anima, & Esse animæ, penitus sunt
 idem. Quare alterius modi partes etiam erunt homi-
 nis concreti ex materia, & forma, & alterius modi,
 Animæ partes. Partes totius Hominis, vt *σμέλη* (quod
 Integræ Totum scolæ appellant) posteriores sunt
 non tantum *λόγῳ*, i. ratione sed etiam *ἕσσει*, i. Essentia totius
 essentia. Quoniam essentiam suam habent ab Essentia totius,
 vt caput, brachium, non possunt esse, nisi
 si ratione qua sunt partes hominis *σμέλη*, i. totius inte-
 gralis. Amputatæ enim, vt essentia Totius non parti-
 cipant, ita partes quoque esse, & dici desinunt. Caput
 enim amputatum, non est caput, sed æquiuocè caput
 esse dicitur. Essentia autem corporei Totius, non est
 nihil aliud quam partes integrales omnes, sed prius
 quiddam *ἕσσει*, i. Essentia est partibus illis, nempe com-
 positum ex partibus Essentiæ, quæ sunt materia, &
 forma hominis. Quo sanè fit etiam, vt Totius voca-
 bulum de partibus huiusmodi, secundum prius & pos-
 terius non prædicetur, quandoquidem Totum illud,
 ratione Essentiæ sit aliud quiddam, quam partes suæ.
 At partes Animæ (quæ est totum incorporeum) ni-
 hil sunt aliud, quam Essentia animæ, & Animæ esse
 sentia,

Quodnam discrimen
 sit inter partes Essen-
 tiales, & Integrales.

sentia, nihil aliud, quam partes, & *δωδύα* suæ omnes
 existit. Imperiti istarū rerum arbitrantur aliā essentia
 Animæ, & aliam essentia esse eius partiū, vt alia essen-
 tia est hominis, & alia essentia capitis hominis, in quibus
 sanè plurimū falluntur propter ineruditionem &
 inscitiā Philosophiæ. Cum tota essentia incorporea nō
 sit aliquid aliud essentia sua differens à partibus, sed
 totum Corporeū sit aliquid essentia sua differens ab
 essentia partiū, quod ipsum iā exemplis declarauimus.
 Accuratiō enim horū explicatio est in Philosophia,
 quā hoc tempore & loco nō possumus vniuersam do-
 cere, attigisse enim hæc, & quasi delibasse in presentia
 satis est. Liquet ergo perfectionis vocabulū in Incor-
 poreis, alia ratione ad Totū, & alia ad partes pertine-
 re. Et Totū Essentia sua, nihil aliud esse, quam omnes
 suas partes, quo intelligimus etiā Totum Incorporeū
δωδύα, & ESSE Totius, penitus vnum & idem esse.
 Transferā hæc ab vmbriis ad lucem ipsam, à creaturis,
 ad Creatorem, ab effectis, tanquā Iconibus, ad Princi-
 pium, quod est paradigma, cum in rebus etiā crea-
 tis diuinitatis quoddam vestigium appareat. Deum
 itaq; (perinde vt Animam) dicimus Essentia, & nu-
 mero quiddam esse vnum, partibus autem, tanquam
δωδύα, id est facultatibus quibusdam hypostaticis, esse
 Trinum. Illas tres Res, Personas appellant Patres.
 Scriptura, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, neq;
 Res, neq; Personas scolasticè nominat. Nos, *δωδύα*,
 has tres differentias appellamus, cum D. Paulus e-
 tiam eas hoc modo descripserit, vt intelligamus non
 esse otiosas quasdā Relationes, sed efficaces, vt à qua,
 per quā, & in qua, efficacia, & virtute diuina sint om-
 nia. Plato quoq; has diuinitatis Hypostases nominat

Similitudinē Animate
 ad Essentiam diuinam
 applicatio.

Rom. 14.

Paulus Diuinitatem
 definit tribus poten-

esse seu *δυνάμεις*,
quas Theologi appel-
lant periones.

δυνάμεις, i. facultates, sic scribens in Philebo. In Iouis na-
tura ingenerantur, Regia anima, & Regia mens, *οἱ*
ἰδιώτης δυνάμεις δυνάμεις, i. propter causæ facultatem. Omnium
enim est principium DEVS VNVS, sed per has
in ipso *δυνάμεις*, i. facultatēs hypostaticas omnia creat,
conseruat, & continet. Vt Anima cum sit Vna, essentia,
tamen per suas potentias, seu *δυνάμεις*, in corpore
omnes vitæ energias exercet. Potentias illas, Animæ
partes appellat Aristoteles, & hoc modo si quis etiã
hypostaticas *δυνάμεις*, i. facultates diuinitatis appellarit
partes Vnius seu Totius essentiæ Dei, significantius
haud loquetur, quàm si tres quasdam Res esse dicat.
De toto (quod est *ἅπλοσ ὅλον*, i. ex toto totum) loquimur,
& de partibus, ratione essentiæ vnus, neque inter se,
neq; à toto, separabilibus. Incorporeum enim omne,
quicquid est, & vbiq; est, totum est & perfectum:
multo magis Deus, qui est principium, & finis omni-
um, & perfectio ipsa, & Essentia sua, & partibus tri-
bus (si fas est hypostases appellare partes) ita perfe-
ctum quiddam erit, inio summa perfectio. Quas par-
tes tamen Totius diuinitatis non nisi differentijs hy-
postaticis intelligi volo, ne quis dictum impie illud
existimet. Nam partis vocabulo semper fere imper-
fectum quiddam intelligitur, & separabile à toto, quo
factum est vt eo abstinuerint S. Trinitatis interpre-
tes, & Res potius tres, seu hypostases appellarint,
quàm partes. Nos si ita videbitur, tres interdum *δυνάμεις*
i. facultates appellabimus, aut tres differentias hypo-
staticas, aut Personales, aut originis differentias, &
Dei Essentiã, potius Vnam, quàm Totam appellabi-
mus, ne quem vocabulorum insuetus vsus offendant.

DEVS

Quodnam discrimen
sit inter TOTUM
Incorporeum, & cor-
poreum.

Quare Vocabulis
Totius, & partis, in
explicando Trin-
itatis mysterio, abitaue-
runt Patres.

DEVS igitur, simpliciter vna est Essentia, quia principium omnium, & omnis multitudinis origo; quia non nisi vnum potest esse principium: & perfectum illud cum sit omnibus modis, tribus etiā seu hypostaticis differentijs distinctum esse oportet. Et hac ratione intelligitur à nobis Deus, vt sit Essentia vna immensa, à qua, per quam, & in qua sint omnia. In Deo igitur tãquam Materia, aut subiecto quodam, nequaquam insunt tria hæc, sed Deus vnus ipse, est tria hæc, nempe, Pater, Filius, & Spiritus sanctus, quemadmodum vna Anima, ipsum est, quod intelligit, quod sentit, quod vegetat, vt supra diximus. Deinde hypostaticæ differentiæ differunt à Diuina essentia ^{ῶδ λῶθ}, i. ratione seu formaliter. Sed ipsæ inter se hypostasies differunt inter se, ^{ῶδ ἄθ}, i. ratione definitionis, seu realiter, non essentialiter, quorum omnium ratio liquet è superius dictis. Præterea vocabulum Dei dicitur de Deo simpliciter, quatenus vnus est Essentia, & Trinus hypostasibus, seu subsistentijs. Prædicatur id ipsum etiã vocabulum Dei de singulis hypostasibus, sed secundum prius, & posterius originis. Nam prior origine Deus, Pater est, postea, Deus Filius; vt genitus, deinde Spiritus sanctus Deus, vt ab vtroq; procedens. Et perfectum Deum Patrem dicimus, quia propagat de se filium, & cum Filio, Spiritum sanctum. Filium quoq; perfectum, quia nascitur à perfecto, simulq; cum ipso Patre propagans Spiritum sanctum. Sed spiritum sanctum perfectum dicimus Deum, quia procedit à Patre, & Filio. Alioq; si non secundum prius, & posterius, seu Relate prædicaretur Deus de Tribus sigillatim, verum simpliciter,

Quomodo Deus vnus Numerus & essentia.

DEVS Quid sit Rom. II.

Quomodo Deus vnus Essentia distinctus hypostaticis differentijs.

Hypostaticas differentias differre inter se ^{ῶδ ἄθ}, seu Realiter, sed eisdem differre a Toto, ^{ῶδ λῶθ}, seu formaliter.

Vocabulum Dei prædicari dupliciter.

D pliciter,

pliciter, tum ſequeretur (quod Aduerſarij tanquã
 absurdum orthodoxis Catholicis opponũt,) vt Deus
 Pater, ſimul eſſet Pater, Filius, & Spiritus ſanctus, Il-
 lud enim ipſum eſt, quod ſimpliciter Deus dicitur.
 Hanc Deitatis ſecundum prius & poſterius, prædi-
 cationem, ſubſequitur etiam prædicatio eorum, qui-
 bus propriè intelligitur Diuinitas, vt Omnipotẽtem
 eſſe, Bonum eſſe, Sapientem, Immenſum eſſe, quæ ſæ-
 nẽ æqualiter, ſed non omnino ſimiliter (niſi quoad
 ἀξίον, i. effigies ſimilis eſt πεπεδὸν, i. exemplari, & non
 quoad ὁμοίωſιν, i. ſpecie idem, ſimile eſt ἰδιούτῳ, i. eidem ſpe-
 cie) tribus hiſ aſcribuntur. Quanta enim bonitas eſt
 Patris, tanta etiã Filij, & tanta Spiritus ſancti, ſed nõ
 talis eſt Filij bonitas, qualis Patris; cum Patris ſit in-
 genita, Filij genita, Spiritus ſancti bonitas procedẽs.
 Quod ipſum nihil aliud eſt, quã ſecundum prius &
 poſterius originis haſ prædicari proprietates, æqua-
 biliter tamen de tribus perſonis. Quæ quidem om-
 nia pertinent, tum ad naturæ diuinæ, tum ſingularum
 etiam perſonarum perfectionem, quæ non poſſet eſſe,
 ſi aut ſolus Pater eſſet Deus, aut ſolus Filius, aut ſolus
 Spiritus ſanctus; aut ſi non vnus eſſent, ſed eſſentijs
 differentes Dij, aut ſi vnus eſſet, ſine differentijs ta-
 men hypſtaticis Deus; cuius rationem paulò poſt
 ſumus dicturi. Vocabulum itaq; Dei (in quo iſti
 hallucinantur) non vniocè uſurpatur, quando nimis
 ſimpliciter de vna Dei eſſentia dicitur, (quam
 nihil aliud eſſe liquet, quã ipſum ſimul Patrem, Fil-
 lium, & Spiritum ſanctum, vt antea fuit dictum,) &
 cum hæc ipſa vox alia ſignificatione enunciatur ori-
 ginæ originis de tribus ſigillatim perſonis. Nam ſi
 vno

Perſonæ quomodo
 ſecundum attributa
 diuinitatis non ſunt
 omnino idem.

Quomodo pertinent
 ad perfectionem di-
 uinitatis.

Hoc genus Vocabu-
 lorum, ſi multa ſigni-
 ſicat, aut ſi ſeparatim
 prædicatur de multis,
 non æquiuocè prædi-
 catur, neque etiam
 vniocè, ſed ſecun-
 dum prius, & poſte-
 rius. Hujuſmodi vo-
 cabulum eſt quoque
 Anima, offendit Ari-
 ſto. lib. 1. de Anima.

vno eodemq; modo vsurparetur, & non nisi absolute tantum Deus de aliquo diceretur, tum incidere mus in illam Quaternitatem, seu *τετραδα*, quam absurde nobis exprobrant à nobis dissentientes aduersarij. Illud si placet, similitudine quadam adumbrabimus. Animæ essentia est vna, & nihilominus potentijs triplex, quæ hypostaticè instar Trinitatis differrent etiam, si facultas intelligens propagaret de se facultatem sentientem, & hæc, vegetatricem. Simpliciter Anima, ratione essentia, est vna, sed nihilominus secundum prius, & posterius dignitatis, prædicatur etiam Animæ vocabulum de singulis facultatibus, nec ob id quisquam dixerit hac ratione Quaternitatem Animarum, in homine poni. Nequit enim annumerari quod solitarium est perfectum, ei, quod causa alterius & relatè perfectum dicitur. Alioquin enim Diuinitas, seu Deus nõ esset simpliciter quiddam summeq; perfectum, quum *ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλο*, i. e. quod adnumeratur alicui, seu annumerando aliud quiddam ei, perfectius quidpiam scilicet ipsum, quàm solua si sit, esse oporteat. Itaq; Deus (significans simpliciter rem Essentiam, ac tribus hypostasibus perfectam) non annumerabitur alicui perfectò hypostatico, seu ratione hypostaseos perfectò, quibus Hypostasibus non absolute, sed relatè ad aliud, perfectiones quædam Dei intelliguntur. Nam si ipse etiam Pater Deus, simpliciter Deus, & non generans Deus esset, aut intelligeretur esse, tum perfectio summa (nempe simpliciter Deus, quæ definitur tribus hypostasibus simul) maior (si quidem Pater absolute etiam esset Deus) additò Patre, simpliciter etiam Deo, esset, & hac ratione simpli-

Non esse Quaternitatem.

Essentia diuina, seipsa intelligitur perfecta. Sed Patris perfectio, intelligitur respectu alterius. Ita quoque Filij & Spiritus sancti, cum sine Relatiue perfectiones.

Cui adnumeratur aliud sub eadem ratione, non est perfectissimum. Simpliciter Deo non annumerantur personæ, quum nihil aliud sit Deus quàm tres simul personæ, nec sigillatim annumerantur, cum non sit eiusdem rationis Essence, Essentia, & Esse, personæ.

Probat quod aliud sit Simpliciter Deus, & aliud, Pater Deus.

citer Deus, non summa seipsa perfectio esset, quod dictu quidem est longè absurdissimum. Non ergo annumerari debet simpliciter Deus. (qui est vnus Essentia & Personis trinus) neq; Deo Patri, neq; Deo Filio; neq; etiã Deo Spiritui sancto, tanquã quarum aliquid: quorum perfectio separatim intelligitur relare; non simpliciter & absolute, prout essentia vna Dei Trini intelligitur perfecta absolute tribus hypostasibus, quæ nihil aliud est, quã simul Pater, Filius, & Spiritus sanctus. At uerò aduersarij nostri illũ vnum simpliciter Deum, non Deum Trinum, sed Deum Patrem esse dicunt, à quo sint essentia discrepantes Filius, & Spiritus sanctus, qui tamen & ipsi singuli participant Natura Diuina: ille, quia genitus à Deo Patre, hic quia procedens ab vtroq;. Hoc loco videmus, quã falsitas ipsa seipsam implicet, & ipsa sibi mentiatur iniquitas, qua illi tanquã Gigantomachia quadam Iouem conantur è cœlo pellere. Si quidem igitur vnus & solus Pater, Deus per se est, & absolute simpliciterq; Deus, & Natura scilicet & essentia ipsius Diuina incommunicabilis eò erit (prout illorum fert sententia) quoniam hac ipsa vnus, & solus & seipso Deus Pater dicitur esse. Nam quod communicabile est, non solum est, & seipso est, sed cum alio est. Quod si Deus seipso, & eò est incommunicabilis (quoniam vnus, & solus est Pater) sequitur, Filium, & Spiritum sanctum, non participes esse vti Patris, ita quoq; Diuinitatis, cum sit communicabile quod dicitur participari, qua ratione etiam neq; sit vnus, neq; simpliciter Deus, id quod participando diuinitatem non sit Deus, sed duntaxat quiddam diuinum.

Aduersarij dicunt,
Deum simpliciter,
duntaxat dici Patrem,
propter prerogatiua
a7. v. 1. 1. 1.

Argumenta quibus
ostenditur Deum sim-
pliciter de Trinitate
prædicari. de
hypostasibus singulis
non prædicari sim-
pliciter.

inum. Quod si Filius, & Spiritus sanctus, eo modo
 quo Pater est Deus, non sunt Deus *αὐτὸς*, erunt ergo
 quaedam coaeternae creaturae, (quia non Deus sunt)
 aut principia quaedam coaeterna, eodem nimirum mo-
 do, quo Aristoteles dixit, Principia Naturae, seu Naturae *ἰσότης, quae est πῶς*
 naturalia, coaeterna esse Deo. Vnus enim Pater, quum *π, esse ἀμύθητος*
 sit essentia Deus incommunicabili, sequitur, vt alia *quiddam p. obar. Aris-*
 quaedam essentia, quam Patris (qua tamen solus Pater *tores in Metaphy-*
 Deus esse dicitur) sit Filius, & Spiritus sanctus, Deus. *sus.*
 At Deus extra essentiam patris (cum sit solus Deus)
 dici nequit, quare nec Filius, nec Spiritus sanctus
 sunt Deus. At ne Turcae quidem tam sunt impij, qui
 eum Deum vnum dicunt aeternum, nihil extra essen-
 tiam eius coaeternum tamen ei esse statuunt, nedum
 plures Deos, coaeternos putent. Noui autem isti Chri-
 stiani, duo quaedam quae non sint Deus vnus ille Es-
 sentia (quum Vnus tantum, & solus Deus sit Pater,
 id est, simpliciter Deus,) coaeterna Deo seu Patri esse
 sentiunt. Quare iam non est vt multitudinem Deo-
 rum introduci hac secta metuamus, non est quod per-
 timescamus tres Deos nobis obrudi ab his qui vnum
 Deum, & solum Patrem dicunt, quoniam vt Filius,
 & Spiritus sanctus sunt extra essentiam Patris, ita
 quoque extra diuinitatem eius erunt, quae, vt isti di-
 cunt, vna ad numerum est vnus Patris essentia diuini-
 ta. Veruntamen non satis impie se mentitos existit *Inconstantia aduer-*
 mant, nisi huic contrarium errorem etiam assuant, & *sartorum notatus.*
 vanitatem vnam alia vanitate accumulent. Nihilominus
 vnus autem his positus, dicunt, Filium esse quoque
 Deum Verum, a Deo Patre genitum, & eiusdem spe-
 cie substantiae, seu similis Essentiae. Item Spiritum
 sanctum,

sanctum, Deum verum procedentem, eiusdem naturæ, & omnes eiusdem Diuinitatis, Omnipotentia, Gloria, Maieſtatis, non quia ſint vnus Eſſentia Deus, ſed quia ſint vnum quadam ſimilitudine, & non quia ſint Vnum numero & eſſentia. Differre autem inter ſe eò quia Pater à ſe ſit, Filius autem iſta omnia ſit propter generationem, & Spiritus ſanctus propter proceſſionem. Sic enim ſcribunt illi, Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus rectè dicuntur, & ſunt Vnus Deus, (quod tamen quidam ex his non conſitentur, ſed duntaxat ſaniores) non perſona, ſed indifferenti natura, id eſt, non numero Vnus, nec indiuidue, ſed ſimilitudine, æqualitateq; naturæ. Ita ex his qui ſaniores videri volunt quidam ſcripſerunt, vt quaſi conciliatores, & medios inter Catholicos, & Hæreticos ſe ſe interponerent. Nos porro quæramus, quo nam pacto Filio extra eſſentiam Patris exiſtenti, id eſt, non eandem numero cum Patre eſſentiam Diuinitatis habenti, Diuinitas, quæ vna, & ſolius Patris dicitur, poſſit communicari aut conciliari? Generatione, inquiſunt, nam quod Pater à ſe eſt, id ipſum Filius per generationem, vt ipſis videtur, eſt. Ex quo certè ſequitur, vt quemadmodum homo naſcitur ex homine, ita Deus naſcatur ex Deo: & vt gignens, & natus homo, ſua vterq; eſſentia ſubſiſtit, ita quoq; generans, & genitus Deus, vterq; ſua ſubſiſtat Eſſentia: & vt ſimilitudine Speciei (quæ eſt logica Vnitas Eſſentiæ) ſint ambo aliquid Vnum, Quomodo obſecro communis cabilem dicunt & numero diuiduam diuinitatem, quam paulo antè vnâ Numero, & Eſſentia duntaxat vnâ in Patre eſſe dixerunt? Quod ſi Specie & ſimilitudine

Filio, & Spiritui ſancto, diuinitatem non poſſe communicari, niſi cum Patre ſint Vnum eſſentia,

similitudine Logica quadam proprietatum Vna di-
 uinitas sit in tribus, sequuntur duo absurda, quorum
 vnum est, non vnam, & solam numero duntaxat Pa-
 tris esse diuinitatem, quem Patrem tamen ipsi Vnū,
 & Solum esse Deum cōfitentur. Alterum absurdum,
 Nam quum sint specie Logica vnus Deus, tria hæc
 sequitur, tres numero etiam diuinas esse essentias
 (quum Species qualibet Logica diuidatur in ^{modos}
 & multas numero diuinas ^{essentias},) & non vnum nume-
 ro tantum, & Deum singularem, Patrem esse, sed etiā,
 vnum Deum Filium, & vnum Deum numero; Spiri-
 tum sanctum, id est, multos numero, & non vnum so-
 lum Essentia, & numero Deum Patrem esse. Quid au-
 tem hoc aliud est, quam simul Vnum, & multos nume-
 ro atq; essentia Deos esse dicere, & fateri: Pugnāt
 hæc ipsa inter se etiam ^{de numero}, & non tantum cum
 veritate Catholica dissident. Quid enim leuius & in-
 constantius, quam dicere, Solum atq; Vnum Patrem
 sua essentia, & seipso esse Deum, id est, Vnum nume-
 ro esse Patrem Deum, & postea dicere, Communica-
 bilem esse Essentiam diuinitatis, & nihilominus tres
 numero statuere Deos communicantes eadem essen-
 tia specie, id est, similitudine diuinitatis: Nam si spe-
 cie sit vnus, sequitur vt numero sint plures, nulla pre-
 rogatiua existente Patris, quum Species æqualiter
 participetur. Persequitur ergo poenas ab his contem-
 ptus sui Philosophia, dum sine eruditione Philoso-
 phica coguntur non modò rudissimè, sed etiam im-
 piissimè & inconstantissimè loqui de summa Trinита-
 te. Deum non posse Vnum specie dici, supra demon-
 strauimus. Iphis autem non licet explicare modum,
 quo,

Non posse Logica
 Specie, & simili-
 tudine Vnam diuinitatem
 esse Trinum.

Ruditas & incons-
 tantia aduersariorum no-
 tatur.

Aduersarij non possunt ostendere modum quo participent ea deum diuinitate. P. F. & S. S.

quo, Filius, causa generationis particeps sit diuinitatis Patris, quum patria diuinitas (quia vna numero) sit (vt ipsi sentiunt) incommunicabilis, extra autem hanc Patris diuinitatem, non sit numero alia diuinitas. Quæro igitur, quomodo nasci possit de Deo Patre, Deus Filius, Lumen de Lumine, Deus verus, de Deo vero, cum Patri non sit coessentialis, aut consubstantialis, nec Filius, nec Spiritus sanctus? Etenim quod homo Pater, generat hominem Filium, causa redditur, quia non ex ipso, aut in ipso gignente, sed ex semine & materia gignentis, alius homo nascitur. Impium est talem generationis causam assignere simplicissimo, & immutabili Deo, vt qui nec materiae causa propagetur, nec quantitatis causa in partes diuiduus sit, quemadmodum corporeæ creaturæ diuiduæ sunt, in numero discrepantes diuinitatis. Nam propter materiam & quantitatem, vna Specie Logica Essentia, sub se multas numero differentes essentias complectitur, non essentiali tamen & vera, sed Logica quadam vnitatem, de qua diximus supra. Has differentias, & rationes cum non intelligant aduersarij, cœlum, vt dicitur, terræ miscent, & non tantum Orthodoxæ fidei, sed ipsi etiam sibi dicunt, & concludunt pugnantiam, quibus contradicentibus falsitatem opinionis ipsorum nobis licet refellere præcipue; nam non putant se refelli & confutari satis, nisi ipsi à seipsis dissidere, atque dissona sibi dicere ipsis demonstrantur. Non igitur vnus & solus simpliciter Deus est, Deus Pater, sed Deus, & vnus ingenuus Pater, Hypostasis origine prior, non Essentia prior, aut posterior alijs Hypostasibus, cum simpliciter vna sit Trium Essentia. Quamob-

Quamobrem ille vnus *Essentia* & simpliciter (qui *Quid sit Deus Vnus*
 definitur hypostasibus tribus) Deus, vnus simpliciter & solus.
 ter est, quo neq; prior origine alius, neq; posterior,
 quum omnino non sit quicquam aliud essentialiter
 Vnus Deus ille, quam hypostases illę tres, quemad-
 modum Anima hominis nihil aliud simpliciter est,
 quam tres ipsius facultates quibus definitur, vt supra
 fuit dictū. Et Trinitas quidem hæc, Vna *Essentia* est
 Dei simpliciter, & à nobis dicitur Deus vnus, extra quē
 non est alius, cum tamen extra Patrem, sit *Filius* De-
 us, & extra vtrumq; non essentialiter, sed personaliter,
 & hypostaticè sit *Spiritus sanctus*. At dixerit for-
 san quispiam, si *Essentia* Dei nihil aliud sit, quam tres
 personæ, & quælibet persona, sit hæc vna numero
Essentia, aut potius non discrepans ab hac vna nume-
 ro *essentia*, sequitur, vt Deus Pater, quemadmodum
 hac vna *Essentia* subsistit, ita quoq; sit non modo Pa-
 ter, sed etiam sit *Filius*, & *Spiritus sanctus*, quod sanè
 per absurdum dictū videtur. Perinde vt illud absur-
 dum est, si quis Animam dicat nihil aliud ratione sug-
 gentem, & mouentem, tum sequi videtur, vt si quis
 Intelligentem *ἄνωμα*, appellarit Animam, qua ratio-
 ne Animam, eadem quoq; *essentiam* sentientem, &
 Vegetatricem dicat esse ipsam Intelligentem vim,
 quod per absurdum tamen sit dictū, quum definitioni-
 bus *ἄνωμα* illæ differat, & dissimiles admodum actio-
 nes, & Energias præstare soleant hæc *ἄνωμα* Animæ.
 Quocirca tamen si vna sit *Essentia*, & Animæ, & trium
ἄνωμων animæ, & intelligens facultas, non differat
 neq; *ἄνωμα*, neq; *ἄνωμα*, a tota Anima, nihilominus tamen
 E differt

Filius, & Spiritus sanctus
 sunt extra Deum
 Patrem, non *essentia-*
 liter, sed hypostaticè:

Obiecto cuiusdam
 ab sur di soluitur.

Solutio Obie-
 ctionis. seu
ἀπορία.

differt $\omega\lambda\gamma\theta$, seu (vt scolastici loquuntur) formaliter à tota discrepat, quemadmodum superius est demonstratum, discrimina nimirum explicantes, quibus Formaliter, item Realiter, & præterea etiam cum dicimus Essentialiter res inter se discrepantes esse, quæ (ne sim longior) in præsentia nolo denuo repetere. Itaq; Hypostaticæ differentiæ, quamuis Essentialiter, & Realiter non differant ab vnitæte totius Essentiæ, nihilominus ab ea differunt $\omega\lambda\gamma\theta$, quæ differentia si non esset, tum sequeretur quod aduersarij nobis exprobrant, vt Pater, essentiæ, scilicet causa, non solum Pater, sed simul etiam Filius, & Spiritus sanctus esset. Eadem verò hypostaticæ differentiæ, licet non differant inter se Essentialiter, nihilominus discrepant inter se, non tantum $\omega\lambda\gamma\theta$, id est, formaliter, sed etiam $\omega\lambda\gamma\theta$, i. Realiter, quæ quomodo sint intelligenda, exemplo Animæ & facultatum ipsius planum antea fecimus. Hypostaticum itaq; seu personale Esse, est incõmunicabile ESSE. At diuinitatis, seu Essentiæ $\lambda\delta\gamma\theta$, i. ratio significat cõmunicabile quiddã, sed non vt Materia, seu vt subiectum, neq; vt Genus, aut vt species communicabilis est, sed vt vna numero Essentia, ratione perfectionis complures res & diuinitas dicitur esse. Itaq; Intelligens vis in nobis & diuinitas, i. facultas quatenus Intelligens, incommunicabilis est quidem, sed quia etiam est Anima, communicat sese inferioribus potentijs, & eas perfectione sua cõtinet, quamuis non producat eas causa originis, quum non sit simpliciter perfectio. Itaq; Pater, quia Pater, incõmunicabilis quidem est persona, sed qua Deus est, cõmunicat se alijs hypostasis producendo eas causa

Quid differant Hypostaticum, & Essentiæ, Essentia.

Quomodo communicabilis sit Essentia.

ta perfectionis, Nam seipso quidem Pater est, sed vna cum alijs, Deus est, nulla discretione (nisi hypostatice) ab his productis distinctus. Nec differunt, Deum esse, & Patrem esse, essentialiter, sed differunt duntaxat $\omega\lambda\acute{o}\gamma\phi$, & formaliter, quia scilicet vnius ratio, nempe Dei, & essentiae est communicabilis, alterius autem ratio, vt Paternitatis, incommunicabilis est. At nihilominus, $\omega\delta\ \acute{\alpha}\nu\theta\acute{\iota}$, id est, Realiter, sunt idem, Deus, & Paternitas, quum praedicetur ESSE Diuinitatis de omnibus aequaliter quidem (vt de Patre, quod sit Essentia, seu Diuinitas generans, & de Filio, quod sit Diuinitas genita non essentialiter, sed duntaxat hypostatice distincta Essentia) sed non omnino similiter (vt alias ostendimus) quemadmodum Bonitatis etiam, Sapientiae, Omnipotentiae, ac similitur ESSE. Proinde omnia perfecta (autore Aristotele) ternario constant. Et cum tria quoque sint $\tau\acute{\iota}\varsigma\ \delta\acute{\iota}\sigma\iota\alpha\varsigma$ in physicis significata perfectae naturalis substantiae, quae est $\tau\acute{\iota}\delta\acute{\iota}\pi$, communicabilis quidem ipsius propter $\acute{\alpha}\sigma\phi\epsilon\tau\acute{o}\varsigma$ est Materia, sed incommunicabilis Forma quodam modo $\tau\acute{\iota}\delta\acute{\iota}\pi$ existens. In his etiam quae intelliguntur definitione, Species $\acute{\alpha}\tau\omicron\mu\omicron$ (vt $\gamma\omicron\upsilon\tau\omicron\delta\epsilon\iota$) incommunicabilis est, Genus autem communicabile. Quin etiam in rebus secretis a materia, & habentibus simplicem essentiam sine materiae concretionem, qualis est Anima & Angelus, idem, atque eodem modo res se habere perspicitur. Perfecta Anima communem habet Essentiam respectu omnium suarum facultatum, quarum prima Intelligens, continet in sua Essentia, sentientem, sentiens, vegetatricem. Ita quoque in Angelis communior natura (habens rationem generis) exprimitur

Quid inter se habeat
Deum esse, & Patrem esse.

Omne perfectum,
TRINUM.

In Essentijs quoque
naturalibus, & creaturis
aliquid communicabile est, & aliquid
incommunicabile.

A perfectione non est
alienum. esse Vnum
Essentia. & esse differ-
rentijs quibusdam
multa.

Summæ perfectionis
proprium est, sese
communicare.

Eph. 3.

Pater Essentiam suam
communicat, sed Pa-
ternitatem seu diffe-
rentiam hypostaticam
non communicat.

tur vocabulo generis, quod Genus quidam appellat,
Essentiam, sed incommunicabilis differentia, ESSE
Angeli appellatur à quibusdam Philosophis. Vt ergo
à perfectione, ita quoque à Diuinitate, non abhorrent
communicatio vnus Essentiæ, & differentia hypo-
staticæ multitudo. Nam Deus, neque intra, neque extra
se, (instar Cyclosum) ^{in se} est, cum summæ boni-
tatis sit proprium sese sub ratione possibili communi-
care. Primaria tamē (ratione originis) possessio com-
municabilis Essentiæ Diuinæ, penes Patrem est, qui
est fons & origo omnium, à quo Paternitas omnis,
quæ in cælo, & quæ in terra est, nominatur, habens
prærogatiuam etiā hypostaticam, quatenus scilicet ^{in se}
est, i. ingenerabilis, quo nomine non tantum suam ^{diuinitatem} PA-
TRI debent Filius, & Spiritus sanctus, quam habent
communem & numero eandem cum Patre, sed etiā ES-
SE suum hypostaticum. Quippe ESSE Filij est na-
sci à Patre, & ESSE Spiritus sancti, à Patre, Filioque
procedere est. Demonstrantur itaque hæc omnia vera
& consentanea non tantum testimonijs sacrarum li-
terarum, sed etiam ex Philosophia petitis rationibus
certis Methodi, & demonstrationis, & quibusdam a-
lijs adminiculis nostræ intelligentiæ famulantibus,
sine quibus Mysterium hoc (quocumque nos vertamus,)
explicari, & intelligi, prout noster fert captus, ne-
quit.

Restat iam, vt quomodo hypostaticum Esse Patris,
à Filij, & Spiritus sancti hypostatico esse, differat, &
quo pacto item Pater suam ^{diuinitatem} communicet, Hypo-
staticum verò Esse non communicet, explicemus, in
quo maxime apparebit quid sit, cum Deus ESSEN-
TIA

TIA Vnus, personis autem Trinus esse dicitur. Summa perfectio Diuinitatis non patitur solitudinem, sed intelligitur non tantum quoad est perfecta ex sese, sed etiam quoad producit Patrio nomine aliud, atq; aliud Esse hypostaticum. Quoniam in Natura rerum ipsa etiam nihil est seipso solo perfectum, vt nihil habeat commune cum alio, & vt extra se omnino sit otiosum & inefficax. Naturale enim est, imò vt Aristoteles dicit, *πανώτατον* extra se efficax esse, & producere quippiam. Hæc igitur perfectio haud abest à perfectissimo creatore omnium, à quo tanquam fonte manant omnes perfectionum riuuli, ipso omnibus modis in semetipso existente perenni, plenissimo, & perfectissimo. Sed quid est quod primo perficit omnia? Nonne Bonitas? cum omnia quæ fiunt, item quæ faciunt aliquid, boni causa fiant, & faciant. Principium igitur, & finis omnium, est Bonitas, & hoc nomine complectitur omnia intra se Prima & ipsa Bonitas, vt hac non sit eminentius, aut superius principium. Ergo in Deo prima Hypostasis: Bonitas est Ingenita, sortita appellationem Patris, quam Philosophi Platonici cum Platone, appellant *ἀβγαρότης*, id est, Ipsissimam Bonitatem. Character hic est, quo præsertim noscitur Pater, id est, propagator hypostaseon reliquarum in Diuinis. Ex sese perfecta & *ἀεινή* Bonitas, infœcunda & otiosa nequit esse, sed in actum secundum, & Energiam plenitudine sua exuberans, & quasi proferens sese intra se seu intra suam essentiam omnia quæ **S V N T**, id est, omnia *ὄντα* intelligit. Hoc modo prima Bonitatis energia, secundam producit energiam, quæ est primæ, tanquam *παραδέρματι*,

Perfectionis est, non tantum seipso, & solitarium subsistere, sed etiam producere quiddam sibi simile.

Pertinet ad perfectionem Trinitatis. Vt Vnum essentia, in trinum hypostasisibus.

Simplicissimum principium est, *τὸ ἀβγαρότης*, id est, Ipsum Bonum.

Prima hypostasis in Deo, est Ipsa bonitas, seu Ingenium bonum.

Quomodo Mens, seu Verbum, a Deo Patre producatur.

Heb. 1.

Exemplum quo in-
teligitur, quomodo Mēs
producat, secundam
Mentem, in eadem
essentia.

Aliud exemplum pro-
pagare hypostaticos
a prima existente ea-
dem Essentia, propa-
gantis & propagati.

BONITATIS
primæ, secundus actus
est intelligere.

id est, exemplaria, ἑξῆς, i. effigies, seu ἀπόγραφα, i. splen-
dor, cuius exemplū quoddam proponemus, quo mes-
lius, quod dicitur, queat intelligi. In Mente, & Ani-
ma, similia quædam reperiuntur. Mens simplicissima
in homine (quam Philosophi appellant νόον ποιητικόν) in
Anima hominis procreat secundam Mentem, quæ
non appellatur νόος, sed διάνοια, seu λόγος, quo intelliguntur
omnia quidem, sed compositè, & quodam, ex vno
in aliud quasi discursu, quum simplicissima mente,
simplicissime intelligantur omnia, ut nō vnum prius,
aliud posterius intelligatur, sed omnia simul. Philoso-
phi λόγον, i. mentem, seu διάνοιαν, i. intellectum, ratione
Essentiæ propagari à simplici Mente (quæ ingrediat-
ur & egrediatur corpus hominis, nascente & mori-
ente homine ipso) inquirunt. Propagatur etiam ἐκ νόου,
id est, effigies animæ, ἑποστατικῶς, dum Anima ipsa per se
individa partibus Essentiæ suæ existens, diuiduam
partibus essentiam corporis, viuat, & animatam con-
stituit. Ut nimirum omnis Vita, quæ in partibus cor-
poris propter animationem conspicitur, ab individa
partibus Anima promanet tanquam principio quo-
dam simplicissimo. Ita in Natura quoque, primi actus
quo pacto procedant in secundos actus, tanquam in
ἐποστατικῶς, his exemplis cognoscitur, ut opinor, sa-
tis superque. Bonitas igitur prima, sæcundissima ener-
gia, non se continet intra se, sed profert se in secundā
energiam, quæ dicitur νόος, seu Intelligere. Hæc Ener-
gia secunda, quæ omnia ὄντα, id est, Entia verissime
existit, sed tamen νοητὰ, i. intelligibilia propagati τῷ λόγῳ,
id est, Intellectus (Latini vocant Verbum) rationem
& appellationem obtinet in scriptura. Eadem scri-
ptura,

ptura, nonnunquam $\lambda\epsilon\gamma\omega\mu\epsilon\upsilon$, id est verbum, interdum sapientiam genitam, aliquando Filium Dei Patris nominat propagatum illud, cuius testimonia nolo in presentia recitare, quum res ipsa mihi sit probabiliter pro nostro captu demonstranda. Producit itaque Bonitas Divina tanquam primus actus, hunc secundum actum Mentis, & Intelligentiæ, tanquam Ignis producit calorem, & ut Anima, vitales energias producit in corpore. Nihil enim est quod non se proferat in actum quendam secundum, vel substantialem, vel accidentalem. Ut in substantialem actum, quando (verbi gratia) dico simplicissimam suam $\psi\acute{o}\lambda\omicron\upsilon\omega$, id est substantiam Animam, animando corpus, omnes partes corporis animatas, tanquam quendam $\epsilon\kappa\acute{o}\nu\alpha$, i. effigiem sui producere. Et simplicem Mentem (quam $\pi\alpha\iota\eta\tau\iota\kappa\acute{o}\varsigma\ \nu\acute{\omicron}\mu\omicron$, id est, efficientem intellectum, appellant) producere in Anima humana sui quasi effigiem quandam, quæ appellatur $\lambda\omicron\gamma\omega\mu\epsilon\upsilon$, id est, ratio, seu $\delta\acute{\alpha}\nu\omicron\iota\alpha$, i. intellectus. Accidentium porro secundi actus producuntur non in producentis subiecto, sed in alio quodam, quod $\psi\acute{o}\lambda\omicron\upsilon\omega$, i. Essentia differat à producente. Ut ignis, quando calorem producit in aqua, vel ligno. Illa enim omnia non in seipsis, sed $\epsilon\sigma\tau\ \theta\iota\gamma\gamma\omega\omega\mu\epsilon\upsilon$, id est, attingendo aliud quiddam suos producunt actus secundos, in alio scilicet quod ab ipsis scilicet producentibus $\psi\acute{o}\lambda\omicron\upsilon\omega$, id est, Essentia differat. Alia producentur secundos actus, non ut accidentia tamen, at neque producunt separatas quasdam $\psi\acute{o}\lambda\omicron\upsilon\omega$, i. essentias, sed hypostaticam quandam $\psi\acute{o}\lambda\omicron\upsilon\omega$, i. essentialem differentiã, scilicet $\tau\acute{\alpha}\varsigma\ \psi\acute{o}\lambda\omicron\upsilon\omega$, i. substantiæ, & Essentiæ primi actus quasi secundum actum producunt, Ut $\delta\acute{\alpha}\nu\omicron\iota\alpha$, id est, ratio seu $\pi\alpha\sigma\theta\eta\tau\iota\kappa\acute{o}\varsigma\ \nu\acute{\omicron}\mu\omicron$, id est, patiens intellectus.

Pro. 8.
 Math. 16.

Nihil est quod non
 proferat se in Actum
 secundum, vel sub-
 stantialem, vel Acci-
 dentalem.

Producentium alios
 quodam differentes.

lectus, non differt *ἁπλῶς*, id est, substantia à mente simplici nisi *ἁπλῶς*, id est, ratione, seu *ἁπλῶς*, i. definitione, vt Aristoteles inquit, tanquam linea scilicet recta, à seipsa inflexa, simplex scilicet à composito hominis Intellectu. Præterea, Animæ quoque definitio duplex est. Vna, qua dicitur Entelechia esse, qua animal uiuat, sentiat, moueatur, & intelligat. Altera, qua dicitur Entelechia corporis Physici organici, uitā habentis *ἁπλῶς*. Prior illa, posterior altera, sed nihilominus vna est *ἁπλῶς*, i. Essentia Animæ, priore vi animæ propagante secundam: quasi Hypostasin, non tantū ex sese, sed etiā in sese, id est, in *ἁπλῶς*, i. Essentia sua, adminiculo tamen corporis. Veruntamen actus illi primi, & secundi hypostatici, differunt à Sanctæ Trinitatis producente, & producto actu, quia videlicet iam distincti actus, sunt *ἁπλῶς ἁπλῶς*, id est, essentia facultate, sed hypostatici actus in Diuinis, sunt *ἁπλῶς ἁπλῶς*, id est, Essentia actu propter summam perfectionem, qua differunt à rebus creatis, quæ Diuinitatis sunt propria & peculiaria. Actum igitur primum differre à secundo, non per essentiam, seu essentialiter, sed *ἁπλῶς*, id est, definitione, seu realiter, superius est dictum. Deinde liquet etiam, in Dei Essentia, actum secundum non esse Accidens, sed esse differentiam Essentialem, quam Scolæ appellant, hypostaticam. Ex quo sequitur, vt Energia secunda Bonitatis, seu *ἁπλῶς ἁπλῶς*, id est, Ipsi Boni (quod Patris habet nomen) quæ est INTELLIGERE, differat realiter à BONITATE IPSA producente, quæ primus est actus, & is quidem Pater, respectu actus secundi à se producti dicitur, qui est *ἁπλῶς*, actus scilicet secundus &

Exemplum A. Actum
primorum, & secundorum,
non nisi hypostaticis
differentiis.

Quid sit hypostatica
differentia.

& productus à primò. Itaq; INTELLIGERE illud, τὸ αὐτὸ ὡς αὐτὸ, id est, Ipsius Boni, non est accidens quoddam Diuinitatis, nec separata quædam Essentia, sed differentia quædam Essentiæ, discrepans ἡ δὲ αὐτῆς, id est, definitione ab IPSA BONITATE producente, ab Essentia autem differens, ἡ δὲ λόγῳ. Procedamus ergo nunc in Demonstratione generationis, seu productionis τὸ λόγῳ, id est, Verbi, quem scriptura appellat, Filium Dei. Productum illud progenitum *ἡ γέννημα*, nempe *τὸ νοῦν*, seu INTELLIGERE, alia quædam res à Patre est, vt calefacere, aliud quiddam est quàm calor ipse, sed calefacere, accidens est: at ipsum Intelligere Patris, nō est Accidens (non enim est mutabilis Deus) sed vt dictum est, *ὁσίας*, id est, Essentiæ Dei quædam existit differentia Hypostatica. Hoc loco opus nobis est summo quodam & eruditissimo Philosopho, qui intelligat in secretis à materia rebus idem & Vnum prorsus esse, INTELLIGERE ipsum, INTELLECTVM, & INTELLIGIBILE. Energia itaq; hæc Patris secunda, Intellectus erit, ac simul etiam omnia *ὄντα* intelligibilia. INTELECTVS hic productus, non est produciens ipsum, Pater scilicet. D. Paulus *ἐκλόγα*, id est, effluuium appellat, & *ἀπὸ φωτός*, id est, splendorem luminis primū, lumen secundum, Energiæ scilicet energiam. Cum lumen autem nihil aliud sit quàm ENERGIA omnium visibilium, ita MENS genita, est ENERGIA omnium *ὄντων*, id est, Entium incorporeorum, & corporeorum, quæ est principium, & ante omnia, & per quod facta sunt omnia nempe *λόγῳ* Dei Patris. Et quamuis Mens illa primogenita emiserit

Actus secundus primæ Bonitatis, non est accidens, neque Substantia, sed differentia Substantialis.

Producens, & productum, non sunt idem.

Filius, est Mens & Intellectus, productus à Deo Patre, quem scriptura appellat *λόγῳ*.

nenter sit omnia $\nu\tau\alpha$, tamen MENS illa non est Pater ipse, cum productum non sit producens ipsum, nec lux sit lumen ipsum, quemadmodum nec producens, est ipsum productum. Mentem hanc genitam principium esse omnium $\nu\tau\omega\mu$, visibilem & inuisibilem, quæ sunt extra Deum, Plato etiam testatur, subinde Mentem illam appellans, $\theta\epsilon\iota\omega\mu \lambda\acute{o}\gamma\omega\mu$, id est, Divinum Verbum, propterea quod $\lambda\acute{o}\gamma\omega\mu$, i. Verbum dicitur Mens, à priore quodam & simpliciore principio nascens. Cuius respectu idem Plato, Patrem Deum, in Philebo appellat $\nu\tau\mu \gamma\alpha\upsilon\acute{\nu}\epsilon\sigma\tau\alpha$, id est, Mentem generantem aliam mentem, quasi Mentem primam generantem de se Mentem aliam, quæ respectu primæ Mentis, appellatur $\lambda\acute{o}\gamma\omega\mu$. Quare liquet quam ob causam Mens genita, $\lambda\acute{o}\gamma\omega\mu$, i. Verbū nominetur. Aristoteles, quamvis Naturam (quæ est rerum extra Deum, principium) coæternam Deo (qui est apud ipsum, $\tau\acute{o} \acute{\alpha}\iota\omega\beta \acute{\alpha}\gamma\alpha\theta\acute{\epsilon}\rho\omega\mu$, id est, ipsum Bonum,) arbitretur esse, nihilominus ita sentit, siquidem creaturæ cœperint esse principio quodam, tum non aliud earum posse principium esse quàm INTELLECTVM divinum. Quippe respectu eorum quæ extra Deum dicuntur esse, omnium antiquissimam esse Mentem, & ut ipse loquitur, $\tau\acute{o} \delta\epsilon \nu \acute{\alpha}\pi\acute{\alpha}\rho\tau\omega\mu \nu\mu\omega, \acute{\alpha}\iota\sigma\alpha\theta\acute{\epsilon}\rho \acute{\epsilon}\nu \tau\acute{o} \nu \text{ΝΟΥΝ}$, id est, ante omnia antiquissimam esse genitam mentem censer. Quum enim res creatæ sint simpliciter Multæ, & cuiusq; multitudinis principium sit Vnitas, Mentem verò causa omnia Multa sint Vnum quiddam; Mentem hiis simpliciter Multis fore priorem, ac principium etiam (quū Vnitas in omnibus rationē habeat principij, & Multitudo, seu cōpositio, rationem effectus)

Propago. & generatur
Mentis, quæ rationes
sunt omnia, quæ sunt
principaliter. & per
ipsum extra Deum
sunt omnia condita.

Philosophi

Philosophi certissimis quibusdam argumentis & rationibus deprehenderunt ad Vnitatem omnia reuocantes. Mentem Parmenides dixit, omnia, Vnum esse. Progenies autem Mens ipsa est (autore Platone) *τὸ αὐτὸ ἄγαθόν*, id est, Ipsius Boni, quo non est simplicius Vnum, nempe existēs *αὐτῆς*. Mens autem, & ipsa quidem Vnum est, sed Vnum omnia, & genitū Vnum, *τὸ δὲ ὄντων πλῆθος* (id est, omniū Entium multitudo) primum, vnitatis ingenitæ & simplicissimæ propago. Illud primū & *ἀγέννητον* Patris nomine insigne Vnum Platonicī dicunt *ἄρρητόν*, id est, ineffabile, & *ἄποφύσιον*, id est, super substantialiale, quia sit ratione Mentis à se genitæ omniū *ὄντων*, i. Entium principiū, & non posse ipsum *ἀποκαθῆσθαι* seu Patrem utcumq; à nobis percipi nisi per genitā ab ipso Mentem, quā dicunt nihil aliud esse, quam omniū *ὄντων ἰδέας*, i. Entium Species. Quæso an hæc non consentaneè dicuntur sacris scripturis à Philosophis, præsertim Platonicis? Et quod illi fortasse non sine scripturis, ratione tamen comite utcumq; apprehenderunt, Id aduersarij nostri tot illustribus scripturis, & diuinis oraculis admoniti verum esse, & consentaneum non credent? quia propter stuporem scilicet & ruditatem animi Mysterij hæc lucem intueri, & magnitudinem eius animo concipere nequeūt. Non exculi igitur vera & solida Philosophia, ab ista non equidem erudita sed peruersa & agresti curiositate inquirendi rationes Mysteriorum abstinere se profecto, & potius simpliciter credere testimonio scripturarum, quam eorundem quærere modum, & rationes quasdam probabiles debuissent, quas destituti certe scientia Philosophiæ inuenire aut certè ut

MENTIS principatus ostenditur.

Pater ἀγέννητος, & ἄποφύσιον, non agnoscitur nisi per λόγον suum nempe Filium.

Ioan. 14. Philippe qui videt me videt & Patrem meum.

Philosophi, pleraque consentanea dicunt scripturis de Trinitate. quam appellat Plotinus ἀρχὴ καὶ πρῶτος λόγος.

cunq; adumbrare nullo modo possumus. Plurima dis-
 cta reperiuntur, & scripta, tum ab alijs, tum præser-
 tim à Plotino, quæ Catholicam de Trinitate fidem
 confirmant appositissime, quam illi tamen à Philoso-
 phis quibusdam rationibus defensam, rudibus suis
 argumentis conatur tanquam falsam oppugnare, fre-
 ti quibusdam scripturæ testimonijs etiam, sed tamen
 ad suum peruersum sensum indoctè detortis. Verum
 tamen homines illi *vanis sibi* solis sibi fidem & autoris-
 tatem veritatis ambitiosè admodum arrogat, omni-
 nibus alijs eam derogantes, quod ipsis accidit, vt fac-
 ciant: nō præstantia certè veræ & Philosophicæ eru-
 ditionis cuiusdam, sed quadam inani gloriæ cupiditate,
 & *disputatæ* ambitione flagrantissima adductis,
 qua sese venditant, dum plausibilibus quibusdam ac
 verisimilibus, id est, Sophisticis argumentis homini-
 bus minus eruditis errorum has tenebras offundunt,
 sibi & alijs persuadentes vera hæc esse, quæ tamen sint
 falsissima, & à pietate ipsa & veritate alienissima. Phi-
 losophiam autem immeritò damnant, qui tamen quid
 Philosophia vera sit, ne per somnium quidem (vt dici-
 tur) viderunt vnquam, qui nihil inter veram Philo-
 sophiam, & Sophisticam impiam interesse magno ere-
 rore iudicant: Nolunt autem secum disputari Philo-
 sophicè, id est, verè, & accurate; ne victi scilicet cog-
 rantur se errasse fateri: quo fit etiã vt tam graui præ-
 iudicio damnent Philosophiam, qua disceptante caus-
 sam, mox damnata illorum opinio & erroris conui-
 cta conspiceretur. Plato, & qui secuti sunt ipsum, in-
 lous substantia, seu Essentia (quæ sit numero vna)
 produci Regiam Mentem, & Regiam Animam
 quum

Platonis de Trinita-
 te sententia.

quum dicunt, non dissentire videntur à verbi Dei
 sacrosanctis oraculis. Aduersarij, nō Essentia Patris,
 sed extra essentiam Patris, Filium, & Spiritum sanctum
 produci Essentiam scilicet ab essentia, non Hypostasi
 tantū ab Hypostasi, manente & existente eadem
 Essentia, propagari arbitrantur. In reliquis non
 discrepant à nobis aduersarij, tantum in vna Essentia
 Trinum videre Deum hypostasibus non possunt, qui
 vt Hypostaticis differentijs, ita quoque numero &
 multitudine quadam Essentiarum Deum diuidunt.
 Nos hæcenus quo pacto *αὐτῶν*, i. Verbum seu Mens
 prima in Patria substantia produceretur, & quara-
 tione sit *ὁμοούσιος*, id est, coessentialis & consubstantialis
 Patri Filius ostendimus. Nunc de productione
 Spiritus sancti differemus, quem scriptura produ-
 ci à Patre, & Filio, & vtriusque simul esse *ἀπό αὐτῶν*, id est,
 effigiem procedentem Spiritum sanctum testatur.
 Quomodo produca-
 tur 3 S. ab vtroque.
 Tanta est plenitudo vitæ in Patre, & Filio, qui vitæ
 tam habent in semetipsis, vt non tantum in ipsis sit
 perfecta, sed etiam tertiam vitam ambo, Secundum
 quendam ipsorum quasi actum, producāt. Perfectio-
 nis enim est sibi simile aliquid producere, & nō tan-
 tum ipsum intra se subsistere prima Energia, seu pri-
 mo actu (vt paulo antè fuit dictum) sed procedere et-
 iam in secundum, qui differat hypostaticè à primo
 actu. Mens autem genita in primis vitam habet in se-
 metipsa, aut potius est ipsa Vita: quemadmodum Pa-
 ter etiam, & simul ambo, Spiritum sanctum produ-
 cunt tanquam *ἀπό αὐτῶν*, id est, effigiem sui, nempe Ani-
 mam quandam participem Intellectus primi *νοῦς πρῶτος*, Lo-
 quor autem in præsentia de Anima, quæ duntaxat
 F 3 . intelligendo

intelligendo viuit, non autem viuit alijs potentijs, vt sunt *ψαμας*: Animæ, quæ informatione quadam indigent corporis, quod corpus viuicando, ipsæ quoque quasi adminiculo corporis dicuntur viuere. Hanc Græci Animam, *νοῦν*, id est, intellectualem appellant, vt quæ sit respectu *τοῦ νοῦ*, id est, Mētis, seu Mentis primæ quidam procedens *λόγος*, id est, intellectus, quemadmodum Mens prima sit respectu *τοῦ ἀνώτατου*, i. Ipsi Boni, Nascens *λόγος*, i. intellectus. Græci porro appellant *ἐκόναι*, i. effigies à primis productos productiū *λόγους*: nimirum hac ratione, qua *λόγος* non est se paratum quiddam à Mente, quamuis enim alteritate quadam hypostatica differat ab ipsa, non *ἄσας*, id est, Essentia differt tamen à suo principio, quādoquidem sit actus ipsius principij secundus vt diximus. Sic autem Plotinus scribit de Anima Iouis Regia. *διὸν λόγος ὁ ἢν προφορᾷ, λόγος τὸ ἐν τῇ ψυχῇ. οὗτω εἰ καὶ αὐτῇ λόγος Νῦν, καὶ ἡ πάσα ἐνοργία, καὶ ἢν προύται σωῆρ ἀν' ἄλλ' ὑποκασιρ. διορ. Εὐρὸς, τὸ μὲν σαυῖσα θέρμότητι δ' ἢν παρέχσ. Δεῖ δ' ἰεῖν ἐκ τῆς ἐκείνου, ἀλλὰ μὲν οὖν μὲν τῆν ἢν αὐτῷ, πῶ δ' ἄλλω ὑφ' ἑαυτῶν. Et paulo inferius, Νῦν δ' ἰεῖν ἡμῶν, λόγος τις, καὶ ὑπόστασις, καὶ διανοῦμνος. Τὸ πρὸ δ' ἰεῖν, καὶ περὶ Νῦν κινουμνος, καὶ Νῦν φῶς, καὶ ἰχρὸς ἰεῖν ἡμῶν ἐκείνου, id est, Qualis est oratio quæ profertur respectu Rationis in Anima, ita se habet Anima hæc: existens Ratio quædam Mentis, cuius est omnis ipsius energia, & vita, quam scilicet propagat de se producens aliā hypostasin. Vt Ignis, ipsius veracitudo quædam est caliditas, alia verò est caliditas quam de se producit. At illic non accipere oportet tanquam effluentem extrā, sed intrā, manentem, & hanc quidem intra sese, illam vt diuersam subsistentem. Et paulo inferius. Mentis propago est Ratio quædam*

Spiritus S. Philosophi appellant Animam Dei, *νοῦν*.

Plotinus de Anima Regia, id est, Spiritus sanctio.

quædam ac hypostasis, nempe id quod Ratiocinando
 intelligitur, id ipsum verò est quod circa Mentem a-
 gitatur, & Mentis Lumen, & vestigium quoddam
 ipsius ab ipsa dependens. Mens quidem prima, est
 omnia *πρωτὴ ὄντα*, id est, Intelligibilia simpliciter. Sed ab
 ea procedens quasi *διάνοια* ratio, id est, *νοῦς ἁπλοῦς*, id est,
 intellectualis anima est ipsa quoq; omnia *ὄντα*, i. entia,
 sed ordinata processu quodam, quòd Mens simplex
 procedens in *διάνοια*, seipsam quasi ratione Animæ ex-
 plicet, quum *ἀκρίβως* & *ἀμείσως* Mens duntaxat Animam
 quasi *λόγῳ* diuiduam perficiat, & Anima potentia sit,
 quæ etiam ratione energiæ, possit extra procedere
 creatrix scilicet, conseruatric, & gubernatrix omni-
 um causa. Intelliguntur hæc non nisi ab his, qui non
 vulgariter in Philosophia sublimi illa sunt eruditi, &
 explicari certè non breui oratione tanta mysteria
 possunt. His itaq; in præsentia duntaxat, vt quibus-
 dam hypothësisbus ad refellendos aduersarios vtimur,
 qui sanè existimant, quocunq; modo differentes res,
 Essentia quoq; eas & *ὁμοία*, i. substãtia esse discrepantes.
 Vt ergo sua essentia Pater non differt à Filio, id est,
ὁμοούσιον, i. supersubstãtiale illud *ὡμαγαθόν*, i. ipsum bon-
 rum, à Mente à se genita, sed differt duntaxat hypo-
 stas, sua perfectissima scilicet energia producens aliã
 perfectissimam Mentis energiã. Ita Mens hæc ge-
 nita vnã cum Patre, Animam seu *διάνοια* sui partici-
 pem, *ἀκρότα* scilicet, tanquam lumen quoddam, nempè
 Tertiam hypostasin, per quam Diuinitas tota & cre-
 andis his quæ sunt extra *ὅρα* Dei, efficax est, & gu-
 bernandis etiam omnibus atq; conseruandis, omnipo-
 tentem Spiritum producunt. Quoniam Anima est,

Spiritus sanctus, cum
 quam *διάνοια* est Pa-
 tris, & Filij, a quibus
 procedit.

Non omnia differunt
 inter se essentialiter.

Characteres hyposta-
 son præcipui tres.
 Bonitas Pater. Sapi-
 entia Filius. Poten-
 tia Spiritus sanctus.

quæ

Quæ sit actio Spiritus
sancti extra diuinita-
tem.

In Spiritu sancto, Pa-
ter, & Filius, quali ex-
plicant suam Bonita-
tem, & Sapientiam,
procedendo. Est enim
diuinitas, qua crean-
tur omnia, vt Pater
est, quæ creat, & Fi-
lius, per quam.

Similitudo Spiritus
sancti in Anima hu-
mana.

Quæ sit Animæ no-
stræ, tenebræ.

quæ in sua *δία* non producit aliam hypostasin, sed ex-
tra *δία*, id est, Essentiam suam: vnâ cum Patre & Fi-
lio se proferre creando omnia confuevit. Et Anima
quidem seu Spiritu Dei, tanquàm continente, & con-
seruante, & gubernante creata à Deo omnia dicuntur
subsistere. Nam Spiritus sanctus est, in quo sunt om-
nia tanquàm continente & *συνεχιστή* causâ creaturarum,
Et Plato *ψυχῶν*, i. animâ (in Cratylo) quasi *πρωτεύουσα*, i. con-
tinentem causam rerum omnium, & vniuersæ naturæ
gubernatricē, dictâ existimat, nempe *ὑπερσπουδὴ τοῦ θεοῦ, ἢ πρῶτη*
ἐξελίξις, i. substantiâ Dei quæ Naturam sustentet &
contineat. Hic est spiritus Prophetarū etiam, qui pre-
terita, præsentia, & futura & ordinata nouit omnia,
ὑπόστασις existens Patris & Filij, & quædam *τὸν ὄντων ἐπιμαρ-
τυρία*, qui profunda etiam Dei scrutatur, omnium intra
consciū quæ sunt Patris, & Filij, omnium conser-
uator, dispēlator, & gubernator quæ sunt extra. Ad-
umbratur hæc similitudo quodammodo etiam in a-
nima nostra. Hac ratione perfectissima quidē est A-
nima nostra, quòd lumine intellectus illustrata, sapi-
entissima est, & pro illa sapientia gubernandis opti-
mè rebus omnibus præficitur. Agnoscit autem Ani-
ma, seu *δύναμις* se perfectionem hanc debere Menti suæ,
cum qua vnum quiddam est essentia, sed hypostasi
quodam tamen differt. In tenebris autem Animæ no-
stræ *δύναμις* mergitur, si corpori, & corporis affectioni-
bus sese dederit, & vita Mentis non viuificetur. Sed
Anima & Spiritus Dei, propago perfectissimæ Men-
tis, & *δία*, id est, Essentia cum summo bono, id est, cum
Patre & prima Mente, id est, Filio consociata, nulla
contagione mali potest attingi, quæ nihil nisi bene
facere

facere omnia potest, eos scilicet à quibus procedit, Descriptio processio-
nis Spiritus sancti.
IMITANS, non primaria tamen & **IPSA BONI-
 TAS**, aut primaria, & **IPSA SAPIEN-
 TIA** existens, sed ab utroq; bonitas, & sapientia, om-
 nipotens **SPIRITVS DEI** sanctus ab utroq;
 productus, & tanquam immensa potentia ab ipsis v-
 trisq; procedens. Hactenus qua potui breuitate Phi-
 losophicam & non minus Theologicam etiam de san-
 cta Trinitate sententiam, & rationem demonstratio-
 nemq; exposui, quã videmus Sacris scripturis, nec nõ
 Patrum, & Scolasticorum interpretationibus esse
 admodum consentaneam, horumq; omnium religio-
 sissimo consensu, S. Trinitatem, numero & Essentia
 vnã, hypostaticis autem differentijs trinam statui
 ostendimus, quod tamen noui isti Trinitarij nullo
 modo verum, aut scripturis consentaneum esse posse
 contendunt. Atq; ille est Vnus simpliciter Deus ve-
 rus omnipotens, æqualisq; maiestas scilicet hac vni-
 tate trium hypostaseon est, æqualis sapientia, æqua-
 lis bonitas, æqualis immensitas, sed non tamen vni-
 quaq; similis, nisi quoad *ἐκείν* similis est suo *παράδειγματι*,
 id est, exemplari, & quatenus genitum, genitori, &
 procedens, ei à quo procedit, simile existit. Nam Pa-
 ter, ipsa Bonitas est, & Ingenita Sapiencia, Filius ge-
 nita Bonitas, & genita Sapiencia, Spiritus sanctus au-
 tem, vtrumq; est, ratione processiois. Et quanta est
 Ingenita bonitas, & Immensitas, tanta genita etiam,
 & procedens. Non enim Pater habet, aut est aliquid,
 quod non sit Filius per generationē, Spiritus sanctus
 per processionem, cum sit vna diuinitas omnium. Ex
 quo sequitur, vt Pater, sit in Filio, & ambo sint in Spi-
 ritu

Æqualitas hypostati-
ce differentium mon-
stratur.

Quo pacto sint Vnum,
tres hypostases diui-
nitatis.

G r i t u

ritu sancto, non disclusi partibus Essentia, aut locis quibusdam, sed omnes sint in omnibus, sine mixtione, sine confusione, sine inclusione, sine exclusione, simplicissimae energiae, vna quaedam *ἑσῆ* & essentia Diuina existentes. Cuius rei quoque similitudo cernitur in Anima, & Accidentibus rerum aliarum, quorum non est idem Genus, id est, non contrarie inter se pugnantibus Accidentibus, vt verbi gratia: In facie caro, tota sunt in totis Accidentia haec, nempe, Candor, Dulcedo, Siccitas, Grauitas, non mixta, non confusa, syncera autem, & simplicia simul in vna Essentia Saccari omnia subsistunt. Haud longè secus *δυνάμεις*, id est, facultates quoque Animae sunt vna *ἑσῆ*, id est, Essentia, omnes scilicet in omnibus, & vndiquaque (vt Aristoteles inquit) *ἁποδιδῶν*, id est, eiusdem speciei, qua ratione indiuiduam partibus Animam dicimus, totam scilicet in toto corpore, & in qualibet parte totam. Sic Aristoteles, *ἡ δὲ ἐν ἑσῆν ἐν ἑκατέρῃ τῶν μορίων ἀπὸ τῆς ἑσῆς τὰ μόρια τῆς ψυχῆς καὶ ἁποδιδῶν ἐν ἑσῆν ἀλλήλοις, καὶ τῆς ἑσῆς*, id est, nihilominus in qualibet parte Animae omnes insunt partes animae, & ipsae inter se eiusdem essentiae sunt, & eum ipsa tota anima. Simili ratione *ἁποδιδῶν*, i. eiusdem essentiae quiddam (si licet paruis magna comparare) diuinitas tota erit respectu hypostaseon, in vna substantia, neque mixtis, neque confusis hypostasibus. Quemadmodum contra, partibus confusis alioquin Vnum constituit confusum, quae partes materiae causa mutuis actionibus, & passionibus confunduntur in vnam mixti *ἑσῆς*, quae (vt ait Hippocratres) totae per totas dicuntur misceri. Ignaris Philosophiae possunt haec videri, vel admirabilia, vel impossibilia. At Philosophis non modo non impossibilia,

Exemplo declaratur quomodo hypostases sunt in se mutuo.

Quomodo tota Trinitas sit indiuidua, & ἁποδιδῶν quiddam ratione ἑσῆς.

Quid sit Vnum confusum, & partium causa diuiduum.

Impossibilia, sed necessaria etiam esse hæc & verissi-
 ma certissimis rationibus, & demonstrationibus est
 persuasissimum. Certamen nobis est cum aduersarijs
 duntaxat de Vnitate Essentiæ. Non enim posse esse
 putant vnã numero essentiam Patris, & Filij, &
 Spiritus sancti. Itaq; autoribus his different numero,
 Patris essentia, & Filij, & Spiritus sancti. Nam si vna
 sit ad numerum omnium Essentiã, quo pacto inquir-
 unt, Verbum caro factum erit, & non Pater etiam,
 aut Spiritus sanctus? Inenarrabilis est generatio Do-
 mini nostri IESV CHRISTI, qua Filius, &
 $\lambda\omicron\gamma\epsilon$, id est, Verbum dicitur assumpsisse carnem. Sed
 quod nõ simul etiam Pater, & Spiritus sanctus assump-
 serunt naturam humanam, quid mirum? si $\lambda\omicron\gamma\epsilon\sigma$, id
 est, Verbum Dei logici animalis (quoniam Mens
 quoq; humana est $\lambda\omicron\gamma\iota\kappa\acute{\alpha}$, id est, rationalis, qua ad simi-
 litudinem quoq; Trinitatis creatus dicitur) naturam,
 & substantiam assumpsit, qua assumptione nos eripe-
 ret Diabolo, & denuo recreatos à malo restitueret
 nos in integrũ. Nec simul etiam, Patrem, & Spiritum
 sanctum, opus fuit assumere naturam nostram, quum
 vnitas essentiæ, nõ sit necessaria causa, vt si vna hypo-
 stasis hominis naturam assumit, vt necesse sit reliquas
 personas eandem assumere. Vt necesse non est, si dul-
 cedo, & candor Saccari, quoad $\delta\omicron\tau\epsilon$ & Subiecto sunt
 vnum aliquid, si dulcedo afficiat linguam vt candor
 etiam afficiat eandem. Ac si Anima est vna numero,
 & Essentia, ob id necesse non est, si vegetatrix, & sen-
 tiens, corpus informant, vt Mens etiam, corpus, aut
 aliquam partem corporis informet. Nam quod Intel-
 lectus noster aliquam partem corporis informet $\chi\alpha\lambda\epsilon\sigma$

Argumentum aduer-
sarium.

Non sequitur Filius
cum Patre, & S. S. est
vnum Essentia. Ergo
non tantum Filius sed
etiam Pater, & S. S.
assumpserunt hominis
naturam.

πῶς ἢ πλάτος, inquit Aristoteles. Itaq; si nos, id est, Vere-
 bum assumpsit naturam humanam, quamuis Essentiæ
 ratione cum Verbo vnum sint, Pater, & Spiritus sanc-
 ctus, iccirco Patrem etiam, & Spiritum sanctum na-
 turam nostram assumere non oportuit. Quare absur-
 do illo nihil concludunt quod faciat contra Vnitatem
 Essentiæ Diuinitatis, nec isto argumento nos Pa-
 tripassianos esse probabunt. Respondimus supra ad
 alia quædam absurda & *ἄλογα*, id est, falsa, quæ ex no-
 stro orthodoxo dogmate isti sequi arbitrantur, quæ
 causa breuitatis hęc omittenda duxi. Hactenus in no-
 stro & catholico dogmate nõ modo nihil absurdi in-
 esse, sed omnia ex necessitate esse vera, ostendimus.
 Restat, vt Aduersariorum errorem, non modo fal-
 sum, sed impossibilem etiam esse demonstremus. Cer-
 tamen autem nobis est duntaxat de Vnitate Essentiæ,
 quam illi negant, dum Patrem, Filium, Spiritum
 sanctum, non hypostasibus, vt nos, sed numero, & es-
 sentijs dicunt differre. Nihil enim aliud putant esse
 Filium aut Spiritum sanctum (pro eo vt nos de his
 personis loquamur) nisi inanis cuiusdam Relationis
 differentijs, & appellationes. Nec Deum, de Deo ge-
 nitum posse esse, aut dici, nisi Essentiæ etiam sit de Es-
 sentiæ genita, vt Petri filij essentiam dicimus nasci ex
 Pauli Patris essentiæ. Alioquin enim non verè esse
 quippiam, si duntaxat Relationis causa (quæ rebus
 accidit) esse dicatur, aut fieri. Reliqua autem eodem
 modo quo nos, dicunt, vt Æternitate, Immensitate,
 Bonitate, Sapientia, æquales, & alio modo tamen
 quam nos nõ *ἁπλοῦς* Trinitatis interpretantur, negan-
 tes scilicet simplicissimam essentiæ vnitatem, qua sci-
 licet

Aduersariorum im-
 probabilis sententia.

Aduersarij nõ eodem
 modo, quos nos
 ἁπλοῦς
 interp. etantur.

licet numero quippiam vnum esse dicitur, & singulare, quod est verè Vnum. Quia Deus optimum quiddam & maximum est, omnipotens, Immensum, atq; *κράτιστον*, id est, potentissimum, ei nimirum nihil annumerari poterit, quo melior, maior, aut potentior possit dici. Cui enim accedere & annumerari potest aliquid, què poterit esse quæso *κράτιστον*, id est, præstantissimum, aut potentissimum, cum additamento possit crescere? Quò igitur extra ipsum nihil sit melius; nec additamento aliquo optimus melior, aut potens potentior possit fieri, necesse erit, Optimum, & Maximum, id est, Deum, Vnum causa essentia ad numerum esse. Quò si differentium numero quorundam commune aliquid est Vnum, quo contineatur eorum Essentia vt Caput, Cor, Hepar, numero differentia, vnum sunt perfectione Animalis, quia participant Anima quasi communi Vna, quæ sit perfectissima totius corporis, & partium Entelechia, & cui in hoc genere nihil possit annumerari, Quare sequitur, vt commune illud participatum nempe Anima, & non illa participantia, summæ perfectionis appellationem habeant. Eadem ratio valet similitudinis, si quis dixerit, à tribus Essentia & numero differentibus participari vnã quãdam numero Diuinitatem, quo sit factum, vt participatum illud, & non participantia ipso, sit summum illud, & primum, nempe Deus. Quocirca ante Deum Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, erit prior aliquis Deus, illos (vt sic loquar) numero differentes, Vnitate sua, deificans, nec primò illis tribus sic numero discrepantibus Dei nomen congruet, quod ipsum etiã aduersarijs perabsurdum dicitur.

Verissime Vnum est
NUMERO Vnum.

Argumenta, quibus
ostenditur impossibi-
le esse, diuiduam ra-
tione essentia dicere
Trinitatem.

Modus primus Vni-
tatis quo possent ad-
uersarij dicere P. F.
& S. S. esse Vnum.

Hypothesis prima falsa.

Hypothesis Vnitatis Logice, etiam est falsa.

Hypothesis tertia, qua statuitur Deus Pater Vnus solus Deus, falsa hoc loco ostenditur.

Atu haud dubie videbitur. Quare hoc falso, illud etiam, ex quo sequitur, pro falso, & impossibili est habendum. De communitate logica alias diximus, quae breuitatis causa hic repetere nolumus. Quod si autem Deus Pater, est vnus ille & summus Deus (vt Aduersarij loquuntur) necesse erit, vt extra illius *diuina*, id est, essentiam cum sint Filius, & Spiritus sanctus, hac ratione Deus non sint, qua non sunt summum quiddam & *xp̄nsor*, id est potentissimum, nempe Pater. Quod si Filius, & Spiritus sanctus complent perfectionem Diuinitatis, sequitur, vt Pater non sit solus Deus, quia non perfectissimus, cum ei annumerentur duo, causa perfectionis. Iam singuli, & numero discreti scilicet non sunt appellandi Deus, quia sigillatim non sunt perfectissimum quiddam, & omnipotens, simul etiam iuncti, Deus esse non possunt, cum ex Finitis non possit constitui Immensum, & Infinitum, & Omnipotens. (cum enim sint numero multi, non possunt esse Infiniti, quum duntaxat Vnum numero sit Infinitum, & extra Infinitum, eiusdem conditionis nihil sit & naturae) praesertim cum vnus tantum possit, quantum alius, Omnibus enim Finitis, totum quoque erit finitum. Nec est quod dicat, singulos omnipotentes esse. Nam Omnipotens quomodo erit, extra quem est Essentia discrepans qui ab eo non possit vinci potentia, aut ex aequo sit ei omnipotens? Ex his itaque tribus sic Essentia, & numero differentibus non constituetur aliquid omnipotens, nec aliquid horum etiam omnipotens esse poterit, si aut (quemadmodum est dictum paulo ante) vnus Diuinitatis tanquam *veritas* communis consortio sint deuincta tria haec: aut si Logice sint Vnum, nihilominus autem Essentis

Vnus Omnipotens non possit constitui ex tribus numero differentibus.

sentis distincta sint tribus. Deinde si generatio actiua patri ascribitur, quæro, generatio hæc Accidens ne sit, an Substantia, an Differentia substantialis, seu Essentialis? Si Accidens est, sequitur vt Filius non sit consubstantialis Patri, sed vel ex materia aliqua sit propagatus, vel ex nihilofactus. At Substantia & $\chi\omega\rho\iota\sigma\tau\acute{\iota}\varsigma$ quiddam esse non potest ipsa generatio, cum sit Actus scilicet secundus qui à primo separari nequit. Omnis enim Substantia, seu Essentia, separatū quiddam & $\chi\omega\rho\iota\sigma\tau\acute{\iota}\varsigma$, id est, separabile est. Sequitur itaq; ex necessitate, vt sit differentia essentialis in Deo generatio patris, & non per se essentia, sed ex pluribus differentis Vnius Essentiæ, quasi pars quædam Totius existat essentiæ, quam sæpius aliàs differentiam hypostaticam appellauimus, & quæ sit in Dei Essentiæ definitione, pars totius Definitionis, & non separata quædam differentia ab Essentiâ Dei, nisi $\beta\omicron\delta\ \lambda\omicron\gamma\theta$, vt dictum est aliàs. Præterea, differentias has hypostaticas (quas nos paulò antè exposuimus) ignorantes aduersarij, inanes eas esse Relationes quasdam arbitrantur, & quæ nihil ad essentiam rei faciant relata. Vt Patrem esse, aut Filiū esse in creaturis, nihil aliud sunt quàm vana quædam accidentia, & quæ non sint pars $\epsilon\acute{\iota}\sigma\iota\varsigma$ ipsarum creaturarum. Quamobrem censent non posse Filium Dei intelligi, quatenus verus Deus dicatur, nisi substantiæ etiam causa genitus à Patre intelligatur, vt non tantum Relatione, sed etiam sua substantia quadam à Patre differat. Quasi non numero, sed Specie duntaxat Logica existente vna Diuinitate omnium, Materie deinde cuiusdam causa, Specie vnum: aliàs numero essentiarum fiat multiplex.

Nam

Generatio Patris produciens Filium, vel Accidens est Patris, quod falsum esse ostenditur. Vt est Substantia, quod etiam probatur esse falsum. Vt differentia est hypostatica, quod ex necessitate verum esse ostenditur.

Differentie hypostaticæ, non Essentiam in multis diuidunt, sed mutæ, Vnam constituent.

Hypostaticæ differentie, non sunt inanes quædam, & accidentarie Relationes, vt videtur Aduersarij.

Si numero differunt, & non specie, Deus Pater, & Deus Filius, qui sit, vt Filius non similiter generet alium.

Nam si Specie vna est diuinitas, & materie cuiusdam causa, (nam sine materia Species nulla fit numerosa, vt docent Philosophi,) tria hæc differunt, quæ fit vt quemadmodum in creaturis Filius non tantum est filius, sed etiam Pater est, aut esse potest, vt idem non vsu veniat in Filio æterno, præsertim tam efficaci, & omnipotente, quam Pater est potens ad generandum alium: Sed nobis constat ratio, propter quam Pater duntaxat generet *μονογενῆ*, id est vnigenitum, & nõ Filius etiam. Nos Filium Dei vnigenitum dicimus nec Specie Logica eundem cum Patre, nec discrepantem materie causa numero Essentiæ à Patre, & eo non plures eo à Patre nasci, nec ab ipso Filio alios filios quoq; propagari potuisse, quia scilicet genitum à Patre Verbum eo est *ὑπαρκόν*, i. potentissimum etiam quia vnicum & optimum, maximumq; vt eius Pater est, sed alio modo, non alia tamen à Patre essentia subsistens. Cum enim sit eiusdem Essentiæ, eiusdem quoq; erit omnipotentia, quoniam (vt paulò ante ostendimus) non potest esse omnipotens, nisi quid vnum sit numero omnipotens omne. Est igitur alio modo, Filius, sed tamen eadem, id est, æquali potentia omnipotens. Pater enim est, à quo sunt omnia, sed Filius, per quem sunt omnia, Spiritus sanctus autem, in quo omnia sunt. Et hæc quidem tria, sunt & Essentia, & numero Deus vnus omnipotens. Ex his est perspicuum, idololatricum esse, tres numero, & essentia trinos Deos pro vno ad numerum & essentia Deo amplecti. Argumenta autem, quibus fulcitur & munitur hic error, plena esse vanitatis, & cæcitat, certum est, vt quæ propter veritatis ignorantiam caliginem densissimam

Non potest esse Omnipotens, nisi sit Vnū Numero.

Argumentorum falsitas quibus sicut errorem confirmant aduersarij.

fillimam in eruditorum animis offundant, ut tria hæc
 lumina cœlestia, & omnipotentia, duntaxat hypostasibus
 distincta, & non etiam *ἰσα*, id est, Essentia videre
 miseri homines nō possint. Omnipotens Pater, omni-
 potēs Filius, omnipotēs Spiritus sanctus. Quia Deus
 & Pater est, & Deus Essentia, & non hypostasi idem
 etiam Filius est, & Deus idem essentia est Spiritus
 sanctus, tres scilicet, vnus essentia Deus. Nam nec
 Pater, sine Filio, & sine Spiritu sancto definiri potest
 (nam simpliciter Deus etiam, non potest intelligi si-
 ne tribus his) nec Filius sine Patre, & Spiritu sancto,
 nec Spiritus sanctus sine Patre, & Filio. Prius ergo,
 Pater, Filius, & Spiritus S. cognoscuntur, quam Deus
 essentia vnus possit cognosci. Quò respiciens etiā di-
 xit D. Hilarius: Tutò vnā substantiā Catholicus dis-
 cet, cum ante dixerit, Pater ingenitus est, Filius geni-
 tus subsistit ex patre. Sed cōtra, quando de Patre præ-
 dicatur Deus, aut de Filio, aut de Spiritu S. cum tri-
 bus his, solitariē & distinctē significantur differentiæ
 hypostaticæ, secundū prius scilicet & posterius, ratio-
 ne nimirū originis, Deus prædicabitur de his, & non,
 ut aduersarij somniāt, simpliciter prædicabitur. Nam
 hac ratione (nempe si de singulis hypostasibus, Deus
 simpliciter prædicaretur, colligeretur absurdū illud,
 quod subinde Aduersarij obijciunt nobis, quod vī-
 delicet sequeretur, ut Pater esset vnum illud Trinum,
 Item Filius, & Spiritus sanctus, quod sanè confitemur
 ipsi quoq; absurdum esse. Sed nos hoc modo de differ-
 rentijs Hypostaticis Deum prædicari, (ut ipsorū fert
 opinio) negamus. Nam differentias has, ab Essentia
 differre *ἰσα*, id est, ratione, ostendimus supra, quæ
 discrimina

Quomodo Pater, Fi-
 lius, & Spiritus san-
 ctus prædicentur de
 Deo.

Prius Trinitatem
 quam Vnitatem cog-
 noscit. Rectius enim
 & plinius loquimur, si
 tria dicamus esse Vnū
 quam si Vnum dixerim-
 us tria.

Deus, simpliciter præ-
 dicatur de Totā trini-
 tate, sed secundum
 prius & posterius ori-
 ginis, de lingulis hy-
 postaticis.

Pater, quatenus Pater, non est simpliciter Deus, sed generans Deus.

Patris hypostaticus character est *αὐτογενής*.

Hilarius,

Vnitus Essentia non intelligitur nisi per tria haec, quae sunt Vna essentia.

discrimina si didicerint Aduersarij, nō habebunt deinceps quo nobis inanibus suis & futilibus argumentis illudant. Pater enim, quia Pater, est Deus, sed non simpliciter, verum generans Deus. Idem dicendum de reliquis. Non enim Essentia, quia Essentia, sed quia essentia Pater existit, generat. Similis ratio valet in reliquis hypostasisibus. Nam Filius, non quia Essentia, sed quia Mens & hypostasis à Patre nascitur, cuius Patris characterem hypostaticum suprā appellauimus *αὐτογενής*, id est, ipsum bonum, Melius enim hoc modo, quā si repraesentetur similitudine, seu facultate Memoriae Pater. Quocirca non ineptè Hilarius nos monuit, ita scribens, Essentiae vocabulum, & Filius dei in se habere conscientiam, & fraudem etiam paratam. Etenim fraus est si quis dicat, ideo Trinitatem nō esse, quia Deus sit essentia vnus. Quinetiam fraus & dolus occultatur illorū interpretatione & sensu, qui hac ratione Deum vnū dicunt, quia sint ab vno Patre, Filius, & Spiritus sanctus producti, essentia differentes scilicet, nō quia tres sint vnus Essentia Deus, quod faciunt Antitrinitarij modo. Itaque prius de trinitate hypostaseon dicendū, quā Deus vnus, vnum quid Essentia esse declaretur. Nam omnes cōsentiunt Deum esse Vnum, quum tamen Deus vnus, quomodo sit vnus essentia, non intelligatur, nisi quoad trium hypostaseon causa Vnus intelligitur esse Essentia & nō trinus essentia. Neque enim aliud quicquam est Vnus essentia Deus, quā Pater ingenitus, Filius genitus, Spiritus sanctus ab vtroque procedens. Simili modo Anima nostra nihil aliud est, quā facultas, & *δινατός* intelligens, sentiens, & nutricans, Nec est aliquid quartum.

quartum, aut ab his tribus discrepans quædam *ἑσῆς*, id est, Essentia, & Essentia quarta, continens illas tres *ἑσῆς*, id est, Essentias, vt sentiunt, qui tres Animas in nobis esse opinantur, & non tantum vnã essentiam Animæ, quæ si non sint vna Anima, *συνεπιτιμῶν* aliquid esse oportebit, quod ipsum quoq; sit Anima quarta. Præterea quidã ex his dicunt, vnitatem hanc triũ personarum nõ essentia, sed similitudine quadã definiendam, quia Similitudo etiã sit quædã Species Vnitatis, quemadmodũ, & Æqualitas. Quò respexisse Aduersarij dicunt Hilariũ, cum inquit, Patrem, & Filium singularem Deum prædicare, sacrilegiũ est. Quod isti sic interpretantur, Patrem, & Filium vnum numero Deum prædicare, sacrilegium est. At Hilariũ hoc loco non loquitur de Essentia, sed de personis, quas nefas sit omnes Vnam, & singularem personam appellare eo modo quo sunt vna & singularis Essentia. Non enim vt sunt consubstantiales, Pater, & Filius, ita quoq; sunt vna persona, & compersonales. Quamquam vt idem scribit Hilariũ, Pater, & Filius possunt Vnum dici similitudine Generis, vt Homo, & Ursus, vnum dicuntur Generis ratione, quod ipsum Genus quandã vnã rationem *ἑσῆς*, i. essentia signifi- cat in Homine, & Urso. Ita Pater, & Filius, sunt Vnũ, non ratione communi tamen *ἑσῆς*, i. essentia, quæ nẽre quodam, sed singularitate *ἑσῆς*, i. essentia, quæ nõ sit Genus, sed vt Hilariũ inquit, instar quoddam & similitudinem habens generis. Quippe & Genus ad Essentiam pertinet Specierum, vna scilicet quædam Essentia, sed *ἑσῆς*, id est, intelligibilis existens plurimum Specierum. Deitas autem, neq; vt Genus, neque

Vnitatem triũ hypostasium non potest similitudinis Vnitatem defini.

Quomodo sit intelligendum dictum Hilarij.

Quomodo Pater, & Filius, apud Hilariũ dicantur vnum quid similitudine generis.

vt Materia, indefinitum quiddam est cōmune, quum
 Essentia Dei nihil aliud sit, quàm Pater cum Filio ab
 ipso genito, & Spiritu sancto ab utroq; producto, &
 ab his & præter has hypostases, non sit quarta quæ-
 dam Essentia differens à tribus hypostasibus. Non
 enim aliud est Deitas, & aliud, Esse Deitatis, sed de
 his alio loco dictum. Nec porrò etiam inani Relatio-
 ne, & Accidente quodam differt Filius à Patre, vt
 Petrus Filius, à Paulo Patre, sed differunt hypostati-
 ca quadam, & absoluta ratione essentia, cum Relas-
 tione tamen quadam expressa. Nam supra dictum est
 Patrem *τὸ αὐτὸ ὑπὸ ἑ*, id est, Ipsius Boni characterem ha-
 bere, Filium, Mentis genitæ, Spiritum sanctum, Ania-
 mæ omnipotentis, ab utroq; procedentis. Prius autē
 tem, & posterius originis, adscribitur Deo propter
 hypostaticas differentias. Cum quatenus Vnus Essen-
 tia Deus, nullus sit, neq; prior, neq; posterior Deus,
 cū sit respectu eorum quæ sunt extra Diuinitatem,
 primus & nouissimus Deus vnus omnipotens, cui
 nullus sit secundus. In vno enim quia vnum, prius, &
 posterius non inest, quum simpliciter vnum essentia
 planè sit diuisionis expers, & numeri. Dei Patris au-
 tem hæc prærogatiua est, quòd is scilicet suam Essen-
 tiam à se productis communicat, sed tamen non vt a-
 liud E S S E (nempe hypostaticum) ipsis dat produ-
 cendo, ita quoq; aliam *ὑπόστασιν*, id est, essentiam largitur
 eisdem, aut aliam Essentiam. Ex quibus perspicitur,
 non imaginariam, figuratam, aut Tropicam, sed om-
 nino realem, & non secundum accidens subsistentem
 rationem esse trium personarum differentijs hyposta-
 ticis descriptam: nec esse necesse, imò esse impossibile.

E S S E Deitatis, seu
 Dei, est Esse Patrem,
 Filium & S. S. Neca-
 kud est, Deus ipse qui
 Tria hæc,

In diuinis non est in-
 antis Relatio, quum sit
 differentia essentialis,
 non qua differat essen-
 tialiter, sed qua defi-
 nitur pluribus exis-
 tentibus vna Essen-
 tia.

Qua ratione, prius, &
 posterius, adscriban-
 tur Deo.

Quod simpliciter
 Deus.

Ea.

Quæ Patris sit præro-
 gatiua.

vt hypostaticum Esse, discretionem, & numero Essentiarum in diuinis à nobis describatur. Damnamus itaque, hoc quod tanquam maximū & idololatricū errorem, hoc quod dicunt, nempe Essentiam Patris nihil aliud esse quam *ἀγεννησίαν*, id est, ingenerabile, & à seipso Esse. Incommunicabile enim esse ratione *ἀγεννησίας*, id est, ingenerabilis, non essentia Dei est, sed differentia quædam Essentia. Eodem modo nec Filij *θεογονία*, id est, essentia est, *τὸ γεννηθῆναι*, id est, generabile, sed differentia eius, qua Deus & particeps eiusdem Essentia, hypostatica est. Hac ratione enim hypostatica, non possunt *ὡς ἑστίν*, id est, definitione, vnum esse Pater, & Filius, neque enim pars, *θεογονία*, id est, essentia alterius partis esse potest, sed simul *θεογονίας* partes omnes, sunt vna tota, quamuis partes, *ὡς ἑστίν*, id est, definitione sigillatim differant inter se, singulae autem à totius essentia differant duntaxat *ὡς λόγος*, id est, ratione, de quo aliàs dictum, & exemplo Animæ nostræ declaratum. Iccirco Hilarius similitudine Generis, Patrem, & Filium aliquid vnum esse dixit, de quo paulò antè. Quòd si, o Aduersarij, communem & vnam Diuinitatis *θεογονία*, id est, essentiam non negatis, & nihilominus dicitis patris *θεογονία*, id est, essentiam esse *ἀγεννησίαν*, id est, ingenerabile, negabitis profectò, quod tamen propter pudorem & metum impietatis negatis vos negare, nempe Vnitatem Essentialem Dei, & contradicentibus rationibus, & orationibus vos metipsos implicatis. Nam si communis sit Patris Essentia reliquis, ipsam *ἀγεννησίαν* quoque esse oportebit communem. Quo existente falso, sequitur, vt non sint *ὡς λόγος* Essentia, & *ἀγεννησία*, idem, quemadmodum nos dicimus. Proinde si incommuni-

Hypostaticum Esse, non facit Essentiarum discretionem.

Error est dicere Patris essentiam nihil aliud esse quam *ἀγεννησίαν*.

cabilis est *ἁ-ουσία*, Essentia autem Patris est, vt dicitis,
 communicabilis, siquidem numero differunt essentia
 Patris, & Filij, nō erunt certē vna simpliciter & com-
 municabilis essentia Patris, & Filij, sed duæ erunt es-
 sentia, & non nisi *κατὰ οὐσιότητάς*, nempe Logico vno
 communicabunt, quod Dialectici, *ἓν εἶναι*, aut *ἓν γένος*,
 Vnum appellant. Qua posita Vnitate & cōmunionē
 in Diuinis, quænam absurda sequantur, supra abundē
 satis est demonstratū. Ab vnitate igitur Essentiaē di-
 scedentes, nullum habebunt tutum receptum, sed om-
 nibus modis falsitas opinionis erit conspicua. Quod
 equidem ad phrasēs & vocabula *ἁ-ουσίας*, & *ἁ-ουσίας*, at-
 tinet, nihil moror, quomodocunq; enim loquamur,
 nihil refert, modō consentanea scripturis sacris de-
 fendamus. Non enim in verbis, sed in rerum sensu at-
 que intelligentia inest veritas aut falsitas, Sensum
 autem scripturarum verum non tantum Grammati-
 ca interpretatione, sed præcipuē Dialectica, & supre-
 mæ Philosophiæ perfecta quadā notitia attingimus,
 quam vtinam pleriq; mallent incognitam addiscere,
 quam tam superbo, & tam vano præiudicio tanquam
 inutilem putidē contemnere, & conculcare: qui dum
 alios propter arrogantiam non audiunt, aut aliorum
 argumenta propter ruditatem non intelligunt, facile
 intelligitur quo animo talium errorū patroni, & de-
 fensores esse voluerint. Hactenus breuiter, (vt potuis-
 mus) complexi sumus omnia, quæ visa sunt facere ad
 astruendum de Sancta Trinitate Catholicum sensum
 & orthodoxum dogma, & præterea ad refellendum
 nouæ Hæreseos horum Antitrinitariorum errorem.
 Rogamus autem supplices, & deuoti hanc ipsam San-
 ctam,

etiam, & indiuiduam pluribus essentijs Trinitatem, vt
 misericors, & propitia mentes nostras & tenebras il-
 luminet, & se nobis conspiciendam in sanctis scriptu-
 ris exhibeat, ne aut Vnum sine Trinitate, aut Trinū
 sine Vnitate creatorem, & opificem omnium rerum
 falso credamus, sed ex corde, & vere fateamur, & Es-
 sentia vnum & personis trinum esse Deum verum &
 creatorem nostrum: cui laus, honos, & imperium per
 omne Æuum.

IACOBI SHEG.

KII SCHORN DORF

ensis contra Antitrinitarios

Liber secundus.

POSITIS OMNIBVS QVÆ
 pertinet ad veritatem huius or-
 thodoxi dogmatis, & ad refel-
 lendum errorem aduersariorū,
 reliquum est vt præcipua con-
 trariæ opinionis argumenta re-
 fellam, quod eò commodius, &
 pressius facere potero, quum sint
 hæcenus omnia copiosè, & *disputando* superius exposita,
 quibus sanè allegandis, breuiter illorum argumentis
 respondere & satisfacere potero deinceps, vt opinor.
 Putant aduersarij nos Sabellizare, quod nimirū nul-
 la discre-

*Sequitur confutatio
 Argumentorum quibus
 ad astruendum
 suum errorem vnum
 tur aduersarij.*

la discretionē Essentiæ, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum subsistere dicamus, sed duntaxat inanibus quibusdam Relationibus eos discernamus, interim reuera cōfundentes ipsos & pro nihilo habentes hac Vnitatē Essentiæ astrictos, qua posita, plurima sentiantur absurda. Possem ego dicere ipsos esse Arianos aliqua ex parte, qua nimirum sentiunt, Patrem à Filio, nō tantum subsistentia, sed etiam substantia discretū, nec differre ab Ario, (qui tamē magis consentanea suæ hypothēsi dixit) nisi quod coæternū filium statuunt, quod ipsum tamen certē ipsorum hypothēsi parum est consentaneum. Nam si Generatio non est in substantia Patris, sed extra, oportebit genitum Filium esse creaturam: cum quicquid sit extra *Dei* Patris, sit creatura. Nisi velimus complures, vt Essentias Diuinas, ita quoq; plures sine productione Deos astruere. At quod essentiæ causa producitur, eo prius aliquid Essentiæ sit oportet. At quicquid Essentiæ suæ causam habet, id prius non fuisse oportet quam sit factum. Ita de Filio sensit Arius. Qua in parte quæ non habeant quo se defendant, volunt nos ad similem confessionem erroris scripturis quibusdam cogere, aut si idem quod ipsi dicunt non fateamur, Sabellij erroris astutē nos insimulant. Sæpē inquirunt, sic in scripturis exprimi non vnum, sed alium Deum Patrem, & alium Dei Filium. Vt quum scriptura dicit: Vnus Deus, & vnus Mediator Dei & hominū, homo Christus IESVS. Si, inquirunt, ambo sunt vnus Essentiæ Deus, quomodo numerantur? & horum quisq; vnus dicitur ligillatim Deus, & non ambo vnus Deus: Respondeo, numerari duos hypostatice, sed non Essentialiter

Aduersarij. non minus atque Arius, coguntur faceri filium esse creaturam.

Non est necesse si quis errori Sabellij non ascribitur, vt ob id contrarium errorem, pro veritate approbet

taliter Duos. Sed nihil est, inquit, sine essentia V
 num. Concedimus. At non si quid sine vna essentia,
 non est vnum, iccirco essentia quoque per se propria,
 seu essentialiter, est vnum, & separatum ab alio quo
 vis essentialiter, quod ipsum euidens est in potentijs
 Animæ, quarum exemplo adumbramus subinde san
 ctæ Triadis vnitatem, & Multitudinem. Sed nos per
 sonas Trinitatis definimus, nō tantum Essentia Vna,
 sed etiam differentijs hypostaticis tribus, quas nequa
 quam Accidentia, aut inanes quasdam Relationes
 esse supra ostendimus, sed differentias vnus Essentię.
 Discretionem essentiarum quæ absurda sequantur,
 ostendimus antea, & exemplo Animæ planum feci
 mus, quo pacto diuersissimæ *διωκτες*, id est, facultates
 vna nihilominus Essentia & non multæ essentiæ exis
 stant. Quod vt melius intelligant Aduersarij, alio
 quodam exemplo volo adumbrare, hypostasibus dis
 crepantiā, non etiam essentia discrepare, quandoqui
 dem nihil verè illi esse arbitrentur, nisi quod ab alio
 separatum sit substantialiter seu Essentialiter, & seip
 so non tantum subsistens, sed etiam existens fuerit, &
χωριστῶν. Nemo ignorat, Animā vnā esse substantiam,
 & *διότι*, id est, essentiam, sed talem *διότι*, id est, essentiam
 quæ proferat suam essentiam ad partes discretas alias,
 nempe corporis, quas informatione & *διότι*, id est, essen
 tia sua constituat animatas & viuas. Ergo cerebrum,
 quicquid dicitur esse, id propter Animæ *διότι*, id est,
 essentiā ipsum informantem dicitur esse. Eodem mo
 do Cor. Nam exanimato homine, neque cerebrum am
 plius est, neque Cor, nisi æquiuocè, & *ἐπιχωρησῶν*, id est, æ
 quiuocè sic appellentur. Vna ergo est Animæ, cerebri

Aduersarij nihil vere
 esse arbitrantur nisi
 substantialiter sit ab
 alio separatum.

bri, & cordis essentia, nec differt Anima essentia sua
 ab his vtrisque, nisi quod quatenus est Anima, dicitur
 esse seipsa, quatenus autem informat partes illas, non
 simpliciter esse, sed inesse, tanquam Forma in Mate-
 ria, dicitur, & partes illæ animatæ, ab anima, tan-
 quam *ενομοιοι*, dicuntur propagatæ, sine quibus Ani-
 ma non sit, nec illæ sine Anima sint. Fingamus Ani-
 mam seipsa vivere, & non adminiculo corporis (im-
 perfectio enim est, adminiculo alterius vivere) in sua
 propria scilicet *δία*, i. essentia hypostaticas has perfe-
 ctiones, tanquam actus secūdos, & *ενδρας* scilicet produ-
 centem. Producere sibi simile, perfectionis est, produ-
 cere aliquid adminiculo materie, est imperfectionis.
 Tolle quæ sunt imperfectionis, tum in Anima vege-
 taticis essentia inerunt, *δυναμις* cerebri, *δυναμις* item cor-
 dis, producens eas *δυναμις* in seipsa, quas modo causa
 imperfectionis dicitur producere Anima in corpore,
 & materia. Id ipsum alio quodam exemplo commodi-
 us posset adumbrari, quod iam antea à nobis est pro-
 politum. Vt si *δυναμις* Animæ tres, nempe Intelligens,
 Sentiens, & Vegetans, hypostaticis & productionis
 originis differentiis inter se discreparent, de quo alio
 loco copiose dictum. Non ergo si Deus Pater misit
 Deum Filium, aut seipsum Deum misit, aut Essentia
 discrepantem Deum misit, sed eundem Essentia De-
 um, verum hypostatica differentia alium, quæ non est
 inane quoddam Accidens, aut vana Relatio, vt vis-
 sum fuit Sabellio, sed differentia *δυναμις*, id est, substan-
 tialis, quibus nimirum differentiis, & personæ, & pres-
 terea etiam tota Trinitatis essentia definiri cōsuevit,
 vt liquet ex superioribus à nobis demonstratis. Ad-
 uersarij

Si Anima in sua *δία*
 produceret has diffe-
 rentias partium, quas
 ratione corporis dici-
 tur producere, tum es-
 sent hypostaticæ diffe-
 rentes ab anima pro-
 ducente.

Quomodo Filius Idem
 Patri dicatur, & quo
 modo, non idem.

Aduersarij autē nostri, hypostaticas illas differentias non censent esse ^{ἁπλοῦς} quiddā, sed Accidens, & imaginarium quiddā (Græci enim Philosophi, vt Aristoteles, Accidentia, appellant quēdā ^{φαντασμα ὄντα}, i. apparentes res,) qua opinione cum Sabellio faciunt Aduersarij nostri, quasi rectē senserit Sabellius fingens personam Deum, tanquā Vertumnum quendam Relationum differentijs obnoxiiū, vt qui modò hanc, modò aliam personam pro re nata tanquā in Theatro quodam sustineat. Non ergo esse Accidentia & inanes quasdam Relationes Diuinas, quibus definiantur personæ, iam antea est demonstratum. Proben igitur nos inanibus Relationibus hypostases seu personas Sanctæ Triados, describere, & fatebimur etiam nosmet ipsos Sabellizare, ipsos autem aduersarios verē & Catholicē sentire, quando Essentia discrepantes personas dicūt esse. Neq; verò à Sabellio tanquā Heretico fugientes, in vestra discedimus tanq; transfugæ quiddā castra. Non enim quem hypostaticē alium Deū esse dicimus, eundē essentialiter etiā alium Deū esse pronunciamus. Inter vos enim, ò Aduersarij, & Sabellium, mediā est Catholica veritas, & fides, quam vos, propter ^{τὸ μίχθησθαι τῆς διαφόρας}, id est, defectum diuisionis videre nō potestis, dum confunditis scilicet nō cōfundenda, & diuiditis, nō diuidenda. Nos alio modo Deum dicimus Vnum, & alio modo Trinū esse, quā vos; nec si Sabellius puerse sensit, iccirco vos sentitis consentaneē. Multiplex enim error esse potest, cum veritas non sit nisi vna. Vos plures Deos essentia differentes, introducitis. Nos vnum Deum, nō substantijs seu Essentijs, sed Subsistentijs, non vnum

Differentie hypostaticæ non sunt, vt Aduersarij cum Sabellio interpretantur, inanis quædam accidentia, seu respectus quiddam accidentarij.

Quomodo intelligen-
dum, quando scrip-
tura dicit, Deū, de Deo
genitum.

esse dicimus. Vt vnus ergo Deus Pater est, ita vnus
Deus est Filius. Ambo sunt vnus Substantia, seu Ef-
fentia vna, sed numerantur, & singulares sunt Subst-
fentij. Substantiæ autem, & subsistentiæ discrimen
illi propter ^{veritas dicitur} nō animaduertunt. Quando au-
tem Scriptura dicit, Deum, ex Deo, aut de Deo geni-
tum, non sic accipiendum est, vt si dicamus, Paulum
ex Petro genitum, qui differunt Effentij, sed, Deus,
hoc loco significat, Esse hypostaticum Dei, vt Deus
Filius genitus est, ex Deo Patre, non quod Deus sim-
pliciter genuerit Deum, & Effentia, Effentiam, pro-
pter causas in Diexodo supra expositas. Sophistica
igitur sunt aduersariorum argumenta, & confusa, ex
vitiolis antecedentibus vitiose concludentia, quæ o-
mnia facilimè animaduertet, si quis bene ea, quæ ha-
ctenus diximus, intellexerit. Reliqua dicunt, vt nos,
sed principijs non cōsentaneè, vt nos, partim Arium,
partim Catholicos imitantes scilicet.

Secundum Argu-
mentum.
Matth. 16.

Quærūt ex nobis, quomodo velimus interpretari
hanc Petri confessionem quando inquit: Tu es Filius
Dei viui. Quomodo igitur (inquiunt) aut qua ratio-
ne Christus secundum diuinitatem, est Filius Dei-
num Patris Dei? an verò illius nostri Dei essentia
Vnius, & hypostasibus Trini? Respondemus, vt in
Diexodo est declaratum, vocabulum Dei, aliàs vsur-
pari simpliciter, vt cum dicimus Deum esse omni-
potentem, aut creatorem, quem definimus sic, vt sit Ef-
fentia vnus, & hypostasibus Trinus. Aliàs vsurpatur,
vt significet Vnum hypostaticum, vt quando dici-
mus, Christum Dei Filium esse, nam non simpliciter
Dei, sed Dei Patris est Filius. Ergo, inquiunt, quare
tus.

tus erit Deus, qui neq; Pater solus, neq; Filius solus,
 neq; Spiritus sanctus solus sit, sed vnus Essentia simul
 omnes existens: Respōdemus nos, Vnum illum sim-
 pliciter Deum esse ^{scilicet}, distinctum tribus hypostaticis
 differentijs tamē, de quo scriptū est: Audi Israēl, Deus Deut. 6.
 noster, Deus vnus est. Sed Patrem esse, aut Filium es-
 se, est differentiam esse hypostaticam huius vnus sim-
 pliciter Dei omnipotentis, & creatoris omnium. Est
 enim Pater, non simpliciter Deus, sed gignens Deus, Dei vocabulum, de-
 pliciter predicari.
 & à quo sunt omnia: & Filius quoq; non est simplici-
 ter Deus, sed genitus Deus, & per quem omnia: nec
 Spiritus sanctus est simpliciter Deus, sed procedens
 Deus, in quo sunt omnia. Simpliciter autem Deus est,
 simul gignens, genitus, & procedēs, à quo, per quem
 & in quo sunt omnia. Nec simpliciter esse aliquid, im-
 pedit, quò minus causa ^{subiecti}, i. facultatū aliud, atq; al-
 liud esse dicatur, vt Homo, quod est causa Essentię, &
 definitionis, Vnū simpliciter esse dicitur, & tamen ni-
 hilominus causa generis, & differentiarū, illud Vnum
 dicimus esse multa. Nec sequitur, vt Homo, præter
 partes suę definitionis, sit aliud quiddam, cum defi-
 nitio nihil aliud sit quàm simpliciter res ipsa, id est,
 simul omnes partes definitionis, quibus Essentia ab-
 soluta definitur. Ergò cum dicimus, Deus, Deum ge- Vocabulum Dei, non
 eodem modo in om-
 nibus est interpretan-
 dum.
 nuit, non simpliciter intelligendum est, vt quum di-
 cimus, Deus creauit omnia, Deus omnipotens est, sed
 rationibus hypostaticis explicandū, qui Deus, quem
 Deum genuerit. Deus enim non quia Deus, sed quia
 Pater, gignit, & Deus, nō quia Deus, sed quia Filius,
 genitus est. Et vt ratio Simpliciter & essentia Dei,
 vna est, ita ratio eiusdem hypostatica, & relata tri-

Aduersarij concludit
absurda, quia existit
tantum vocabulum Dei
vno modo usurpant.

Tertium Ar-
gumentum.

plex est. Quod si ratio vna esset vocabuli Dei, & non
gemina, concluderetur, utiq; id quod ipsi putant ab-
surdum sequi, nempe quendam esse quartum Deum,
Essentia vnum; & Personis trinum. Vsus igitur vo-
cabuli Dei in scripturis quodammodo æquiuocus est
considerandus. Deus enim qui creauit omnia, non est
simpliciter is, qui Deum Filium genuit, non enim
Pater solus creauit, sed Pater solus genuit.

Similem reprehensionem, & responsionem habet,
quando dicunt. Si Deus vnus essentia, & trinus per-
sonis est, sequitur, qua ratione Deus Verbum, est es-
sentia vnus cum Patre, & Spiritu sancto, vt simul
etiam Pater, & Spiritus sanctus, sint incarnati. Res-
pondemus, vt supra, non Deum, vt Deum, sed vt hy-
postasin, & vt Verbum, seu Filium, assumpsisse natu-
ram humanam. Atq; id non abhorreere à natura & ver-
ritate, aut impossibile esse, ostendimus, quum Anima
etiam nostra, ratione Essentiæ, vna, nihilominus suis
facultatibus corpus informante reliquis, non sequi-
tur, vt Mente etiam, seu intellectu suo partem aliquã
informet. Sed responsum ad illud est in diexodo su-
perius. Nos autem non (vt Aduersarij) Patrem, &
Essentiam Patris idem omnino dicimus esse, quum
differat formaliter, vt in diexodo est demonstratum,
& Essentia quidem Patris communicari possit, Patria
verò *diuina* sit incommunicabilis. Aduersarij dicunt,
quod nec Essentia, nec patrium esse, possit alijs com-
municari. Quomodo igitur erunt naturæ eiusdem,
Pater, & Filius, si Patris natura non est communica-
bilis? Aut quid vos quæso appellatis communem na-
turam? Credo similitudinem quandam, quæ tamen si-
ne

ne naturæ & essentiæ communione quadam transire
 in genitum nequit. At Deus non propagatur semine,
 aut materia, vt Homo. Nam sic natura geniti, commu-
 nicat etiam cum natura gignentis: sed Logica specie,
 non Natura & Essentia, quæ est simpliciter, & $\pi \delta \epsilon \pi$
 $\epsilon \rho$ quidpiam. Explicent igitur nobis, quo pacto in nō
 communicantibus vlla re ad numerum, eadem possit
 inesse Vna & communicans se essentia, & natura: In
 creaturis Essentia discrepantibus, quæ similitudinis
 Speciei Logicæ sit ratio, qualis communicatio sit na-
 turæ gignentis, & geniti, videre possumus. Sed in Pa-
 tre, & Filio Deo, non Homousijs, naturæ communis
 ratem, ne per somnium quidem talem, qualem ipsi fins-
 gunt, videre licet, estq; omnino $\epsilon \pi \epsilon \rho \eta \mu \alpha \varsigma \tau \acute{o} \pi \alpha \lambda \epsilon \gamma \omicron \mu \nu \theta \omega \nu$, i.
 supra nostrum captum quod dicitur, vt videatur nuls
 lo modo explicari posse modus hic communionis,
 quamuis illo tanquam fundamento quodam maxime
 nitantur aduersarij. Plærasq; illorum vanissimas nu-
 gacissimasq; rationes, defensiones, repræhensiones,
 consulto prætereo, quum magnam incitiam Theos-
 logiæ, Philosophiæ, & Dialecticæ artis redoleant, &
 quiuis illa tamen ex antea à me dictis & expositis, si-
 ne negotio possit refellere. Futilia, infirma, leuia, rui-
 nosa sunt omnia, quæ ex falsis hypothesibus conelu-
 duntur, quibus euerlis & confutatis, ipsum vltro ar-
 gumentorum ædificium penitus, disiecto falso fundas-
 mento, corruit.

Distinguunt autem & ipsi significationem voca-
 buli Dei, & in rem simpliciter significatam hoc no-
 mine, & secundum quid, significatā. Ac Dei quidem
 vocabulum, vbicunq; absolute positum reperiatur in
 scriptura,

Quartum ar-
 gumentum,

Aduerſarij diuidunt
etiam vocabuli Dei,
in ſimpliciter, & ſe-
cundum quid ſigniſi-
catum.

Non poſſe aduerſa-
rios rationem produ-
ctionis explicare in
Diuinitate.

Dilectio.

ſcriptura, nihil aliud eo quam Deum Patrem ſignifi-
cari inquit, quum Filius (inquit) non ſit ſimpli-
citer, ſed ex Deo genitus Deus, & Spiritus ſanctus ſit
ex Deo procedens Deus. Quæ ſi vera ſunt, ſequitur,
vt nec Filius, nec Spiritus ſanctus poſſint produci.
Producti, inquit, diuinitatis ſunt participes, quam
confert ipsis Pater. Sed nõ explicant productionem,
& quomodo conferat communem illam & ſimilem
Diuinitatem à ſe productis, Pater. Nam ſi, quia Pa-
ter, eò ſimpliciter eſt Deus, Paternitas autem ſit in-
communicabilis, ſequitur vt Diuinitas etiam ſit in-
communicabilis. Aut ſi Pater, nõ quia Pater, ſed quia
diuinitate præditus, ſimpliciter eſt Deus, compoſi-
tum aliquid erit Pater, ex Paternitate, & diuinitate,
quod compoſitum ipſum ſimpliciter Deus ſit, nem-
pe compoſitum ex natura Diuina communicabili, &
hypſtatica differentia incommunicabili. Quod ſi
diuina natura Patris eadem numero exiſtens, com-
municabilis eſt, idem vobis, o Antrinitarij, erit dicẽ-
dum & ſentiendum, quod nos dicimus, & ſentimus.
Sin verò participetur à Filio numero discreta diui-
nitas à diuinitate Patris, diuiduam ſcilicet numero
quodam diuinitatem Patris eſſe oportebit. At diui-
ſionis in partes res omnis incorporea expers eſt, eò
enim differt incorporeum à corporeo genere, quia eſt
adiſperſa, & aduerſa quilibet, nec diuidi in partes po-
teſt. Quare cum hoc modo, nempe diuiduè diuinitas
Patris non ſit cõmunicabilis, ex neceſſitate cõmuni-
cabitur eadem numero exiſtens cū hypſtaſe Filij, &
Spiritus ſancti, quod ipſum nihil aliud eſt, q̄ quod
nos conſitemur, Deum ſcilicet, eſſe Eſſentia & Num-
mero

mero Vnum, personis autem, vel hypostaticis differents, Trinum. Arctius astringi ratione argumentum hoc non potest, vt hoc tanquam quodam Achille, interclusa & erepta omnia effugia videantur aduersarijs. Nam si Pater suam communicat naturam generando, vt Paulus suam generando Petrum, non diuinitatis certè, sed materiae causa Filius propagabitur ex Patre. Propagatio autem ex nihilo, non est generatio, sed creatio, at illi Deum esse dicunt Filium, & Spiritum sanctum, qui poterunt igitur vel ex nihilo, vel ex materia produci: Strenuè igitur illi homines affirmant & asseuerant aliquid, sed ad probandum tamen nullos habere neruos argumentorū conspiciuntur: & non tantum aliorum argumentis, sed suis proprijs etiam ipsi hypothesis exagitantur, confutantur, & coarguuntur, vt ex omni parte falsas, futiles, & non consentaneas esse appareat ipsorum rationes & disputationes quas in medium afferunt.

Aliquando in scripturis de Deo prædicatur Pater, aut Filius, aut Spiritus sanctus, nonnunquam è regione, de Patre, Deus, aut de Filio, aut de Spiritu sancto. Si de Deo dicitur Pater, nihil certè propter Relationem Patris aliud quam tota exprimitur Trinitas, quæ simpliciter est Deus, & extra quem non est alius Deus. Nam extra Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, non est alius Deus. Patris autem vocabulum non potest intelligi scilicet propter Relationem (cuius totum esse, est referri ad aliud) nisi respectu à se productorum. Simili ratione nec Deus Filius intelligi potest, absq; Patre, & Spiritu sancto, & Spiritus sanctus, non intelligitur Deus esse, absq; correlatis,

Quintum Ar.
gumentum.

Duplex est vsus vocabuli Dei, in scripturis.

tatis, quibus finitur Spiritus sanctus. Contrà autem, si
 prædicetur, DEVS, de Patre, vt si dicatur, Pater,
 est Deus, tum prædicato scilicet propositionis signi-
 ficatur principatus quidam originis. Et hac ratione,
 de tribus sigillatim prædicabitur Deus non simplici-
 ter, sed secundum prius, & posterius, quoad distin-
 guuntur scilicet differentijs relatis hypostaseon. Dei
 enim vocabulum hoc modo significat in Diuinitate
 (quæ Diuinitas est Vna Essentia ad numerum) prius
 ipsum Patris Esse nõ causa Essentiæ, sed substantiæ,
 à quo nimirum est omnis Paternitas, quæ in coelo, &
 quæ in terra est. Ita Patrem, per Filium, in Spiritu S.
 dicimus omnium creatorem. Eodem sensu dictum il-
 lud quoq; fuit: Ascendo ad Patrem meum, & ad Pa-
 trem vestrum, Deum meum, & Deum vestrũ. Deum
 suum appellat Patrem, propter principatum origi-
 nis, quia *ἀγεννητός*, id est, ingenerabilis, & Filij *γεννητός*
 id est, generans, Pater Deus. Alioqui enim nisi voca-
 bulum Dei (quatenus prædicatur de Patre) secundũ
 prius & posterius significans vsurpetur, necesse erit,
 si Pater dicatur Deus simpliciter, vt Pater etiam sit
 tota Trinitas, quod aduersarij nobis tanquam absur-
 dum exprobrant, ignari Dialecticæ, quæ docet non
 semper eadem significatione vsurpari vocabula. Nec
 est nobis laborandum, etiamsi differentiam hanc di-
 ctam vocabuli huius, quod est, DEVS, ipsi modo
 nobis vltro iam non concedant, cum alias tamen ipse
 met Aduersarij eo significari dicant (ab ipsa veritate
 coacti) interdum simpliciter Deum, vt Patrem, non
 nunquam secundum quid Deum, vt Filium, & Spiritu
 sanctum, de quo paulo ante fuit dictum. Quare
 ipsis

Eph. 3.

Qua ratione, Pater
 dicatur Pater noster,
 & Deus noster, &
 qua Filij, Pater, &
 Deus nem.

Ioan. 20.

Si Pater, est idem ef-
 sentia inquit, cum
 Filio, & Spiritu san-
 cto, sequitur, vt si Pa-
 ter, dicatur esse Deus,
 dicatur Pater quoque
 simul esse Filius, &
 Spiritus sanctus. Er-
 go, per essentiam dif-
 fert ab illis Pater. Hy-
 pothesis est Quin-
 timenti huius.

ipsis quoque autoribus *ἐμὴν* erit Dei vocabulum, vt hac in parte eos suffragari nobis oporteat, nisi ipsi a se dissentire velint.

Quando autem Pater solus Deus verus esse dicitur, non sic accipiendum est, vt Aduersarij opinantur, quia videlicet Patris diuinitas, ad numerum vna & incommunicabilis sit, & quod Filius, & Spiritus sanctus, sint Deus duntaxat propter similitudinē naturæ, quā habeāt cum diuinitate Patris, & tamen quæ nā, aut qualis illa natura numero, & Essentia diuersa à natura Patris sit, non explicant, nec quæ, aut qualis illa similitudo sit, ostendunt. Solum ergo Deum esse Patrem aduersarij dicunt, quia sit fons diuinitatis reliquorum duorum. Ego quidem quomodo fons sese communicet intelligo, sed quo pacto Patris diuinitas sese communicet rebus numero, & Essentia à se differentibus, hæcenus ab Aduersarijs intelligere non potui. Itaque Pater, solus interdum Deus verus dicitur, non quod Filius, aut Spiritus sanctus eadem numero diuinitate (quæ Patris est) non sint Deus, sed quod Diuinitas Patris, quam ipse Pater à se propagatis duobus communicat, sit vna, & sola, extra quam non possit esse Deus. Alioqui enim quomodo Filius etiam à Ioanne diceretur, Deus Verus, si Patria duntaxat Diuinitas, quatenus Patria, duntaxat Deus verus esset? Nam si Ingenitum esse, in causa est, vt Pater solus, id est, duntaxat Deus verus dicatur, Ergo Genitum esse, per se causa erit vt Filius non sit Deus verus. Etenim si affirmatio, per se est causa affirmationis, negatio per se causa erit negationis. Ex quo facile perspiciatur, quàm sit *ἀδύνατον* aduersariorum error, & quàm

Sexum argumentum.

Quomodo sit intelligendum quando Pater dicitur solus Verus Deus.

Qua ratione solus Deus verus (causa essentiae) Pater dicitur.

Ioan. 1.
1. Ioan. 1.

dissentanea dicāt scripturis, quas tamē scripturas suis erroribus accommodare, & dissidentes *dicō dīe nūc dīe*, tanquā consonas applicare ineptē argumentando suā opinioni conantur. Aliud autem est dicere, Patrem solum esse verum Deum, sic, vt extra principatum ipsius originis, & extra essentiam ipsius, nihil diuinum esse intelligatur: & aliud, si quis dicat: Solum Patrem esse simpliciter Deum, prout Aduersarij sentiunt, quum simpliciter Deus sit Tota Trinitas, de quo dictum aliās. At si solus Pater dicatur verus Deus, quomodo poterit sine correlatis dici, quum Patris esse, sit referri ad aliud? quæ correlata pertinent certē ad Essentiam Relatorum. De prærogatiua Patris in diexodo supra dictum est, nec his repetitis in præsentia est opus. Itaq; non alia ratione Filius Deus est verus, quā qua est & genitus, & subsistens in Essentia Patris. Ex quo sequitur, vt Filius Dei (quem vos describitis nescio qua similitudine Naturæ) non sit verus Deus, cum non sit idem Essentia cum Patre Deus. Nec pro aduersarijs facit Hilarius, sed nostram non ipsorum sententiam confirmat, inquiring: Per id enim Christum cōfessa est Ecclesia esse verum Deum, quod solum verū Deum confessa sit Patrem. Ita quod solus Pater, Deus verus est, Deum verum confirmat esse & Christum. Hæc Hilarius. Veritatem diuinitatis Filius, & Spiritus sanctus, à Patre habent, quum ab ipso producti sint cōessentialia ei. Nam se solo, & seipso Deus est Pater, at Deus est Filius, & Spiritus sanctus propter Patrem. Nam si alius etiam differens essentia à Patre, & non solus Pater esset Deus verus, quis non dubitaret de Filio, extra essentiam Patris genito,

Hilarius non facit
pro Aduersarijs.

genito, vtrum verus esset Deus, cum non possit nisi vnum & primum solum esse verum: Pater autem solus primus origine & essentia Deus verus est.

Sequitur prodigiola interpretatio verborum Ioannis, qua dicunt separatas *ἑστίαι* Patris, & Filij, Ioannem voluisse his verbis explicare, quibus dicit, Verbum, seu *λόγος*, fuisse apud Deum Patrem. Nam, inquit, idem numero & essentia nō sunt hi, quorum Alter dicitur esse apud Alterum. Nos equidem hypostas eos respectu dictum illud interpretamur, quod videlicet Verbum ita fuerit apud Deum Patrem, non vt disiunctum à Patris essentia, aut numero discretum quiddam, sed quatenus Essentia Dei, quæ est Deus, fuerit ipsum Verbum. Quando enim prædicato apponitur articulus apud Græcos, tum prædicatum essentialiter (vt sic loquar) de subiecto dicitur. Vt cum dico, *ἡδονὴ ἐστὶ τὸ ἀγαθόν*, id est, voluptas est ipsum bonum, perinde est, atq; si latinè dicerem, Voluptas, est ipsum bonum. Aliud enim est dicere, Voluptatem, esse bonam, & aliud, Voluptatem, esse ipsum bonum, vt inquit Aristoteles in prioribus Analyticis. Quum itaq; Ioannes Apostolus ait, *καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος*, id est, Deus erat ipsum Verbum, sic exponendum est: Et Deus, erat ipsum Verbum, id est, ille Deus Pater, apud quem ratione *ὑποστάσιως* erat Verbū, ille scilicet ipse Deus nō ratione *ὑποστάσιως*, sed ratione suæ Essentiæ erat ipsum quoq; Verbum. Suprà diximus, quomodo Pater, aut Filius, aut Spiritus sanctus prædicari soleant de Deo per se, & in quid, tanquàm partes definitionis de deo finito scilicet. Nam quādo dico, Deus est ipse Pater, nihil aliud dico, quàm, Deus est ipsa Patria Essentia

Septimum Argumentum.

Ioan. 1.

Quomodo sint intelligenda verba hæc, Deus erat Verbum
 Θεὸς ἦν ὁ λόγος.

Ὁ λόγος in hac oratione, p. prædicatum est, & non subiectum.

Quo pacto de simpli-
citer Deo possint præ-
dicari ut ὁ πατήρ ὁ υἱός seu
in Quid. Pater. Fi-
lius, & S. S.

gignens Filium, & producens cum Filio, Spiritum sanctum. Et hoc ipsum quid quæso aliud est, quam dicere, Deus, est Pater, cum Filio, & Spiritu sancto: quum Relata separatim non intelligantur. Nam esse ipsum Patrem sic definimus, siquidem ἀπὸ τοῦ θεοῦ ματῶ, id est, pro nomine posita fuerit definitio seu λόγος. Pari, & simili ratione possum dicere, Deus, est ipsum Verbum, seu θεός, ἐστὶν ὁ λόγος, id est, Deus, est ipsum Verbum. Nam Deus est ipsum Verbum, à consubstantiali Patre genitum, & cum ipso consubstantialem producens Spiritum sanctum. Non alia ratione prædicamus de Deo etiam ipsum Spiritum sanctum. Quoniam in hypostaticis quoque definitionibus includitur ratio vna diuinitatis totius iuncta cum differentijs relatis scilicet reliquis hypostaticis. Nec Deus simpliciter, aliud est quicquam, quam Essentia vna, existens Pater, Filius, & Spiritus sanctus. Possum sane dicere, Homo, est ipsum, seu ὁ πατήρ ὁ υἱός, id est, ipsum ens, Substantia, item corporeum, item Animatum, item sentiens ipsum: sed non contra licet dicere, Substantia, est ipse Homo, aut corporeum, est ipse Homo. Sic permissum est dicere, Deus, est ipse Pater, aut Filius, sed non, Pater, est ipse Deus, aut Filius, est ipse Deus, quoniam secundum prius & posterius, hoc modo prædicatur Deus, cum ipse tamen Deus seu ὁ θεός, non nisi simpliciter, id est, simul de Patre, Filio, & Spiritu sancto prædicetur. Haud longè secus, Animam quoque dicimus esse ipsam Facultatem intelligendi, aut sentiendi, sed contra nemo dixerit, Facultatem aut intelligendi, aut sentiendi sigillatim, esse Ipsam Animam, sed simul omnes esse ipsam Animam, dicimus. Prædicatum

dicatum autem omne, quod in quid prædicatur de Deo, pars est definitionis Dei. Itaque ὁ πατήρ recte prædicatur de Deo, καὶ ὁ λόγος, καὶ τὸ ἀγίου πνεύμα, quoniam tribus his definitur Deus simpliciter.

Quum sint idem aliquid nempe Essentia Deus Pater, Filius, & Spiritus sanctus, non sequitur, (vt videtur Aduersarijs) ergo sunt idem simpliciter, & omnino Vnus, cum ratione hypostatica non sint idem & vnus. Nec si rationibus hypostaticis differant, ob id sequitur, vt Essentias quoque habeant discrepantes. Illud Sabellius dicit, hoc Arii imitatores, qui extra Essentiam Patris Filium collocant. Ita enim concludunt præclari isti argumentatores. Si Filius idem est Deus, qui Pater, Ergo vnus Deus, duo nomina habet: quare vera est (inquiunt) Sabellij Lybici opinio. Non est autem Filius idem, qui Pater Deus, quia si idem Deus, esset Filius vtique Pater. Ex quibus verbis potest colligi, quam male diuidant sensum scripturarum, quod D. Paulus ὁρθοτομεῖσθαι, id est, recte diuidere appellat. Et perspicuum etiam est omnes hæreses non nisi ex inerudita scripturarum concisione, & dilanatione provenire, qua nimirum corrumpitur harmonia veritatis per indoctos & rudes interpretes. Argumentantur autem aduersarij hoc modo. Si Filius idem est Deus, qui Pater. Ergo, Idem erit Genitum, & Ingenitum esse. Omnino, inquam, sequeretur illud, si quidem Essentia, & differentia hypostatica omnino idem essent. Sed nos eas ἁπλῶς λόγῳ, id est, ratione discrepare in diexodo demonstrauius. Communicabilis enim est Essentia pluribus, sed differentia non est communicabilis. Fatentur & aduersarij communicabilis

Octauum Argumentum.

2. Tim. 2.

Quæ sit causa Hæreson.

Essentia, & Differentia hypostatica, non omnino sunt Idem.

Aduersarij non recte
sentiant de communi-
catione Essentiae, ieu
Naturae diuinae.

Item Essentiam, cum dicunt Deum, ex Deo genitum.
Sed in eo errant, quod incorpoream, & indiuiduam
in partes numero & essentia differentes Essentiam
diuinam, diuiduam in Essentias numero discrepantes,
arbitrantur esse, qua nulla potest esse falsior & absur-
dior opinio. Vt interim non dicam, pro Vno Deo
ipso nobis obtrudere plures Deos numero differen-
tes, quod tamen ipsum se facere inepte & inconside-
rate negant, & vnitatem, nescio quam, trium Deorum
fingunt, quam non Essentia vna, sed similitudine qua-
dam ficta & commentitia definiunt. Quod si Omnia
potentia, Bonitas, Sapientia, non sunt Accidentia,
sed ipsa Dei essentia, & his ipsis sint aliquid vnum,
essentialis haec erit scilicet, & non similitudinis cuius-
dam ratione Essentia vna, quum similitudo non sit v-
nitas Essentiae, sed Qualitatis cuiusdam Vnitas. Quae
ro iam quo pacto per generationem communicent
haec Filio, vt his omnibus Filius non differat a Patre.
Certè Patris diuinitas non potest diuidi, cum sit ex-
pers quantitatis & diuisionis in partes Essentia, ita
quoque omnipotentia, & bonitas diuiduae non sunt.
Ex quo sequitur, vt Filius (Patri non *εὐνομεως*) sit ex-
pers horum, quorum causa ab aduersarijs dicitur simi-
lis Patri, siquidem a Patre indiuiduo partibus nihil
patrum ei possit inesse. At ex nihilo non potest crea-
ri Filij omnipotentia, cum sit increabilis omnipoten-
tia, neque propagari etiam hoc modo, vt homo propa-
gatur ex alio homine, quum non sit *εὐνομεως* quiddam om-
nipotens. Quaeso igitur ab aduersarijs, vt modum mis-
hi aliquem productionis diuinitatis & communica-
tionis in Filio separatam a Patre habente Essentiam,
explicitè

Queritur ab aduersarijs
modus communi-
cationis trium persona-
rum.

Abfarda multa sequuntur
ex opinione ad-
uersariorum.

explicent? Videor enim mihi omnes dixisse, & tan-
 tum illum Catholicum modum generationis tum pos-
 sibilem, tum necessarium probasse ac demonstrasse,
 reliquos autem omnes falsos, & impossibiles, & à ve-
 ritate scripturarum alienos ostendisse. Quomodo au-
 tem ipsorum aduersariorum confictio, & præscripto
 modo & rationibus falsis non plures erunt Dii nus-
 mero differentes, & essentijs? Ergo different numero
 separatarum Essentiarum, Pater, Filius, & Spiritus
 sanctus, & nihilominus (vt ipsi dicunt) tres numero
 Deos nefas erit illos appellare, quum tamen Essentia
 differre, nihil aliud sit quàm Numero differre? Ecce
 quid illud est aliud quicquàm quàm Numerum essen-
 tiarum esse Numerum inficiari? Aut si numero non
 sunt tres Dii, aut si non sunt numero multi, Ergo vnus
 erunt Deus numero & Essentia, quod tamen vos non
 vultis, & tanquàm absurdum & hæreticum & à veri-
 tate alienum respicitis? Sic autem quidam ex Aduer-
 sarijs scribit: Et si Filius Deus est, quia tamen à seipso
 Deus non est, sed à Patre tanquàm à fonte quodam
 perenni emerferit, hoc est, natus sit, ac totam Diuini-
 tatem suam Patri acceptam referat, ideo nec est alius
 à Patre Deus, nec plures putandi sunt Dii. Hæc illæ.
 Quæso autem, quid non plures erunt quum differant
 Essentia, & numero? Forsan quia Specie sunt vnus,
 aut nescio qua similitudine. Sed contra hanc Vnitatem
 alio loco diximus. Idem, per posticum (vt dicitur)
 se proripit, quum ei obijcitur multitudo essen-
 tiarum & Deorum. Dicit autem ab huiusmodi quæ-
 stionibus pijs hominibus abstinendum, & de Deo lo-
 qui; aut credere nos non aliter dicere, quàm quemad-
 modum

Verba eiusdem
 Aduerſarij.

Ridiculum effugium
 aduersariorum.

modum sese patefecerit in verbo suo. Recte dicit (aliud tamen quaerens quam praesferat) Aduersarius sed tamen non quemlibet scripturarum aut interpretationem, aut iudicem admittimus vel probamus. Se plus vidisse putat Aduersarius quam omnes Patres scripturarum interpretes, aut omnes scolastici doctores (Patrum vestigijs incedentes) viderint hactenus. Ambitio haec est, & arrogantia, vt mihi quidem vis detur, minimè honesto, pio, & modesto homine digna. Censet porro autem Aduersarius haec ^{ἀπορίαι καὶ ἀπορίαι} pugnare, nempe dicere, Patrem habere suum proprium esse substantiae, & Filium item, affirmare deinde idem & vnum ambos simul habere Esse essentiae Patrem & Filium. Ex quo sequi putat absurdum illud, vt Filius non sit coessentialis patri, sed vt omnino Filius ipse sit Essentialis ipse Pater. Quod cum sit (vt certè est) falsum, suum propositum concludit Aduersarius esse verum. Sed claudicat, vt iam saepe est dictum, ratio haec propter defectum diuisionis seu distinctionis, nempe, vt Graeci loquuntur ^{ἡ ἀπορίαι} ^{τῆς διαιρέσεως}, i. propter defectum diuisionis. Quippe non distinguit Aduersarius, Essentiam Totius diuinitatis, à differentijs hypostaticis singulis, de qua distinctione alias est dictum, & saepe quidem. Habet itaque Filius, suum Esse hypostaticum à Patre, sed Esse Essentiae ipsius Diuinae tamen non est aliud, quam Esse Essentiae Patris, quum idem sint numero, (id est, Essentia) Pater, & Filius, nequaquam autem differant Numero ratione essentiae, sed ratione duntaxat hypostaseon differant. Nam Esse illud Essentiae personarum diuidi non potest, neque ex materia propagari neque

Filius quomodo sit
idem Patri, & quomodo
non idem.

Esse Essentiae Dei,
neque diuidi neque
propagari, neque ex
materia propagari.

neq; ex nihilo creari, quemadmodum supra ostendimus. Quin etiam perfectionis non est, Essentias rerum numero multas & diuisas esse, quum propter creationem & Naturam, Res, & τὰ ὄντα, id est, entia, omnia non sint V N V M aliquid Essentia. Quemadmodum alioqui omnia sunt essentia Vnum causa Mentis & principij, & vnum omnia extra mentem esse desinant propter ἀκρίσιον Essentiarum extra principium, quoniam vt ait Aristoteles, τοιοῦτον γὰρ ἕκαστον ἀκρίσιον ἢ φησὶς ἐστίν, id est, tale enim verò principium est cuiusq; Natura, de multitudine ἀκρίσιον loquens, Hanc autem extra Deum, Naturæ principio fieri ἀκρίσιον τῶν ὄντων, id est, secretionem entium, (quæ, omnia sint multa numero & essentijs) scribit Aristoteles in Metaphysicis. Natura autem ipsa rerum creatum est quoddam principium, & posterius essentia Deo. Quare Multitudo essentiarum, vernacula Rerum naturæ (quæ nimirum Multitudo, est propria rerum creatarum numero Essentiarum differentium) Deo certè nequaquam congruet, præsertim cum illud principij sit proprium (autore Aristotele) vt Vnum essentia existens, multa faciat, seu Multorum ac Multitudinis essentiarum extra se sit causa. Sed hæc, inquirunt Philosophica sunt. Malo certè, quàm sint indocta, rudia, falsa, ficta, confusa, & Sophistica, vt sunt Antitrinitariorum. De his profecto Mysterijs iam antea dixi, quod nõ possint nec Grammaticè, nec Rhetoricè, neq; ex cuiusq; sensu, nec Mathematicè etiam, aut Iuridicè aut Medicè disputari aut explicari, sed ex Theologiæ fundamentis, ab hominibus tamen eruditiss, & bene versatis in vera & exquisitiore Philosophia

Natura est in causa
vt τὰ ὄντα differant
inter se Numero.

Principij. propria est
VNITAS, seu
Vnum esse per essentiam.

phia, nō ab his qui suis proprijs à se excogitatis rationibus credant, & ineruditis Phantasijs, fidem habeant.

Nonum Argumentum.

Præterea locum illum Ioannis 5. qui est: Sicut Pater habet vitam in seipso, sic dedit & Filio habere vitam in seipso. Habere (inquiunt) vitam, idem est utique quod Esse suum habere. Deum autem dare facultatem habendi vitam, quid aliud est, quam dare Esse? Habet itaque Dei Filius suum Esse non aliunde, quam à suo Patre. Deinde interpretantur vocabulum coëssentialis, seu cōsubstantialis, quod nimirū Nicæna synodus illud Blasphemiam Arianae opposuerit, quia Filium Arius ex non existentibus creatum esse dicebat. Hæc tamen Aduersarij verba recensuimus, qui putat eō Patrem, & Filium, vitam habere à seipso, quia suum uterque habeat Esse Essentiale separatim. Alioquin enim si Filius cum Patre eandem haberet Essentiam, haud illum habiturum vitam in seipso, ut qui eam ab Essentia Patris, & non sua propria essentia haberet. Ut Corpus, quoad est coëssentiale Animæ, seu Animalis, non habet vitam à seipso, aut in seipso. Proinde, vitam, quandam esse Energiam, cuius principium sit in ipso vivente, & quatenus pars Essentia sit etiam viventis, seu *in ipso* principium illud, & non aliquid extrinsecus adueniens, ex Philosophia est notum. At perfecta est Vita, Energia nimirum quædam simplicissima, id est, Res, quæ sit *in ipso*, nullius adminiculo indigens extrinsecus ut perficiatur quadam secundum Accidens *in ipso*, nec quatenus etiam principium est, conferat ei, quam constituit substantia, energiam quandam ut Anima corpori. Pater itaque Deus

Quid sit, Vitam habere in se ipso.

Deus, & Ipse seipso VITA est, quia est *θεός ὡσπρής*, id est, essentia actu, & Vitam aliam in sua *θεία*, id est, essentia producit, quæ & ipsa non est Accidens, sed *ἑσῶδης ὑπόστασις*, id est, essentialis hypostasis, & Actus secundus Patris, attamen non hoc modo est Actus secundus, ut eo tanquam Accidente perficiatur primus vitæ Patriæ actus. Verum hoc modo secundus est, ut ipse etiam *θεός*, id est, essentia diuinitatis eiusdem sit *ὡσπρής*, i. actu, & vitam habeat in semetipso, non admiculo alterius viuens, ut Anima admiculo viuât corporis, non existens superte *θεός ὡσπρής* quum sit *ἑσῶδης* corporis quædam scilicet Anima. Et hac ratione non tantum Pater uitam habet in semetipso, sed etiam Filio dedit ut vitam haberet in semetipso, quo exprimitur productio hypostatica Filij, cui non est similis vita in creaturis, ut quarum vitarum productarum actus secundus non sit differentia quædam substantialis, seu hypostatica, sed accidens quoddam, & admiculo alterius indigens vita. Loquor autem de his etiam quæ *θεός* sunt *ὡσπρής*, id est, actu, Ut si Angelus aliquid quod sit extra suam essentiam intelligat, non producet aliquid hac intelligentia, quod vitam habeat in semetipso, sed notitiam quandam producit quæ sit Accidens quoddam Angeli. Constat autem, Deum nihil intelligere extra se, sed opus eius, quod sit extra Dei *θεός*, id est, essentiam, esse creationem & conseruationem rerum creatarum. At verò videtur Aduersarijs nihil vspiam produci à quoquam quicquam, nisi quod essentia differat à Producente, quod falsum esse supra ostendimus, quum interior Homo (qui est Anima) producat, aut simul etiam sit produ-

Qui ratione Pater
der Filio, ut in semet-
ipso quoque habere
Vitam dicatur.

Energia Dei, extra
Essentiam, dicitur
Creatio.

Non omne quod ab
alio p. ducitur, vel
quod cum alio p. du-
citur, differe. Bileuria
a producere.

Et cum exterior homine nempe animali homine,
qui tamen ambo sunt vnus Essentia Homo. Interior
quidem Homo, Mente, sed exterior, carne definitur;
vtriusq; particeps est Anima hominis. Sed aduersa-
rij propter tetram ignorantia rerum Philosophicas
rum, & rationum perturbationem & labem, vulgaris
bus quibusdam agrestibus, & impolitibus rationibus
veritatem oppugnant, quibus decepti etiam Turcæ
criminantur de impietate Christianos, tanquam si
pro vno Deo, tres essentia scilicet seu substantia disse-
rentes Deos colerent & adorarent. Quod crimen ta-
men ipsum, pertinet proprie ad Aduersarios, non ad
eos qui Catholicam confitentur fidem, & Vnum Es-
sentialem, seu substantialem, consubstantialibus ta-
men hypostasibus Trinum, confitentur, inuocant, &
adorant Deum.

Decimum Ar-
gumentum.

Inspexi præterea libellum quendam scriptum, quem
mihi legendum quidam pius vir exhibuit, in quo sunt
argumenta quædam, quibus error hic Diuinæ Trinitatis
corroboratur, quæ sigillatim hoc loco confutanda
dixi. Si indifferenti natura (inquit) Pater, Fi-
lius, & Spiritus sanctus, vnus Deus est, Ergo quem
admodum Pater a seipso subsistit, & a seipso suum ES-
se habet, eadem quoq; ratione, & Filius, & Sanctus
Spiritus a seipso subsistunt, & a se suum ESSE ha-
bent. Hoc enim indifferens natura vult, vt ea commu-
nis sit tribus aliunde, Hactenus illi. Nos vero nega-
mus ita ex sese subsistere, id est, subsistentiam quæ-
dam esse, Filium, aut Spiritum sanctum, vt a seipis, &
essentia separata subsistant, quum subsistere aduersa-
rij nihil aliud sit, aut videatur esse quam originem
aliunde

Quid sit Subsistere
aliunde.

aliunde habere suæ Essentiæ. Indifferentia autem hæc referenda est potius ad Essentiã, & substantiã communem, non ad Subsistentiam personalem singulorum, quum non sint omnino Idem, Essentiã, & Subsistentiã, sed differant inter se formaliter, seu *W. 1. 2.*, ut sæpenumero iam est dictum. Concludunt igitur male, quod hac ratione amittamus veram *in se* Filij, & veram processionem Spiritus sancti, quam illi non putant defendi posse, nisi in Essentialiter diuisis. Cæterum his omnibus copiosè supra est responsum, ut eadem repeterè non sit opus.

Præterea quod dicunt, Quoties mentio fiat in Scripturis, Dei vnus, non alium significari quàm Deum Patrem, ipsorum est figmentum, nõ autem legitimus scripturæ sensus aut interpretatio. Nam si Deus est, à quo, per quem, & in quo sunt omnia, & quem creatorem etiam vniuersorum consistemus esse, nonne is ille Deus erit vnus qui ab initio creauit cælum & Terram, & non duntaxat & solus Deus Pater, qui sine Filio Deus esse non posset, & vterq; Deus non esset sine Spiritu sancto, tantum abest ut hoc modo solum Deum verum, Patrem, exclusis Filio, & Spiritu sancto, esse fateamur, quod ipsum fateri, non est prærogatiuam dignitatis Paternæ defendere, sed abolere potius Subsistentiam ipsius, simul abolitis vtriusq; ab ipso productis. Et supra quidem multa contra hunc errorem diximus. Quomodo autem non hoc derogat diuinitati Filij, & Spiritus sancti, siquidem (ut ipsi loquuntur) sua Essentiã, & non tamen sua Subsistentiã ab his sic separatus Pater? Ex quo sequitur, si solus Pater sit Deus, ut alia quædam essentiã, extra Patris essentiam

Quo sit referenda.
Indifferentia naturæ.

Vndecimum
Argumentum.

Rom. 15.

Aliud est, Esse Pa-
tris, & aliud, Essentia
Patris.

Quomodo Pater sit
solus Deus verus.

Prærogatiua
divinitatis,
non facit sim-
pliciter Deum.

sentiam (vt Filij essentia,) non possit esse Deus. Aut si Filius quoq; sit verus Deus, sequitur, vt Pater non solus sit verus Deus, vtrumcunq; dixerint, ipsi seiplos mendacij & falsitatis coarguēt. Aliud ergo est, (quod aduersarij propter ruditatem nō intelligunt) Esse Patris, & aliud est Essentia Patris: & Esse quidem Patris, incommunicabile est, sed Essentia, communicabilis. At non hoc tamen modo, quo ipsi dicunt, communicabilem esse liquet Essentiam Dei, supra enim ostendimus Modi Aduersariorū absurditatem. Proinde nos quoq; dicimus & fatemur solum esse Deum Patrem, quia scilicet non sit alius Deus Pater, aut origine prior, quemadmodū dicimus etiam vnum Deum Patrem, & solum, & vnum Deum Filium, & solum, atq; vnicum Spiritum sanctum, & omnes simul causa Essentiæ solum & vnum numero Deum verū. At illi diuidentes Deum in multas Essentias, metuentes sibi ne cogantur fateri plures Deos, iccirco vt nihilominus Vnitatem Dei defendant, solum Patrem illum Vnum verum Deum in scripturis dici, autumant, de quo supra quoq; illis est responsum. Et nihilominus Filium quoq;, & Spiritum sanctum Deos, verum non simpliciter, sed quoad ille sit Genitus, hic verò procedat consentitur. Patrem verò (quia generet) prærogatiuam habere principalem Diuinitatis, qua ratione etiam sit vnus & solus ille Deus appellandus. Quod si prærogatiua hæc *divinitatis* Deum simpliciter facit, sequitur vt neque Filius, neq; Spiritus sanctus, sit Deus. Aut si per omnia sint equalis Bonitatis, Omnipotentia, Sapientia, Immensitatis, prærogatiua hæc non determinabit diuinitatem, cum non Patrem

Patrem esse, sed omnipotentem esse, optimū esse, maximum esse, diuinitatem propriē circumscribant, & separent ab omnibus alijs quæ non sunt Deus. Quo pacto igitur Pater solus, & vnice erit Deus, si per omnia Diuinitatis elogijs, ei Filius, & Spiritus sanctus (autoribus quoque aduersarijs) sint æquales? Itaque nec etiam hoc loco se expediunt, sed hærent, vt dicitur, in luto, quærentes speciosum effugium ne plures scilicet Deos videantur astruere, vitantes scilicet Sabellij Charibdin, incidūt in Scyllam nouæ cuiusdam hereseos ex parte, nimirum Arianizantes. Ideo, inquirunt, ratione originis, seu principij (ne plura principia in Diuinitate inducantur, & ex consequentia, plures Dij,) soli Patri tribuitur appellatio vnus veri Dei, quod ipse solus ingenitus sit, principij, & originis expers, & *πρωτογονος*, id est, ante se Patrem non habens, sed quia ipse sit à seipso, & ex seipso Deus, & propterea omnium Deus, & soli ipsi competere hanc particulam, Omnium Deus, quod & Christi Deus, qui sit ex Deo scilicet, in Deum natus. Sed Filius tamen non omnium Deus est, quia non est Deus Patris, &c. Tribuimus nos quoque prærogatiuam hanc Deo Patri, sed eò non sequitur, vt solus, & vnus simpliciter Deus dici debeat Pater, quū solus non sit omnipotens, & solus nō sit, à quo, per quē, & in quo sunt omnia, sic definiente D. Paulo Diuinitatē, aut Deum, quem alias diximus simpliciter Deū appellari in scripturis, Deum scilicet conseruatorem, gubernatorem, & creatorem omniū. Negamus igitur Deum vnum, & verum, pro Patre (eo modo quo ipsi exponunt) habendum duntaxat, de quo plura dicerem, nisi

ferè omnia superius exposuiffem, & lectores pios in
utilibus repetitionibus fagitare nollem.

Duo decimum
Argumentum

(inquirunt) Deus nihil aliud est q̄ Essentia vna, Pa-
ter, Filius, & Spiritus sanctus existens, & Filius, sit
Dei Filius, sequitur, vt si huius Dei Trini sit Filius, vt
etiam sui sit Filius. Nos respondemus, Deum simpli-
citer sic finiendum esse. At Filium, non respectu Dei
simpliciter, dici Filiũ, sed respectu Dei Patris. Qua-
propter argumentum illorum laborat Sophistico pa-
ralogismo, quo proceditur à quodam, quod secundũ
quid tale dicitur, ad id quod simpliciter tale appella-
tur. Inter absurda numerant etiam illud, quod vide-
licet vnus essentia ac Numero Filius existens cum
Patre & Spiritu sancto, non solus naturam humanam
potuerit assumere, consortio enim vnus Essentiæ par-
ticipes fore omnes aũt assumptæ humanitatis. Alias
suprà respondimus ad hoc absurdum, & exemplo A-
nimæ nostræ ostendimus, non si omnes ipsius ^{duos}
sint vna Essentia Animæ, iccirco, si facultas sentiendi
informet corpus, ob id ipsum facultatem quoq; Men-
tis informaturam partem aliquam corporis. Ergo
neccesse non est, si vna sit numero trium essentia,
vt si Verbum caro sit factum, naturamq; humanam
assumpserit, ob id ipsum, Patrem quoq; aut Spiritum
sanctum hac societate & assumptione naturæ huma-
næ teneri. Ecquid absurdum si dicamus creatorem
ab eo, vt suam testatam faceret misericordiam, assump-
sisse Logicum animal, vt perditum astutia Diaboli
recrearet, & restitueret ipsum Deo merito obediens
tix suæ, pro omnium scilicet qui in ipsum credituri
essent.

Filius, non respectu
Dei trini dicitur Fi-
lius, sed respectu Dei
Patris.

essent, salute, & remissione peccatorum satisfacturus.
 Nec ut Filius est, per quem, ita etiam Pater, & Spiritus S. est, per quem, vel creata sunt, vel restituta sunt omnia (assumpta carne) in integrum, quæcunque sunt in cælo, & quæ in terra. Pater enim est, à quo, & Spiritus sanctus, in quo sunt omnia. His enim characteribus hypostaticas differentias distinguit Divus Paulus. Descendit autem ad nos *ἁγίος*, id est, Verbum, tanquam visibilis Deus in carne. Non enim aspernatus est eos, quos initio condiderat, ut misericordia eius conspicua etiam esset in redimendo genere humano, cuius ab initio potentia, Iustitiæque in creando ipsum enituisse. Iam itaque IESVS CHRISTVS est, qui ante secula *ἁγίος*, id est, Verbum Dei fuit, id est, Dei Filius, in consortium Maiestatis suæ admittens humanam naturam, ut Diaboli superbiam, & fastum humilitate hac pessundaret, & ut doceret, fide ipsius fretos, eisdem vestigijs patientiæ, & obedientiæ incedentes nos posse in regnum cælesti ingredi, quasi post liminibus ab ipso restitutos. Sed hæc, ut isto modo fierent, Patri est visum, & talem Mentem ab æterno in se genuit, quæ nimirum hanc dispensationem Mysteriorum suo tempore exequeretur. Sed de hoc dictum satis. Perperam ergo aduersarij sentiunt, non potuisse se solum incarnari Verbum, nisi Essentia quoque & substantia separatam quiddam ab utrisque fuisset reliquis. Perinde hoc dicunt ac si Anima nostra non posse informare sensum oculorum diceretur, nisi separatam haberet *δυνάμεις ὁραῖας*, id est, facultatis essentiam hanc à reliquis omnibus suis facultatibus. Verum hæc omnia proficiscuntur ex ignorantia eorum, quæ

Eph. 1.
Rom. 16.

Quibus Characteribus hypostaticas differentias distinguit Paulus.

scire oportet dicturum de tantis, & tam reconditis mysterijs, quæ non à quouis exquisitè & ἀποκρίτως intelliguntur, sed duntaxat ab his, quos ipsi plurimum oderunt, Theologis eruditiss & eisdem Philosophis, scilicet methodo quadam vnà cum sacrae Scripturae indubitatis testimonijs exquisitè veritatem demonstrantibus, & cognoscentibus.

Decimum tertium
Argumentum.

Præterea perabsurdum hoc illis etiam dictu videtur, si quis propter hypostaticam differentiam, Deum gignere, & non gignere, quia Deus sit, dicat. Nam si quia Deus, Pater generaret, & genitum ex necessitate à gignente diuersum sit, sequeretur, si Genitus, à Gignente Deo sit diuersus (quia Deus) eum numero etiam & Essentia fore diuersum. Essentia enim, ab Essentia nequit diuersa esse, nisi numero discrepent. At natiuitas hæc, o Aduersarij, multitudoq; propria est creaturarum, (vt antea diximus) non Dei omnipotentis, qui extra suam Essentiam omnipotentem Filium nequit generare, (vt alias est demonstratum) & Multitudo, etiam sine Vnitate Essentia nequaquam adscribenda est Omnium principio, id est, Deo. Quos est, ad Vnum omnia sunt ordinata, & (citans Homerum testem) Dei Vnam Essentiam hoc celebrans versiculo eundem multitudinis expertem ostendit, οὐκ ἀγαθόν πολυκοιρανίη, id est, non est bonum multos regnare. εἰς χεῖρα, id est, vnus sit Rex, quo sustulit multitudinem Deorum ignarus nostræ Theologiae Philosophus, quam impie tamen astruunt Aduersarij nostri propter incitiam & ruditatem suam. Non igitur multi Dij, neq; debent, neq; possunt aut esse, aut dici. Differentia autem quædam hypostatica est Dei Patris, quæ
gignens

gignens ipsius, & patria potentia describitur. Nec sunt omnino idem, Deum simpliciter, & Deum *αὐτὸς ὁ θεός*, id est, ipsum bonū generare seu producere, quum *ὁ θεός λόγος*, id est, ratione scilicet differant, ac secundum prius, & posterius originis, de differentijs his hypostaticis prædicetur Deus, de tribus Personis, de quo copiose in Diexodo supra dictum est. Nec imperfectionis est porro his tribus vnam Essentiam definiri, quum nihil sit magis vernaculum, & proprium principio, quàm simplex essentia Vnitas, vt modo dixi. Perinde autem isti sunt animo affecti, atq; hi Philosophi, qui cum Anima longè diuersissimas *δυνάμεις*, id est, facultates esse animaduertissent, videlicet, *λογικῶν*, id est, rationalem, *θυμικῶν*, i. irascentem, & *ἐπιθυμητικῶν*, id est, concupiscentem, tres Animas Essentia discrepantes in homine esse censuerunt, quos præclare refellit argumentando Aristoteles, nec est opus vt de his in præsentia plura dicam. Perfectionis illud est, inquam, & perfectæ vitæ, vt Vnum Essentia, pluribus nihilominus differat *δυνάμεις*, i. facultatibus, quod ipsum quoq; in Sancta Triade est considerandum, qua nihil est perfectius, imò ipsa perfectio. Plato hanc Vnitatem Sanctæ Triadis attingisse videtur, quando scribit in Philebo, in Iouis substantia esse *βασιλικὸν Νῦν & βασίλειον ψυχῶν*, id est, regiam mentem. Nam nō extra Iouis, *ἑστία*, id est, essentiam esse dicit Essentialiter diuersa, vt ineruditi isti Christiani dicunt. Ego, & Pater, inquit *Ἰωάν. 17.* Christus, sumus vnum. Certè non Vnum accidentem, Vnum per accidens, quæ est creata vnitas, sed vnum Essentia, quæ est in creata vnitas. Vnum enim *ἑστία*, id est, essentia numerum, Vnum *ἑστία*, est principium.

Non est imperfectio- nis, tribus hypostati- bus Vnam Dei Essen- tiam definire.

Vnum per accidens, est creata Vnitas.

Vnum *ἑστία*, est prin- cipium.

sunt vnum, quam ea, quæ per accidens Vnum dicuntur. Sed hæc inquirunt, sunt Philosophica. Fateor factæ non ex eadem officina hæc deprompta esse, ex quæ illi sua arripiunt putidissima argumenta, qui à cõsuetudine sensuum nequeunt mentis aciem abducere. Vt autem Ecclipsis deficientis solis intuentium oculos nonnunquam sic infirmat, vt postea splendorem solis nequeant aspicere excæcati tenebris, ita si nimis intenta acies mentis in has crassorum errorum caligines & tenebras fuerit, obtunditur nonnunquam sic, vt planè cæcutiat, & lumen splendidissimum veritatis amplius ferre nequeat.

Decimum quartum
Argumentum.

Substantiam de Substantia nasci, propriè est creaturarum.

Ex quibus tenebris etiam illud est, quum opinantur filium non posse dici consubstantialem Patri, nisi eius substantia, de Patris substantia, sit genita. Hoc modo autem creaturæ substantiæ, de substantia scilicet generantur, quarum videlicet Vnitas substantiæ (causa materiæ) est diuidua, quæ prorsus certè abhorret à Diuinorū perfectione. Quid verò sibi vult illud Quaternitatis exprobratū nobis futile somniū? Neque enim nos tres simpliciter Deos, sed tres hypostaticas differentias, illum vnum simpliciter Deum esse dicimus, qua tres differentiæ non sint in Deo, tanquam subiecto quodam (quem ipsi quartum appellant, si Dñs placet) sed quæ sint ipsemet ille Vnus Deus, vt Animæ *diuinas*, non sunt in Anima, tanquam subiecto, aut materia quadam, sed sunt ipsamet Essentia Animæ, differentibus scilicet quasi partibus seu positionibus Animæ, non Essentia, sed *essentia*, id est, definitione differentibus, & partibus sigillatim ab Essentia totius Animæ discrepantibus *essentia*, i. ratione, quæ planissime

planissimè, vt intelligēda essent, suo loco ostendimus.

Nec ob id figurata, & tropica loquendi ratio, aut minimè vera & simplex erit, quando scilicet natum, passum resurrexisse dicimus Christum. Non enim, vt ista verè intelligantur dicta de persona Christi, opus est Essentiali Trinitatis personarum differentia. Etenim non patientibus alijs partibus (verbi gratia) nihilominus verè oculum passum aliquid possum dicere, ob id tamen necesse non est, vel Animam ipsam pati aliquid, vel potentiam hanc Animæ, quæ oculis utitur, Essentia, & Substantia sua separatam esse à tota Essentia Animæ. His libenter quidem vtor exemplis, vt res proposita melius & rectius intelligatur, cui derogant ipsi tamen fidem, quia putant Essentia Vnum, non posse reuera esse quædam tria, & non etiam ternario esse locum, nisi tres quoque sint Essentiæ: quæ Numero inter se differāt. Quemadmodū tres homines (sic enim isti argumētantur) nō possunt Vnus Essentia esse homo: ita corporea comparant incorporeis, & tenebras cum luce conantur iungere, hoc est, quod dicitur prouerbio, cælum terræ miscere studēt, & vt Plato alicubi de Heraclitijs scribit, *ἡννοῦσι τὸν οὐρανὸν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὴν γῆν ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ*, id est, freti sua sapientia, simul omnia confundentes, & miscentes, nihilominus sibi ipsis placere possunt multum. Proinde non sequitur, Res, & *ἕν*, id est, essentia, materię causa discrepantes, inter se ita sunt comparatæ, vt Multa, Vnum Essentia non possint dici, Ergo, Essentia expertis materię Partes, aut differentia, sic erunt inter se comparatæ, vt Vnum Essentia scilicet *ἕν* illæ non possint esse. Quod ipsum quoque Philosophis

Decimum quintum
Argumentum.

Quidam Philosophi
negarunt potentias
Animæ esse
ἑμονείας.

sophis quibusdam imposuit, qui Animam humanam totam negabant esse *ἑμονείας*, id est, eiusdem speciei, & facultatem Mentis, à facultate sentiendi statuebant essentialiter separatā, & vnā *ἑμονείας* respectu alterius non posse quiddam esse *ἑμονείας* arbitrabantur. Nos autem in talibus rebus non prouocamus ad sensum, qui nequaquam est magister veritatis, quum non percipiat (vt Plato dicit) *ἑσίας*, sed ad mentis oculos, & iudicium, quo attingimus ista ad quæ sensus peruenire nequit, quum scilicet non percipiat res incorporeas propter ruditatem, sensus noster.

Decimum sextum
Argumentum.

Hilarius non facit
pro Aduersarijs.

Ad extremum, citant etiam Hilarium testem, qui tamen minimè pro ipsis facit, quandoquidem de Trinitate idem sentiat quod nos sentimus, sic autem scribit Hilarius: Nihil in his nouum est, nihil alienum, nihil separabile, dum in Patre, & Filio, credere duos Deos impiū est, dum Patrem, & Filium singularem Deum prædicare, sacrilegium est, dum Deū, ex Deo, quod in similitudine generis vnum sint, negare blasphemum est, Hactenus ille. Tria sunt, quæ hoc loco damnat Hilarius, tanquam hæreticè, & impiè dicta. Primò, si quis dicat Patrem, & Filium, duos Deos, id est, duos non tantum differentijs hypostaticis distinctos, sed & essentijs discretos, negando scilicet *ἑμονείας*, id est, coessentialia. Secundo, si quis hypostaticas differentias tollendo, simpliciter Deum esse Vnum, pronunciauerit, id est, Patrem, & Filium, nulla re differente statuatur, sed negando has differentias, Deum singularitate duntaxat essentiæ describendum existimet, vt fecit Sabellius, qui hoc modo Patrem, & Filium, vnum Deum esse opinatus est, vt non nisi appellatio-
nibus

Sabellij
error.

nibus distinctos inanibus arbitraretur, non re ipsa discrepantes, & hypostaticè, vt Catholici sentiunt. Tertiò, damnantur etiam illi, qui cum audiunt Deum ex Deo genitum, Vnitatem Essentiæ diuulsam arbitrantur, nec Patrem, & Filium Vnum essentia Deum credunt, quam Vnitatem Essentiæ Hilarius adumbravit similitudine Generis. Nam vt specie differentia, nihilominus sunt Vnum genere, quæ est quædam specierum differentium vnitas Essentialis (quum Genus includatur in definitione & Essentia specierum,) Ita Pater, & Filius, & Spiritus sanctus tametsi differant hypostaticè, nihilominus tamen sunt Vnum vnitate Essentiæ eiusdem, non huius Vnitatis quodam Genere, sed Numero Essentiæ eiusdem. Idcirco Hilarius dixit, non Genere, sed similitudine generis, aliquid Vnum esse, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum. Pro aduersarijs hæc non faciunt, sed contra ipsos, vt ex Hilario nullum sui erroris patrociniū habere videantur. Eodem sensu dictum illud etiam est ab eodem. Manere in Filio Patrem, nō est singularis, atq; vnici, Operari verò per Filium, Patrem, non est differentis, aut exteri. Sicuti non Vnius est, non à se loqui, quæ loquitur: neq; rursus alieni, ac separabilis sit, loqui, per loquentem. Sed hoc Sacramentum est, quia Vnum sunt, quia vterq; non aliud, & aliud sunt, quia per naturæ proprietatem, in se sunt, quorum hæc vnitas est, vt loquens, non à se loquatur, neq; qui non loquitur, nō loquatur. Et postea, quod in primis contra aduersarios pugnat, qui non nisi similitudine virtutis, & nō Identitate naturæ, Patrem, & Filium, Vnum Deum dicunt, Sic enim Hilarius: Ne

N ergo

ergo per virtutis efficientiam, & non per naturæ (quæ
 secundum natiuitatem est) proprietatem, Pater, in
 Filio & operari crederetur, & loqui, ait, Credite mihi
 hi, quoniam ego in Patre, & Pater in me est. Hactenus
 ille. Proprietatem naturæ appellat, vnâ numero Es-
 sentiam Patris, & Filij, non qualitatem eandem vir-
 tutis in pluribus. Quum Pater, & Filius, non tantum
 sint virtute æquales, sed etiam sint natura Vnum, &
 non quadam diuidua natura, sed indiuidua penitus
 natura, id est, proprie, quæ simpliciter, nempe ad nu-
 merum vna, non Genere, aut Specie vna sit, quibus
 diuiduū quodammodo essentis vnū significatur. Pater
 itaq; & Filius, licet sint duo, nō tamen sunt duo Dīi,
 sed duæ hypostases. Nec quando, Deus, de Deo dici-
 tur genitus, simpliciter & secundum essentiam intel-
 ligendum est, sed hypostaticè, quia scilicet Filius, de
 Patre, qui per Essentiam tamen Vnam numero, sunt
 Deus vnus, sed propter differentias hypostaticas, non
 Vnum hypostaticum, sed dicuntur duo quædam es-
 se aut Triā. Præterea Principij vocabulum, Deo ra-
 tionibus duabus adscribitur. Vna respectu eorū quæ
 sunt extra Diuinam essentiam. Altera, qua intra es-
 sentiam, Pater principium gignens est Filij. Princi-
 pium, hac ratione, est Pater, & Filius à principio, vt
 gignente diuersum est quiddam non essentia, sed hy-
 postasia. Alioquin enim, si Pater genuisset alium Pa-
 trem, *ἑμμοῦστον*, i. consubstantiale scilicet gignens, & ge-
 nitum, nō fuissent. Duo enim eiusdem definitionis, &
 rationis, non possunt esse *ἑμμοῦστον*, id est, cōsubstantiale
 quiddam, vt si Petrus generat Paulum. Hypostaticè
 enim quæ nō differunt, si nihilominus diuersa sunt, &
 non

Pater, & Filius non
 tantum virtute, sed
 etiam Essentia sunt
 Vnum,

Principij ratio duplex
 adscribitur Deo.

Si Pater genuisset Pa-
 trem, non potuissent
 esse *ἑμμοῦστοι* gignens,
 & genitus.

non idem, necesse est vt differant numero seu *iae*, i. esse
sentia. Alioqui enim omnino Vnum & idem essent.
Quo fit etiam, vt Aduersarij nostri, quum negent hypo-
staticam differentiam aliquid esse in Diuinis, cōfusa-
giant ad Essentialem differentiam. Nos autem nega-
mus plura per essentiam esse principia (quoniam plu-
ralitas & multitudo alienissima est à natura princi-
pij,) & dicimus Vnum Essentia esse Deum, & princi-
pium Vnum omnium, à quo, per quem, & in quos in-
omnia creata: & vnum Deum Patrem hypostaticè, &
Vnum Deum genitū, ac Filium, hypostaticè, Vnius
numero, & eiusdem Essentię Dei ambos, & Vnum ab
vtriusq; procedentem Spiritum sanctum, eadem essen-
tia subsistentem, qua producentes ipsum subsistunt.
Atq; ita sensisse, tum Basilium, tum Nazianzenū, &
præterea omnes Hebræorum, Græcorū, Latinorumq;
Patres, nec non interpretes Mysterij huius vnā cum
sacra passim consentientes scriptura, manifestius est,
quàm vt probationē alicuius desideret. Ego quidem
hactenus horū autoritate magnopere Patrū vsus non
sum (quoniam suam illi Aduersarij nobis opponunt
autoritatem, suasq; interpretationes, quas Patribus
etiam, Scolasticisq; Doctoribus vt opponūt, ita quoq;
eisdem temerè præferunt & præponunt,) sed tamen
scripturarum rationibus contra ipsorum opinionem
& errorē pugnaui, vt spero firmissimis: quibus osten-
di etiam nostrā, id est, Catholicam, orthodoxam atq;
Nicenam fidem de Sancta Trinitate esse veram &
consentaneam scripturis, Aduersariorum autem, falsam,
& sacris oraculis scripturarum minimè consens-
tientem, & ab eisdem alienissimam opinionem esse.

Deus Optimus Maximus suo Sancto Spiritu faciat,
vt de ipso ita sentiamus, talem sine errorem creda-
mus esse, quem & qualem se nobis in Prophetis scri-
pturis & Apostolicis, & in primis, qualem se per suū
vnigenitum Filium Iesum Christum manifestauit in
suo Euangelio: eodemq; Spiritu mentes nostras mise-
ricors & omnipotens illuminet, quo olim Prophetas,
Sanctos & Apostolos interpretes suæ voluntatis, &
veritatis illustrauit: è medioq; tollat scandalum hoc,
in quo offendentes Turcæ, & Iudæi, fidem nostram
falso impietatis accusant, criminantes scilicet Chris-
tianos, quia consuerint nō Vnum scilicet, sed plures
colere, & inuocare Deos, & hallucinari, & eò ipsos à
vero cultu aberrare dicunt, quod equidem nō nobis,
sed Aduersarijs nostris parū Christianè sentienti-
bus & Catholicè, merito potest exprobrari. Ab illo-
rum autem errore proximus est Turcarum error, qui
pluralitatem Antitrinitariorū hanc Deorū negatio-
ne Trinitatis falsa Vnitatis opinione stultè & impiè
corrigūt. Ab vtrisque non piè credentibus sectis defen-
dat nos, Vnus & Trinus, Omnipotens, & Æternus

Deus Pater, Filius, & Spiritus sanctus,

cui laus, honos, & imperium

per omnia secula

Amen.

FINIS.